kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 18 EYLÜL 1996

100.000 TL. (KDV DAHİL)

ISSN 1300-6568

pembe dizi seyrediyorum

İSLAM, ÇAĞDAŞLAŞMA VE FEMİNİZM

YENİ POLİTİK MALZEME ANNELİK

"cumartesi anneleri"ne karşı "cuma anneleri"

sezen aksu

KRALİÇE Mİ, HANIMAĞA MI?

Merhaba,

Ağustos ayında gündemimiz oldukça yüklüydü. Birbirinden farklı pek çok konuyu tartıştık. Sonuçta, bu sayımızda tek bir konuyu ön plana çıkarmaktansa, bir kaç konuya birden ağırlık vermeyi uygun bulduk. Bunlardan biri, "analık" konusu. Mücadeleleriyle seslerini duyurmayı başaran göz altında kaybedilenlerin yakınlarının cumartesi eylemi, söz birliği edilmişcesine basın tarafından "cumartesi annelerinin" eylemi olarak tanımlanır oldu. Bu, sanki bu eyleme hem bir meşruiyet kazandırdı, hem de bizce politik anlamım karanlıkta bıraktı. Öte yandan, çatışmalarda ölen asker yakınlarının acılarını paylaşmak üzere biraraya gelmeleri, bazı çevreler ve basm tarafından politize edildi; üstelik "cuma anneleri" "cumartesi anneleri"nin karşısına çıkartıldı. Bu annelik edebiyatı tutmuş olmalı ki, sonunda bir de "perşembe anneleri" geldi gündeme. Kadınların politikaya girişlerinin tek meşru kanalının gözü yaşlı, acılı anne kimliği gibi görülmesi, gösterilmesi konusunu biraz deştik.

Geçen sayımızda yayımladığımız Refahyol'la ilgili soruşturma, kendilerini Kemalizm çizgisinde tanımlayan bazı okurlarımızın bize alınmalarına, hatta tepki göstermelerine neden oldu. İslâm-Kemalizm tartışmasını, gerek Türkiye'nin, gerekse feministlerin politik gündemi açısından çok önemli bulduğumuz için, bu sayıda okuyucularımızın tepkisine yer verdik ve kendi düşüncelerimizi daha açık ifade etmeye çalıştık. Kavramsal olarak oldukça karmaşık olan bu tartışmanın başka katılımlarla sürmesini yararlı buluyoruz.

Sezen Aksu hayranı okuyucularımız bize biraz bozulacaklar. *Pazartesi* çalışanları arasında da Sezen Aksu hayranları var tabii. Hatta belki hatırlarsınız, ilk sayılarımızda "fanatik" bir Sezen Aksu hayranının övgü dolu yazısına bile yer vermiştik. Benkleri ve zevkleri tartışmak saçma, ama bir çeşit dokunulmazlığı olan Sezen Aksu'nun yarattığı kadın imgesine bir kez de eleştirel bir bakış atmakta ne zarar var?

Hemen sıkılmayın, bu sayımızda pembe bir konu da var, pembe diziler.

Pembe dizisiz kalmadığımız pembe günler dileğiyle.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Bir avuç mermi gibi
savaşa sürülen çocuklara
anneleriyle bir telefon
konuşmasını çok gören militarizmle,
kendisine muhalif gençleri öldürüp
annelerine bir mezarı bile çok
görenler, aynı şeyin ayakta
durması için çalışıyorlar.

"Cumartesi anneleri"ne karşı "cuma anneleri"

Adana, Ankara ve İstanbul

- Adana'daki *Pazartesi* okurlarının olağan toplantısı 16 Eylül Pazar günü, 18.00'de, Hukukçular Lokali'nde yapılacak. İstanbul'dan bir arkadaşın da (bir terslik olmazsa) toplantıya katılacağını umuyoruz.
- İstanbul'daki aylık okur toplantısı ise 15 Eylül Cumartesi günü 14.00'te, yine büromuzda.
- Ankara'daki okur toplantımız da yine Ankara büromuzda ve vine avnı tarih ve saatte.

Yeni politik malze

Bir "Cuma annesi" Nadiye Demir 1995'te Şırnak'ta bir çatışmada kaybettiği oğlu Nedim'in son mektubunu *Milliyet* gazetesinden Nazım Alpman'a şöyle anlatmış:

"Anne, bir kere sesini duysam... Seni ne kadar özledim bilemezsin diyordu. Bir kere telefona vermediler. Güvenlik nedeniyle yasakmış. Sonra o telefondan oğlumun öldüğünü söylediler!"

"Cuma anneleri"nin acısı, bu acıyı yaratan faktörler, gencecik çocukların aslında tarafı olmadıkları bir savaşa nasıl ve kimler tarafından gönderildikleri bu hikâyede gizli aslında. Bir avuç mermi gibi savaşa sürülen çocuklara anneleriyle bir telefon konuşmasını çok gören militarizmle, kendisine muhalif gençleri öldürüp annelerine bir mezarı bile çok görenler, aynı şeyin ayakta durması için çalışıyorlar.

Gözaltında kaybolan çocuklarını arayan "Cumartesi anneleri", onların parçası olduğu eylemlilik, bu gerçeği farkeden bir noktada. Ayrıca, bir durumu protesto etmek gibi politik içerikli bir amaç etrafında toplandıkları, aynı amacı paylaşan insanlarla birarada hareket ettikleri için kendilerini ifade etmek konusunda belli bir şansa sahipler. Basının adeta onlara karşı bir mermi niyetine namlusuna sürdüğü "Cuma anneleri" ise bu konuda daha şanssızlar. Çünkü onlar, çocuklarını kaybetmiş olmakla ilgili bir tavır belirlemek için değil, çocuklarının acısını paylaşmak, çocuklarına karşı dini ya da duygusal olarak görev savdıkları şeyleri yerine getirmek için birarara düşmüşler. Onlar, kendilerine "söyletilen" sözlerle, onlara söz söyletmek için yanlarında duranlarca politize edildiler. Her Cuma oğullarının mezarları başında toplanan kadınlar, çocuklarını ellerinden alan savaşın nedenleri üzerinde pek durmuyorlar. Onların yanından konuşanlar da öyle. Nitekim Refah Partisi milletvekili Mukadder Başeğmez, televizyonda katıldığı bir açık oturumda, "Şehit annelerinin sokağa çıkması anlamsızdır. Onlar ölen oğulları için evlerinde oturup dua etsinler. Ya da en fazla devletten tazminat istesinler. Sokağa çıkmaları ters teper. Çocuklarını şehit olacak diye askere göndermemeleri mi isteniyor?" dedi. Yani "Cumartesi anneleri" kendi çocuklarını yokeden gözaltında kayıpların son bulmasını istiyor, ama "Cuma anneleri"nden kendi çocuklarını yok eden savaşın son bulmasını isteyen güçlü bir ses çıkmıyor.

Ama çocukları adına, çocuklarının başına gelen belalar yüzünden "Cuma anneleri", "Cumartesi anneleri" olarak anılan bu kadınların ortak bir kaderleri de var. Elbette kayıplar için en çok onların yakınları gözyaşı dökü-yor, savaş en çok yakınlarını kaybedenleri üzüyor. Bu yakınlar içinde en yakın olanlar da doğurup büyütmüş olan anneler.

Ancak, bizim için bunu anlamak politik bir tutumun haklılığı ve meşruluğunun bu acılar üzerine inşa edilmesini onaylamak anlamına gelmiyor.

Çünkü, annelerin gözyaşları konuşularak, annelerin neden gözyaşı döktüğü unutuluyor... Üstelik de her Cumartesi günü Galatasaray Lisesi'nin önünde oturma eylemi yapan grubun bir kısmı yakınlarını gözaltında kaybetmiş insanlar değilken, annelerin kimliği yer yer eylemin amacını gölgeleyecek biçimde öne çıkarılıyor.. O kadar ki, bu konuya en duyarlı biçimde eğilen gazetelerden birisi olan Cumhuriyet'in yazarlarından Şükran Soner, bu kadınlardan "Çocuklarını terör eylemlerinde kaybetmiş anneler" olarak sözedebiliyor.

Çünkü, "Cuma anneleri"nin acıları üzerinden savaş kışkırtıcılığı yapılıyor. Gazetelerde, çocuklarının mezarları başında dua eden kadınların resimlerinin altına, savaşın diğer mağdurlarına lanetler yağdıran cümleler yakıştırılıyor. Cuma günleri devletin, şovenizmin kürsüsü haline getiriliyor.

Çünkü, en meşru eylem bile annelik kimliğinin arkasına gizleniyor. Cumartesi anneleri", çocuklarının izini ararken farkettikleri bir gerçeğin peşinde gidiyorlar. Ama Galatasaray Eylemini annelik kimliğine hapset-

Kadınların kendileri adına değil, en meşru kimlikleri olan anneliklerinin üzerinden politika yapması kışkırtılıyor.

Çaresiz, inançlı, fedakâr anne

"Celmesen de döneceğine inanmak zorundayım. Merdivenlerin başında, sokağın köşesinde, evi ev yapan eşiğinde her duraksadığımda seni beklemekten ve hep aynı yerlerde aynı şekilde varolmanın ağırlığından biraz sıyrılmak için açık havaya çıkıp saatlerce bağırmak istiyorum. Sokaklarda her bağırdığımda, yaşayıp yaşamadığını bilmemem, bu belirsizliğin tenimde, yüreğimde açtığı yaranın seninkine benzeyip benzemediğini merak ediyorum. Evet, bu sabah gene Galatasaray Lisesi'nin önünde çoplanarak susturulmak istendiğimde seninle aramdaki tek bağın aynı şiddete maruz kalmak olduğunu düşündüm."

Bu sözcüklerin "gözleri ağlamaktan kurumuş bir annenin" ağzından, kaleminden döküldüğünü düşündünüz değil mi? Haklısınız? Haftalardır basında, çocukları kaybolan annelerin acısı -yalnız annelerin acısı- öyle çok yazılıp çizildi ki, böyle bir iç dökmenin bir babaya ait olabileceğini düşünmek neredeyse olanaksızlaştı. Neden kayıpların diğer yakınlarının çektiği, çekebileceği acıya hiç dikkat çekilmedi? Kimbilir belki de, ailede acı çekme, "kendini yerden yere atarak" çocuğun tüm sorumluluğunu üstlenme hep anneye yüklendiğinden, bütün dikkatin yine annelerin dövünen bedenlerine çekilmesine şaşmamalı.

"Yakıcı sıcağa, soğuğa, yağmura aldırmadan ellerinde karanfiller, kaybolan çocuklarının resimlerine sarılarak oturdular Galatasaray'da. Çocuklarımız bulunana kadar her cumartesi buradayız dediler, tüm baskı ve dayağa rağmen hâlâ oradalar, Çaresizlik ve belki umutsuzluk içinde."

Yukarıdaki sahneyi biraz ayıklayalım: "Baskı ve dayağa" rağmen orada olmayı seçen, başka bir deyişle, nasılsa şiddet görmeye alışık bedenleriyle "çaresizlik ve umutsuzluk" içinde İstiklal Caddesi'nde inancını bağırmak isteyen anneler. Fedakârlık ve anne, çaresiz anne, inançlı anne, bekleyen anne, ev içindeki şiddet ikinci doğası haline gelmiş ve tek tük de olsa, "Ne olacak, bu sefer de oğlum için dayak yerim" diyen anne. Çok alışık olduğumuz bu imgeler, bir yandan çaresizliği, acı çekmeyi anneliğin "doğal" bir uzantısı gibi gösterirken, diğer yandan annenin polisler tarafından gördüğü şiddeti -oğlu, evladı, en yüce varlığı için diyerek- meşrulaştırıyor. Demek istediğim, "yakıcı sıcağa, soğuğa, yağmura aldırmadan", her ama her koşulda çocuğunu bekleyen, her türlü şiddete, "evet" diyen annenin acısının yüceltilmesi, anneliği, kadın kimliğini yokedici bir fedakârlıkla tanımlıyor.

Annelik şiddete dayanacak bir ilahi güç kaynağı mıdır?

Bunca insanın (kadın ve erkek) devletin uyguladığı şiddete her şekilde direnmeleri elbette ki, içten destek verilesi bir durum. Ne var ki, biraz dikkat ettiğimizde, burada üretilen "kadın eşittir anne", "annelik eşittir acıya katlanma gücü" gibi denklemlerin ve bu yolla, anneye uygulanan her türlü şiddetin meşrulaştırılmasının doğal gerçeklerden çok, söylemsel manevralar olduğunu görebiliriz. Umarım.

Öykü Potuloğlu
Mor Çatı Gönüllüsü

mek çoğu zaman bu gerçeğin üstünü örtüyor. Bu öyle bir noktaya geldi ki, oraya gelenlerin bir kısmı bile aynı havaya girip "Hepimiz tutsak anası, kayıp yakınıyız" diye pankart açıyor.

Çünkü, annelere sözümona anneliğin değerleriyle "karşı" taraftan saldırılıyor. Sağ basın ve devlet yetkilileri, "Cumartesi anneleri"nin "terörist yetiştirdikleri"ni iddia edip sorumsuzlukla suçlarken, "Onlar anne filan değil, onlar teröristlerin anneleri, onları Cuma anneleriyle karşılaştırmamak gerekir", "sözde kayıp anneleri", "sözde kayıp annelerini kışkırtan militan ölü ele geçirildi" gibi ifadeler kullanmaktan da çekinmiyorlar.

Sosyalist basın, solcular bütün kışkırtmalara rağmen "Cuma anneleri"nin acılarını anladıklarını, savaşın bitmesini istediklerini söylüyor. Ama tek bir tane de olsa bu konuda yayınlanan bir yazıda onlardan "Cuma karıları" diye söz edilebiliyor. Bir solcu yazar "Cumartesi anaları, gözaltına alınıp 'kaybolan' evlatlarının hesabını soruyorlar. Cuma karıları devlet destekli yaygaralarıyla bu hesap sorma işini sulandırmak için devlet tarafından özellikle piyasaya sürülmüşlerdir. (...) Kadınlaşamamış olan (bu) karıların bağırtısını, yüreği yanık kadınların feryatlarıyla birbirine karıştırmamak lazım" diyor. Yani anne olmak, çektiği acının saygı görmesi için yeterli değil. "Bizimkiler"in annesi olmak gerekiyor!

Çünkü, kadınların politik tutumlarının kendileri adına değil, toplumdaki en meşru kimlikleri olan "anne"liklerinin üzerinden olması kışkırtılıyor. Politika bir kendini ifade etme biçimi olmaktan çıkıyor. Onlar için anneliklerinin bir gereği haline geliyor. Anneliğin neyi gerektirdiği ise genellikle başkaları tarafından tanımlanıyor; kimilerinin ağzında evlatlarını öldürenlere karşı çıkmak, başkalarına göre vatan için ölecek evlat yetiştirmek, bazen de evlatlarını ellerinden alanlara karşı mücadele.

Oysa nasıl erkeklerin politikleşmek için bir takım akrabalık ilişkilerine ihtiyaçları yoksa, yaşadıklarına, gözlemlediklerine karşı duydukları isyan, hayata yönelik tahlilleri bunu sağlıyorsa aynı şey kadınlar için de geçerli olabilir. Ve ezilen bir cins olarak kadınların isyan edecek daha fazla şeyleri var. Devlet, savaş, yoksulluk bizim de üzerimize geliyor; erkek egemenliği ise karşımızda. O yüzden isyan ediyoruz ve edeceğiz. Kayıplar için, silahlar sussun diye, devlete rağmen, yoksulluğa ve mutlaka erkek egemenliğine karşı. Mutlaka...

Ayşe Düzkan, Filiz Koçali

sezen aksu'nun son kaseti *diiş bahçeleri* çıktı

Pop müziğinin kraliçes

sezen aksu bize sunu an kalıplardan birisi, onun şarkılarına ku ak verip gerçek çılgınlıklarımızı dinlendiriyoruz; ona bakmakla yetinip gerçek tutku arımızı bastırıyoruz.

biraz sondan bir yerden başlamak istiyorum. sezen aksu'nun, cumartesi anneleri için yaptığı şarkının kasetini *aktüel* dergisi promosyon olarak verdi.

bu şarkıyla ilgili olarak ne hissedeceğimizi bilemez haldeydik zaten. polisin her hafta galatasaray'da göstericileri copladığı dönemdi ve gazeteleri her açtığımızda bir başka ünlünün kalbinin cumartesi günü galatasaray'da olduğunu okuyorduk, fakat cisimlerini bir türlü o gün orada görmemiz kısmet olmuyordu. sezen aksu, sezen aksu ne kelime sezen, sezen'imiz de bu kervana katılmıştı, onun da kalbi ve hatta şarkısı bizimleydi. ne büyük incelik! o güne kadar hiç bir doğrudan politik söz söylemediğini, hiç bir politik şarkı yazmadığım biliyorduk; olabilirdi ve hatta doğru bile olabilirdi bu tavır. ilk defa yanımızda duruşunun en tutan eylemimize rastlaması da dikkatimizi çekmedi. çünkü o bizimdi, bizdendi. onu seviyorduk. (bu bizden olma meselesine ileride yeniden değinmek istiyorum.) *aktüel* işi patladığında içimiz biraz sıkılmadı değil ama sezen'imizi neredeyse hiç hırpalamadık bu konuda. (*hıbır*'ın iletişim köşesinde birkaç okur yazısı, bir de *yeni şafak* ta cumartesi tâcirleri diye bir yazı gözüme çarptı.)

mfö'nün bp reklamına ilk çıktığı zamanları hatırlıyor musunuz? ondan sonraki bir konserlerine gitmiştim, mazhar alanson mikrofondan özür diledi neredeyse o reklam için. onlara gösterilen eleştirellik sezen aksu'dan niye esirgenir acaba?

bir dokunulmazlık abidesi

sadece "biz" değiliz ona hoşgörüyle yaklaşan. siz hiç sezen aksu'nun magazin basınında "patlayan" bir skandalını duydunuz mu? hiç bir aşkı o resmen açıklamadan duyuruldu mu? hiç çirkin çıktığı bir pozu yayınlandı mı? hadi bunları boşverin, "kız hepsi senin mi"nin töhmeti tarkan kadar ona yazıldı mı?

hayır, yazılmadı. çünkü o hem bizim sezen, hem de hepimizin cesaret edemediğimiz ama özendiğimiz bir toplamın temsilcisi; çılgınlık, uçukluk, (bu iki kelimeden de nefret ettiğimi söylemeliyim) delilik, içinden geldiği gibi davranabilme. bu sonuncu hakkı, daha doğru bir ifadeyle lüksü hakkını vererek kullanıyor mu gerçekten sezen aksu? meselâ siz hiç onun sabaha kadar içki içmek (sabah mesaiye gitmeyen birisi için ne kolay bir tercih!) dışında bir çizgidışılığını gördünüz mü? ya da olmadık birisine âşık olduğunu, bunu da göğsünü gere gere söylediğini duydunuz mu? (duyduklarımızın hepsi dengi olan, hatta meslektaşı erkekler) öyleyse bize neden şarkılarında, uğruna ölünecek aşklar, imkânsız tutkular vaaz eder? hadi diyelim o şarkının gelişi, sanat aslında kurgudur falan, niye her röportajında, demecinde kendisini bir "çılgınlığın" öznesi olarak sunar bize?

çılgınlık, dilimizde anlamı boşaltılmış bir kelime bence. başlangıçta olumsuz olan bir kelimeye zamanla olumlu bir anlam yüklendiği için değil tabii ki. ama neredeyse saçını sağdan değil de soldan ayırmanın bile sıradışılık dolayısıyla çılgınlık addedildiği bir ortama sürüklendiğimiz için. ayrıca da, o başlangıçtaki olumsuz içerik bu kelime vasıtasıyla kişiye kendini övme imkânı tanıdığı için. meselâ "ben çok cesur ve çizgi dışı birisiyimdir, övünmek gibi olmasın toplumun nice kuralım hiçe sayarım," demek her megalomanın harcı değildir ama kendinizle ilgili kolayca, "bende çılgınlık var tabii, bir yanım delidir yani," falan diyebiliyorsunuz. ve zannımca sezen aksu, şu saçma sapan ortama ve çılgınlık edebiyatına en önemli katkıyı yapmış kimsedir geçtiğimiz on yılda.

burada bir kıyaslama yapalım. ankara koleji mezunu olup sonradan mafyacı hasan heybetli ile evlenip o hapisteyken attila ilhan'ın bir şiirini onun için bestelemeye kalkışan muazzez abacı daha mı hesaplı yaşamıştır hayatını meselâ? ya da geçtiğimiz günlerde evinde esrar yakalatan yıldız tilbe çok mu çizgiiçi? seda sayan'ın kendinden epeyce küçük mahsun kırmızıgül'ü tercih etmesi en akla yakın şey mi? peki ne yaptı da şu sıradışı çılgın rolüne sezen aksu'yu seçtik? bunun cevabı çok basit bence. o bize öyle olduğunu söylüyor. kendisiyle yapılan hemen her konuşmada çılgınlıklarından söz ediyor. ama nasıl çıldırıyorsunuz allasen diye sorsanız tatmin edici bir cevap alacağınız şüpheli. ve sezen aksu bir çok ünlü kişi gibi, her konuda tatmin edici cevaplar verebilecek ka-

mi, hanımağası mı?

dar çok ve ayrıntılı konuşuyor basına. bazen insanı şaşırtacak kadar çok, "eğer bunlar hakiki şeyler olsaydı mutlaka kendisine saklardı," dedirtecek kadar ayrıntılı. bunların içinden hatırladığım ve kanımı donduran bir tanesi var, aktarmak istiyorum.

uzay heparı öldükten sonra *tempo* adına muhittin sirer bir görüşme yapıyor sezen aksu'yla. ve "uzay'ı özlüyor musunuz?" diye soruyor. cevabı aktarıyorum:

"...Görüyorum da rüyamda... merak ediyorum neredesin diye. gelip beni alıyor, seni götüreceğim, gör için rahat etsin diyor... Kalktığım anda beni buraya getiriyor, bırakıyor."

konuşmanın ilerisinde konuya tekrar değiniyor, "zaman zaman kendinizi mistik duygulara kaptırdığınız oluyor mu?" sorusuna karşılık:

"...Sertab için bir arya besteledim. Hocası çok beğendi, klasikçiler Sezen Aksu mu yaptı falan dediler... kendi kendime diyorum ki, bu Uzay bana bir şekilde işaret mi gönderiyor, klasikçivdi ya o... Kendimi böyle bir şeye fazla kaptırmamaya çalışıyorum. Zaten müsaitim bence geri kalan aklım da yerinde kalsın."

ne içten değil mi? bir de şöyle düşünün, çok sevdiğiniz adam ölmüş, öte taraftan size ulaştığına vehmediyorsunuz, bunu bütün *tempo* okurlarıyla paylaşmayı neden istersiniz? şöyle de sorabiliriz, allah gecinden versin öldünüz, sağlığınızda sevdiğiniz kadınla temasa geçiyorsunuz, bunu binlerce kişiye anlatması ağırınıza gitmez mi? hazır konu buraya gelmişken bir başka tuhaflıktan bahsetmek istiyorum.

uzay heparı'nın hastanede olduğu zamanlar, cenazesi. karısı, sevilen klişeyle çocuğunun annesi zeynep tunuslu bir damla gözyaşını bile basına göstermemeyi becerebiliyor. ama zaten kameralar, fotoğraf makinaları sezen aksu'ya yönelmiş, çünkü ayrılsalar bile hele de müzisyense erkekleri hep onun kalıyor. (onno tunç'un nilüfer'le de birlikte olduğunu hatırlıyor musunuz? nilüfer de hatırlatmıyor icabetmedikçe zaten.)

klan mı hanedan mı?

hatta etrafındaki herkes ister istemez sezen aksu'ya ait oluyor galiba. kendilerinin de bahsetmekten pek hoşlandıkları sezen aksu klanındakiler meselâ.

dostluktan daha sıkı bağlarla birbirine bağlı ama bir komündeki kadar çok şeyi paylaşmayan arkadaş gruplarının kendilerinden klan diye söz etmeleri adeti var hani. acımasız tarafım sezen aksu klanında dostluktan daha sıkı olan çıkar bağlarının etkili olduğunu söylemeye ikna ediyor beni. ama en insaflı kalem bile hiç bir klanın bir kişi etrafında oluşmayacağını yazmaktan kendini alamaz bence. hemen hepsi yetişmiş, aklı başında, mesleki geçmişleri sağlam müzisyenler olan bu insanların her ağızlarını açışlarında üç cümlede bir onun adını anmalarını kabullenmek de kolay değil. yani feuerbahçeliler ali şen'den bu kadar söz etmiyorlar bilebildiğim kadarıyla. ve insan kendini sevebilir, kendini sevmesini benimseyebilir ama buna bir hudut çizmeyi de akıl eder değil mi?

ve elini dokundurduğunun ihya olması yalnızca müzikal tercihlerine mi dayanıyor? soramadan geçemeyeceğim bir soru daha var, birazcık mesleki onuru olan bir müzisyen hülya avşar'a şarkı satabilir mi? bastığı tek bir notanın bile hülya avşar'ın sesine düşmesine gönlü razı olur mu? son yıllarda bu tür şeylere profesyonellik adı veriliyor. hadi ona da pekâlâ diyelim ama sezen aksu onno tunç'la ayrılıklarını yorumlarken, "onno benden biraz daha dünyalıdır, ben çok dünyalı değilim," dememiş miydi?

siz dünyalı olmadan şu dünyada sezen aksu olunabileceğine inanıyor musunuz?

bizim sezen

en başta bizim sezen konusuna yeniden döneceğimi söylemiştim. türkiye'de neredeyse hiç bir kesim yoktur ki sezen aksu'yu kendisinden saymasın. ve bu bir başarı değildir. çünkü bunun dibinde bir ortak duyguyu (en sevdiği kelimelerden birisi) yakalamak falan yatmaz. hepimize bazen aynı bazen ayrı ama bir yerimizden yakalayacak şeyler söylediği için olur bu. hepimize ayrı bir yüzünü sunmaktan yorulmaz mı onu bilemem ama en çok kadınlara konuşur. yıllar boyu bize sunulan, benzememeye yeminli olduğumuz ajda pekkan, emel sayın'dan falan aslında pek bir farkı yoktur. ama benzemekten imtina edeceğimiz bir çehre de arzetmez. en sıradan şeyleri bize sıradışı diye kakalamıştır. ya sıranın dışında olup bitenleri onun anlattığı gibi sanırsak?

sezen aksu hiç de dediği gibi birisi değildir bence, bal gibi hesaplı kitaplıdır. bize öğütlediği maceralar onun yakınından bile geçmez. aşk için ölmüşlüğü filan yoktur ki dimdik ayakta ve karşımızdadır. cumartesi anneleri için şarkı yapmasında da şaşacak bir şey yoktur; değil mi ki o en batıcı, en meşru entelijansiyanın resmi pop müzik şarkıcısıdır ve aynı notaları mesela kibariye'den duysalar fenalıklar geçirecek olan (ki bence bu kalplerindeki fenalıktan kaynaklanmaktadır) nice aydın onu bayıla bayıla dinlemektedir ve "konu" onların da kaldırabileceği kadar "ses getirmiştir". *aktüel*'le olan ilişkisinde tek şaşırtıcı yan ortada dönen paranın telaffuz edilmemiş olmasıdır. oysa bizler orhan pamuk'un yayınevi değiştirirken aldığı parayı bile merak konusu yapmış bir topluluğuzdur ve geçen yıl yaptığı *alaturka* şarkısının klibinin ilk defa ve ilk on gün boyunca *atv*'de yayınlandığını yazmak *posta* gazetesine kalmıştır. can dostları arasında aysel gürel gibi "uçuk"larm yanında hıncal uluç gibi polis dayağını kuvvetle savunmuş kalemlerin bulunduğunu da unutuyoruz değil mi? helâl olsun bize. daha doğrusu helâl olsun ona.

düş bahçeleri

bütün bunları yazmak nereden aklıma geldi? son kaseti olan *düş bahçeleri*'ni dinledim. bir çok şey söylenebilir bununla ilgili ama içindeki şarkıların ne adıyla ne de billboard'lardaki o uçucu beyaz havayla ilgisi yok bence. (yeşil lenslerini farkettiniz mi, ajda pekkan'la yıllarca bu tür şeyler için nasıl uğraşıldı değil mi?) başka birisi söylese taverna müziği olmakla damgalanabilecek parçalar bir kısmı. şahsen cinsel bir imge olarak "çıtır çıtır yeme"yi bir parçada kullansaymış yeterli olur hatta fazla bile gelirmiş kanaatindeyim. onun dışında aşkın nur yengi'nin (niye ve nasıl klanın dışında kaldı, bir fikriniz var mı?) o engin, eğitimli sesiyle çatır çatır okuduğu *bile bile*yle sertab erener'in pırıl pırıl *iki gözüm*'ünü bir de onun yanlış vibrato'larıyla dinleyin. ve nilüfer, nükhet duru, zerrin özer, ebru gündeş, kibariye gibi kadınların şarkı söylediği bir ülkede onu en iyi şarkıcılardan birisi saymamıza neyin sebep olduğuna siz karar verin.

sonuç olarak

farkmdasınızdır, yazı baştan aşağı sorulardan oluştu. bunun sebebini ben de tam olarak bilemiyorum açıkçası, belki de bu kadar sarsılmaz bir figürle ilgili kesin değerlendirmelerde bulunmaktan çekinmişimdir. onu da müziğini de yargılamak ne amacım ne de haddim. ama sezen aksu bize sunulan kalıplardan birisi, onun şarkılarına kulak verip gerçek çılgınlıklarımızı dinlendiriyoruz; ona bakmakla yetinip gerçek tutkularımızı bastırıyoruz. ve esas önemlisi kendimizi sevmeyip onu seviyoruz. sizce bütün bunlara değer mi?

ayşe düzkan

Kol kırılır yen içinde kalır

SSK Okmeydanı Hastanesi'nde Başhekimi Prof. Dr. Dursun Akdemir, hastanede tecavüze uğrayan N.E. hakkında şüphe uyandırıcı açıklamalar yaptığı için özür dilemeli ve İstanbul Tabip Odası, Başhekim hakkında soruşturma açmalıdır.

Geçtiğimiz ay, genç, ağır hasta bir kadına hastanede tecavüz edildi. Olay, renkli basın ve televizyonun çok cazip bulduğu bir konu olmasından öte anlamlar yüklüydü.

Tecavüzcülerin ortak bir özelliği vardır: Tek taraflı bir cinsel yakınlığı kendi kendilerini güçlü kuvvetli görerek yaşamak. Mağdurların o sırada güçsüz olduğu kesindir. Sanılanın tersine tecavüzcülerin hedef kitlesinin çoğu genç ve güzel, sarışın kadınlardan oluşmaz. On sırada çocuklar, zihinsel özürlüler, alkol veya madde etkisinde olanlar veya o sırada sesini çıkaramayacak konumda olan herhangi bir kadın gelir.

Sözü geçen olayda basının abartmasında ve sevircilerde esas olarak, "Hasta ve fiziksel bakımdan güçsüz birine nasıl tecavüz edilir?" duyguları hakimdi. Oysa güçsüz birinin tecavüze uğraması ilginç ve nadir bir durum değildir. Bence olsa olsa, tecavüz edenin bulaşıcı bir hastalığa aldırmadan "ilişkiye girme" cesareti övünmesine neden olabilir. Olayın asıl değişik yanı, kadının ve ailenin olayı açığa çıkarmasıdır.

Bu arada olay duyulur duyulmaz derhal bir "sapık"a maledildi. Daha önce de bu tür "olay"lara adı karışan, suçluluğu açığa çıktığı halde, hastanedeki görevine devam eden bir "sapık" yakalandı. Tecavüzcünün sapık olmasıyla biz "normal" vatandaşlar bu olaydan aklanıverdik.

Olay avyuka çıkınca hastanenin başhekimi bir açıklama yaptı. Utangaç bir ifade ile konuşuyordu meslektaşım. Belli ki sorumlu olduğu alandaki bu "çirkin olay"dan dolayı baskı altındaydı. Sonımda işini ihmalden tayini bile çıkabilirdi. Nihayet bir devlet memuruydu. SSK'ları kapatıp "özel" sağlık hizmetlerini geliştirmede bu "olay" esaslı bir koz olacaktı. Doğrusu, meslektaşımın bu çelişkileri çok iyi anlaşılabiliyordu.

Başhekim Prof. Dr. Dursun Akdemir.

Başhekim, olayları yalanlamanın, örtmenin, postu kaptırmama yolunda başarılı bir yöntem olduğu bir ülkede yaşamaktadır. "Olay basın tarafından abartılmıştır, karaciğer hastası hezeyanlar içinde olan. hayaller gören bir hastanın söyledikleri hastalığına bağlıdır, doğru değildir". Bu tavrı kadınlar çok iyi bilir, "kol kırılır yen içinde kalır". Bizim aile, bizim ülke temiz ve namusludur. Yaşananlara, feminist olmayı bir yana bırakın, tecavüzler konusundan haberdar ve bu konuda mücadele etmek isteyen bir sağlıkçı nasıl yaklaşabilirdi?

Tecavüz olaylarının çok önemli bir bölümü saklanır, çok ufak bir bölümü açıklanır. Dolayısıyla bildirilen bir olayın doğru olma şansı son derece yüksektir. Bunları unutmadan değerlendirme yapmak gerekir, "Hastanın olay sırasındaki zihinsel durumunu nasıl bilebilirim, doğru olarak nasıl değerlendirebilirim? Bu durumu nasıl saptar ve hangi önlemleri alabilirim?" diye düşünebilmek önemlidir.

Tecavüz her eve, her köye, her yaştaki kadına yönelebilir. Erkek egemen toplumsal düzenlemelerde tecavüzden muaf bir alan düşünülemez. Dolayısıyla hiçbir okul müdürü, başhekim, genel müdür ve benzeri sorumlu, sorumlu olduğu kurumda, tek başına aldığı önlemlerle tecavüzü ve cinsel istismarı yok etme gücüne sahip olamaz. Bir amirin, bulunduğu birimdeki tecavüz olaylarında, tecavüz edeni bulma ve mağdurun hakkını tespit etme ve zorluklarını onarma yükümlülüğü olmalıdır.

Olaydan sonra konuştuğum bir çok sağlıkçı, üzülerek bu olayın SSK'ya vereceği zarardan söz etti; kadının yaşadıklarından değil. Ön planda gelen kurumdu. Benim gönlümde yatansa TTB ve İstanbul Tabip Odası nın, açlık grevinde olduğu gibi, hastanede tecavüz mağdurunu ziyaret etmesi ve bu olayın gidişini mağdur açısından da izlemesiydi.

Olayın incelenmesi sırasında, kadında sperm bulununca hastanın akli dengesinin yerinde olduğuna ve yalan söylemediğine mecburen inanıldı. Ama, unutuluyor ki, karaciğer komasında olan bir hasta, zaman zaman zihin bulanıklığı içinde olsa bile tecavüze uğradığını söylediğinde yabana atmamak gerekiyor. Duydum ki mağdur kadına, "O sırada niye bağırmadın, başımıza iş çıkardın," diyen kişiler olmuş.

Olaydan sonra N.E. gazetecilerin akınına uğradı, annesi hastane yönetiminden şikâyetçi oldu, hastane personeli de kendisini savundu.

Tecavüze uğrayan kişi başına gelen olayı açıkladığında kendisine inanılması büyük bir önem taşımakta. Kendisinin, güvenerek sorununu açtığı ve destek beklediği "yakınlarının" veya kurumların, onu yalancılıkla itham etmesi ikinci bir ihanet, hayal kırıklığı olmaktadır. Bunun, bu tür tepki alan kişilerde ruhsal sorunların şiddet ve süresini artırıcı bir etki yarattığı birçok bilimsel çalışmada gösterilmiştir.

Tecavüz iki türlü beslenir: tecavüzcülerin yakalanmaması ve etrafta suskun seyircilerin olması. *Tanık* filmini bir daha görün.

Öneriler:

• Olay duyulduğunda ilk hedef, olayın delillerini aramaktır. Ama delillerin bir insanın vücudundan alındığı unutulmadan. Bu deliller çok kıymetlidir, maazallah tecavüz eden o telaş içinde boşalamayabilir. Sperm bulunmaması, mağdurun yalan söylediği anlamına gelmez.

• Tecavüz mağdurun ruhsal durumunu da etkiler, dolayısıyla onun ruhsal tepkileri de çok önemli delillerdir.

• Kurumlar, koruyamadığı kişilere (bu olayda hastalara) tazminat ödemelidir. Ayrıca uzun süreli ruhsal tedavisinden yükümlü olmalıdır.

• Kadınlar ne dersiniz? Bulunduğumuz okul, hastane, fabrikada tecavüzden haberdarlığı artırma, engelleme ve mağdurlara destek grupları kuralım mı?

• Son olarak şunu söylemek istiyorum; Bu olayda kamuoyuna açıkça N.E. nin yalan söylemiş olabileceğini söyleyen, şüphe uyandıran Başhekimin benzer bir basın toplantısıyla olayın doğru olduğunu açıklaması ve N.E.'den özür dilemesi gerekmektedir. Bunu yapsın ya da yapmasın, somut delillerle ispatlanabilmiş bu olayın henüz değerlendirme aşamasındayken geçersiz bir ifadeye dayandığını belirttiği için sorumlu olduğunu hatırlatarak İstanbul Tabip Odası'na suç duyurusunda bulunuyor, etik kurulun Okmeydanı SSK Başhekimi Prof. Dr. Dursun Akdemir hakkında soruşturma açmasını talep ediyorum.

Prof. Dr. Şahika Yüksel
İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Psikososyal Travma Programı Sorumlusu

RAMİZE ERER

TÜPÇÜ

AAA... SANİYE HANIM... SEN UĞRAR MIYDIN BANAA... *AH AHAA HAA...* GEÇ AYOL GEÇ!.

SIGARA ALIR MISIN TATLIM... BEN BİRA İÇİYORUM, SEN?.

ELALEMİN GARILARI, BİRA İKRAM EDİYO, BEN ÇAY, KAVE... BU SICAKLARDA ADAMIN İÇİ SERİNLİYO TABİİ...

SAÇIMIN BOYASIDA GELDİ. ARTIK Bİ KUAFÖRE GİDİM DİYORUM, MANİKÜR PEDİKÜR...

AH! AH!.. YILLARCA SIRF BEN GAYRİ BOYA SÜRMEDİM. KARMAA. GARI İŞİNİ BİLİYO...

AĞZINDAN DA KAHKAHASI EKSİK OLMUYO KAHPENİN!

HA HA HAHAA

AY SANİYE HANIM BİR MUAZZEZ ERSOY, KOYALIM DA NEŞEMİZİ BULALIM BİRAZ AMA... *AH AHH..*

ŞUNA BAH ŞUNAA!. DÖTÜ BAŞI AYRI OYNUYO BUNUN!.

SEVGİLİM, BİR KAVE DAHA ALIR MIYDIN?.

ŞUNDAKİ DİLLERE BAK... ADAMI NASIL BAŞDAN ÇIKARTTIĞI BELLİ BANA SEVGİLİM DİYOSA ONA KİMBİLİR NELER DİYO...

ŞEL FITIĞIYLA KENDİSİ O KOCAMAN TÜPLEN EN ÜST KATA NEŞE HANIMA ÇIKKIYO. BANA ÇIRAĞINI GÖNDERİYO... HABERİ KETLERİ KAPTIM, KIYAFETİDE DÜZDÜM. ŞUNUN KARŞISINA ÇIKIYIMDA, AKLINI BAŞINDAN ALAYIM... MERDİVENLERİ ÇIKACAK TAKAT KALMASIN BACAKLARINDA...

Korucuların tecavüzü örtbas ediliyor

Köyde korucuların tecavüzüne uğrayan Remziye Dinç hamile kaldı, olay sırasında bekâreti bozulmadığı için önce çocuğun doğumunu bekledi, şimdi de mahkemenin başlamasını bekliyor. Oldukça uzun süren Savcılık soruşturması nedense bir türlü bitmiyor ve saldırganlar hakkında dava açılmıyor.

Remziye Dinç İstanbul'a altı ay önce geldi. On dokuz yaşına kadar Ratman'a bağlı Kozlu'nun Sincan köyünde yaşıyordu. Köyde dedesi, ninesi ve iki kız kardeşiyle birlikte oturuyordu. Dedesi ona göre, 'Herhalde yüz yaşında," ninesi de o yaşa yakın. Babası o küçükken ölmüş, annesi biriyle evlenip başka köye gitmiş. Okula hiç gitmemiş Remziye ama okuma yazmayı televizyon izleyerek öğrenmiş. Bahçelerinde sebze yetiştiriyormuş.

Başına gelenleri şöyle anlatıyor: "Bizim evin biraz uzağında orman gibi çok ağaçlı bir bahçe var. Oraya her sabah ineği bağlar, akşamları da gider alırdım. Bir akşam üstü ineği almaya gittim. Baktım ki inek yok bağladığım yerde, aramaya başladım. Ağaçların arasından korucular çıktı. Silahla bana, 'Sus sesini çıkarma, yoksa seni öldürürüz,' dediler. Köyde büyüdüm, korucular da köyde büyümüş, hepsini tanıyorum. Kalaşnikofla beni yere yatırdılar. Ben, 'Öldürün beni razıyım' dedim dinlemediler. Kolumu falan tutular yani boğazımın üstüne kalaşnikofu dayayıp tecavüz ettiler. Sonra da, 'Eğer evde, şöyle yaptı böyle yaptı diye bütün bunları anlatırsan hepinizi öldürürüz. Evinize roketatar atıp, sonra teröristler yaptı deriz,' diye beni tehdit ettiler. Dedemin yanına gittim. Kendimi çok kötü hissediyordum. Ninem kardeşimle birlikte dayımın yanına gitmişti. Dedeme hiçbir şey anlatamadım zaten kulakları duymuyor. Çok korkmuştum. Daha sonraki günlerde ninem geldi. Ona anlattım ama o bana inanmadı. Çünkü o korucularla biz bir aile gibi görüşüyorduk. O yüzden inanmadı. Ren düzensiz âdet gördüğüm için hamile olduğumu anlamadım. Dört ay falan âdet görmedim sonra korktum. Amcamla savcıya, doktora gittik. Kozluk Savcılığı'nda ifade verdim. Savcı bana, 'Çocuğu doğurduktan sonra kimden hamile kaldığın anlaşılır,' dedi. Sonra doktora gittik. Doktor bana, 'Sen kızsın, ama hamilesin,' dedi. Doktorun söylediğine göre böyle oluyormuş. Savcı korucuların da ifadesini almış onlar, 'Biz yapmadık, teröristler yapmıştır,' diye ifade vermişler."

Remziye sonra Ratman Devlet Hastanesi'ne gidiyor. Doğum yapıyor. Çocuğunu Diyarbakır Yetiştirme Yurdu'na veriyorlar. Ve Remziye, doğumdan sonra köye gidemiyor, uzunca bir süre hastanede yatıyor. artık daha fazla hastanede kalamayacağı anlaşılınca da amcası onu İstanbul'a getiriyor. İşte Remziye o günden bu yana İstanbul'da. Halası ve enişteşiyle birlikte yaşıyor. Onların çocuklarına bakıyor, evişi yapıyor. Köyde kalan kız kardeşlerini düşünüyor. Onların da İstanbul'a gelmesini istiyor. Yeni bir hayata başlamak istiyor. Bu arada yapılan tahliller sonucu çocuğun Nevzat Altuner adlı korucudan olduğu anlaşıldı. Kozlu Savcılığı ve Remziye'nin avukatı tecavüz eden Ceyhan Altuner, Ekrem Altuner ve Nevzat Altuner adı korucularla ilgili tahkikatın sürdüğünü söylüyorlar. Ama nedense dava bir türlü açılmıyor. Duruşmalar başlamıyor. Remziye bu arada çeşitli kadın gruplarıyla tanıştı, başına gelenleri onlara anlattı. Remziye'nin dostu kadınlar duruşmaların derhal başlamasını talep ediyor. Davayı takip edeceklerini söyleyerek, suçluların cezalandırılmasını istiyorlar.

Sığınakla dayanışma

Sığınmaevlerinin en önemli özelliklerinden birisi de, oraya gelen kadınların kaldıkları süre içinde meslek edinmelerini sağlamak. Ankara'daki Kadın Dayanışma Vakfı, Özel İnanır Cilt Bakım Kursu Uzman Eğitim Merkezi ile bir protokol yaptı. Protokole göre, kurs bünyesinde açılan her gruba Ankara Kadın Sığınmaevi'nde kalan bir kadın ücretsiz olarak dahil ediliyor. Yol masrafları da karşılanıyor. Kursu bitiren kadınlar Milli Eğitim Bakanlığı onaylı sertifikayı aldıktan sonra, herhangi bir kuruluşta çalışabilecekleri gibi, kendi işyerlerini de açabilirler. Çünkü sözkonusu firma bu kadınlara konularıyla ilgili cihaz hediye ediyor.

Bu çalışma diğer kuruluşlara da örnek olmalı diye düşünüyorum. Çünkü, sığınmaevinde kalan kadınların kendi hayatlarını kurmaları için böyle dayanışmalara gerçekten ihtiyaçları var.

Yeliz Bekar, Ankara

Fotoğraf: Hacer Yıldırım

Remziye fotoğrafını çektirirken bana, "Abla belden aşağı çekme" diyor. Ben "profesyonel gazeteci" değilim. İşte Remziye'nin yüzü...

ÖDP'li kadınların başarısı

Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nde kadınlar yüzde 30'luk kota hakkını ete kemiğe büründüren yeni haklar kazandılar. Kabul edilen yeni yönetmeliğe göre, kadınların bundan böyle sadece mekânda değil zamanda da yüzde 30 kotaları var: Parti Meclisi'nde görüşülmesi kararlaştırılan her konuya ayrılan konuşma süresinin yüzde 30'u artık kadınlara ayrılıyor. Ayrıca, kadın üyeler erkek konuşmacılara verilen süreyi iki dakikadan çok olmamak üzere aşabilecekler. 100 kişilik bir toplulukta mikrofondan konuşmakta zorlandıklarını belirten ÖDP'li kadınlar, konuşma haklarını isterlerse kullanacaklarını, bunu bir zorunluluk olarak yaşamadıklarını belirtiyorlar. Ama bir kez konuşmaya karar verdiklerinde de, ek konuşma süresinin kendilerini rahatlattığını, söyleyeceklerini, böylece daha iyi ifade edebileceklerini vurguluyorlar.

Ayrıca, erkek üyeler için söz alma süresi dolmuş olsa bile, kadın üyeler kendilerine ayrılan yüzde 30'luk zaman dilimi dolana kadar söz almaya devam edebiliyorlar. ÖDP'li kadınlara göre, genellikle herhangi bir konu görüşülmeye başlandığında ilk anda söylemeye değer birşeyleri olmadığını hissediyorlar. Ama tartışmanın akışı içinde bu durum değişebiliyor ve kadınlar konuşma ihtiyacı duyabiliyorlar. Her konuda mutlaka fikir beyan etmek alışkanlığı olmayan kadınlar böylelikle baştan engellenmiş olmuyor.

Kadınlar lehine ayrımcılığı divanların oluşumuna ve bütün merkez komisyonları, heyetleri v.b.lerine de yaygınlaştıran yeni yönetmelik önemli. Çünkü bu yönetmeliğin ilkeleri partinin bütünü için bir model niteliğinde. Artık ÖDP'de kadınların sesi daha çok duyulacak.

Kadınlar artık daha çok şeyi biliyor

Kadının İnsan Hakları Projesi'nin Ümraniye'de uyguladığı bir program sayesinde, kadınların hayatında çok şey değişti.

Kadının kocası işten eve geç geliyordu, üstelik de işyerinde içki içiyordu. Kadın, kocasının içkili araba kullandığını bildiği için her akşam kaygılar içinde bekliyordu. Bir akşam kocasını karşıladığında çıkıştı: "Sen bana psikolojik şiddet uyguluyorsun." Koca şaşırdı, "O da ne demek?" "Şöyle otur da anlatayım," dedi kadın ve anlattı uzun uzun. Bir süredir devam ettiği kurslarda öğrendiği bir şeydi bu, artık haklarını, neyin ne olduğunu daha iyi biliyordu. Kocasının yaptığı şey, onun için psikolojik şiddetti ve kocasının buna hakkı yoktu. Adam şaşkın yatağına gitti. Sonra başka akşamlar da konuştular ve sonunda ikna oldu. Şimdi işyerinde içki içmeden geliyor, eğer isterse karısının hazırladığı sofrada birlikte içiyorlar. Birkaç kadın da kocalarını alıp evlendirme dairesinin yolunu tuttu, artık hepsi de resmi nikâhlı, çünkü resmi nikâhın kendileri için önemli olduğunu kavramışlar. Bütün bu kadınlar İstanbul'da, Ümraniye'de. Olay da ayniyle vaki derler ya işte öyle, gerçek. Bu kadınlar Kadının İnsan Hakları Projesi'nin Ümraniye'de uyguladığı bir programa katıldılar.

Başka ülkelerde de uygulanan bir program bu. Latin Amerika'da, Afrika'da... özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınları güçlendirmek amacıyla uygulamaya konuluyor. Bu program, kadınların kendileri ve sorunları hakkında bilgilenme ve bilinçlenmelerini hedefliyor. Bununla birlikte sorunlar karşısında nasıl davranabilecekleri ve direnç yollarını nasıl geliştireceklerini de hep beraber öğrenmeyi amaçlıyor." İlk sorular: Siz neyi öğrenmek istiyorsunuz? Çevrenizdeki kadınların en sık karşılaştıkları sorunlar neler?

Kadınlar önce üç aylık eğitimden geçiyorlar, sonra kendi gruplarını kuruyorlar ve gördükleri bu eğitimi başka kadınlara veriyorlar. Proje'den kadınlar o zaman denetçi olarak yanlarında oluyor, birşeye takıldıklarında çözebilmek, hemen müdahale edebilmek için. Bunun iki büyük faydası var: Başka birine de bunu anlattığında kendi hayatında daha kalıcı oluyor; birbiri peşisıra genişleyen halkalar halinde bu öğrenme süreci gelişiyor, genişliyor. Böyle bir program okuma yazma bilmeyen kadınlar için de geçerli.

Eylül 95'ten bu yana uygulanan bu programda ana başlıklar: Anayasal haklar, medeni haklar, ekonomik haklar, bedensel haklar, cinsellik hakları, şiddete karşı koyma yolları. Toplantı yeri ve saati de hep birlikte belirleniyor.

Proje'den kadınlar çalışmaları şöyle anlatıyor: "Öncelikle ilk grubun öğrendiklerini başka kadınlara aktaracak nitelikte olmasını istedik. Ümraniye Kadın Merkezi'nde böyle kadınlar vardı. Oradan on beş kadın bu programa katılmaya karar verdi. On ikisi lider eğitimi, yani üç aylık eğitim gördü. Hem bizim programımız hem de onların ihtiyaç olarak belirttiği bazı konular vardı, kız çocuklarının eğitimi, gebelik kontrolu gibi. Sonra kendi gruplarını başlattılar. Haftada bir gün olan bu üç aylık eğitimden sonra her kadın birer grup yürütecekti, fakat birlikte çalışmak istedikleri için ikişerli gruplar kuruldu, bazıları üç kişi birlikte grup oluşturdu ve başka kadınlara kendi aldıkları eğitimi verdiler. Sonra bir değerlendirme yapıldı, her değerlendirmeden sonra bir rapor yazıldı, Ümraniye Kadın Merkezi'nin kadınları da onların ulaştığı kadınlar da çok memnundu, ilk kez kendi ihtiyaçlarına göre bir eğitim almışlardı.

İkinci eğitim sürecinde okur yazar olmayanlar vardı her şeyi olduğu gibi ezberliyorlardı, bazıları okuma yazma öğrenmek isteğini söyledi AÇEV'le (Anne Çocuk Eğitim Vakfı) ilişkiye girdik. Onların bu konuda çalışmaları var, isteyenler okuma yazma da öğrendiler, bazı kadınların böyle bir isteği yoktu, biz de onları zorlamadık.

Bu programda sadece haklar değil, kullanabileceğimiz stratejiler de önemli. Var olan kuruluşlardan nasıl yararlanabileceğimiz de önemli. Mesela bir grup dilekçe konusunu öğrenince Meclise dilekçe vermeye karar vermiş imza topluyorlar, diğer gruplar da buna katılmış, şimdi hep birlikte imza toplanıyor, otobüs kiralayıp birlikte Meclise gidip onu elleriyle vermeyi tasarlıyorlar. Sonra Ümraniye'de bir kadın dayanışma merkezi kurmak istiyorlar, doktorların, avukatların belli saatlerde hizmet vereceği bir merkez, çünkü kadınların sorunları çok. Kadının İnsan Hakları Projesi, "Bu program Türkiye'ye yayılabilir şu anda bir el kitabı hazırlıyoruz, ilgi duyan kadın grupları bunları alıp kendi şehirlerinde benzer programları başlatabilirler, yardımcı olabiliriz" diyor.

Kadının İnsan Hakları Proje'sinden kadınlar aslında Aralık 93'ten bu yana çalışıyor. Çeşitli işler yaptılar. Bir de filmleri var: *Artık Dur Demenin Zamanı Geldi.* Mor Çatı ile işbirliği sonucunda ortaya çıkan film üç aylık bir çalışmanın ürünü; aile içi şiddet yaşamış kadınlar ve çocuklarla, cinsel tacize uğramış kadınlarla röportajlar yapılmış. Kendi bölgesinde bu video filmini göstermek isteyen kadınlar, dernekler, belediyeler Proje'ye başvurabilir. Almanca ve İngilizce altyazılı kopyaları da var. Satın alınabildiği gibi ödünç de veriliyor. Film, Ümraniye'deki program süresinde de gösterilmiş, kadınlar çok etkilenmiş. Ümraniye'deki program süresince dağıttıkları *Haklarımız Var* broşürü de isteyen gruplara gönderilecek, "Kadınlar çok ilgileniyor üstelik işe de yarıyor." diyorlar.

İlgilenenler için Kadının İnsan Hakları Projesi
Tel. 0216. 357 21 42.

KESK'te kadınlara pozitif destek

KESK'in (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) 1. Genel Kurulu'nda verilen bir önergeyle her alanda kadınlara pozitif destek kararı alındı.

Kadınların KESK içinde kendilerini ifade etmeleri, seçme seçilme hakkını kullanabilmeleri, KESK'in kendi politikalarını saptarken kadınları dikkate almasını içeriyor. Bu kabul edilen önergeye göre toplantı saatlerinin kadınlara göre düzenlenmesinden yönetim organlarında kadınların yer almasına kadar pek çok konuda kadınların talepleri dikkate alınacak.

Darısı pozitif ayrımcılık ve kotanın kabul edilmesine.

Bu önerge oylanırken "Bacılarımız bizim baştacımızdır. Bunlara gerek yoktur. Biz devlete karşı mücadelede kadın erkek eşitiz," diye konuşan bir erkek kadınların protestosu nedeniyle konuşmasını tamamlayamadı. Ve önerge ezici bir çoğunlukla kabul edildi.

Önergenin maddelerini aşağıda aktarıyoruz:

1. KESK Kadın Sekreteryası'nın, KESK'e üye sendikaların iç hukukuna uygun olarak kadın komisyonlarıyla eşgüdümlü biçimde çalışabilmesi için etkinliklerinin ve birikimlerinin sürekli kılınmasını sağlamak;

2. Önümüzdeki dönemde MYK ve GYK'da kadın üyelerin sayıları oranında temsil edilmelerinin olanaklarını yaratmak;

3. Kadınlar arasında bilgi ve deneyim aktarımı sağlayacak, kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyacak, kadın sorunlarının tartışıldığı ve önerilerini içerecek düzenli bültenler çıkarmak;

4. İşyerlerinde ve aile içinde şiddet uygulanmasını ve cinsel tacizi disiphn suçu olarak benimsemek ve bunlara yönelik kampanyalar düzenleme;

5. Kadın kurultayları ve kadın eğitim çahşmaları düzenlemek;

6. Sendikal çalışmalara ve toplu sözleşme süreçlerine kadınların katılımını sağlayacak önlemler almak;

7. KESK olarak sendika şubelerinde çocuk odaları oluşturulması çalışmalarını teşvik etmek.

Refahiyol tartışm

Pazartesi neyin kürsüsü?

Pazartesi, varlığını zorbalığın kırbacına dolayan gönüllü kimliksizlerin kürsüsü olamaz.

On üç yüzyıldır çölde doğup, yeşerebilmeyi başarabilen yaşamı, tutsaklığın kırbacı altında inleten şeriatçı diktatorlüklerin savunucuları, "aldıkları derin yaralardan" kudurmuşa dönüyorlar. Kadınların özgürleşmesinden şiddetle ürküyorlar. İran'da, Suudi Arabistan'da ve ilerleme amaçlı önemli gediklerin açıldığı diğer Ortadoğu ülkelerinde akıtılan kadın kanı ikinci bir Nil nehri oluşturacak miktarda. Ortaçağ doğmalarını ve teokratik zorbalıkları Pentagon çıkışlı garnitürlerle süsleyip sözde çağdaşlaştıklarını sanıyorlar. Bunda bir avuntu da buluyorlar. Bilgisayar, kara çarşaf, Kuran ve koka kola içiçe.

Bu zorbaların sözcülüğüne soyunan şeriatçı "Refah Partisi"nin sözüm ona hoşnutsuz yandaşı Ayşe Doğu, acınası bir kimliksizlikle, çağdaş feministleri şeriatçı işbirliğine çağırıyor: "Fantezileri bir yana bırakıp, gerçek dünyanın insanlarını kendi oldukları halive anlamaya. tanımaya, ve ortak hedefler, stratejiler geliştirmeye niyet etmeliyiz."

Bu duvurunun içeriğinden de anlaşılacağı gibi, besbelli ki bayan Ayşe Doğu nesnel tarih bilgisinden büsbütün yoksun. Ne tarih bilimi ne feminizmin tarihi ve ne de , şeriatın uvgulanageldiği ülkelerin kadınlara neler çektirdiğine ilişkin gerçek bilgilerle hiç mi hiç tanışmamış...

Onca zulümlere, baskı ve eşitsizliklere, hak ve adalet yoksunluğuna, esaret ve zincire karşın, bizim büyükannelerimiz olan o kadın kuşağı, büyük bir cesaret ve özgürlük aşkıyla adaletsizliklere karşı koydu. Halifeliğin başkenti İstanbul'da sokağa çıkma hakları bile haftanın belirli günleriyle sınırlandırılırken. hangi semte çıkıp hangisine ayak basamayacakları ve hangi saatler arasında dışarda olabilecekleri polis kararnameleriyle kararlaştırılırken benliklerini aramaktan yılmadılar. Dünyanın başka ülkelerinde öz seslerini çıkaran özgürlük arayıcısı kız kardeşleriyle yürek yüreğe verdiler. Laik aile, laik devlet, özgürleşme ve bağımsızlaşma yolunda savgm, soylu bir savaşımın öncüleri oldular. Onların savaşımları ve kazanımları topraklarımızla sınırlı kalmadı: şeriat hükümleriyle boğulmak istenen, diğer ülke kadınlarına esin kaynağı oldu. Heyecanları. devrimci coşkuları, çok değerli uğraş. emek ve çabaları ile laik cumhuriyetin kadınlarına ışık volu doşediler. Feminist avaklanma ve kazanımlar sürecinde ulusal ve uluslararası onurumuz oldular. Kadını köle erkeği efendi ilân eden siyasal İslâmlaşmayı ve çöl ideolojisini reddettiler. Çünkü İslâm feminizmle bağdaşamaz; kadın hak ve özgürlükleriyle barışamazdı.

Özgürleşme ve çağdaşlaşma birbirinden ayrılamaz parçaların bir bütünüdür. İslâm ya da herhangi bir doğmaya davanarak aklın özgürleşmesi, kadının ataerkillikten bağımsızlaşması olanaksızdır. Feminizmin teokratik-faşist bağlantı ve işbirliğine değil, anti-ataerkil dayanışma ve desteklere gereksinimi vardır. Feminizm her türden gerici akını ve ideolojiyi reddeder. Eril şiddet motifleriye yapılandırılmış ve tüm uygulamalarında bu yapıyı kılavuz edinmiş olan İslâm kadın hak ve özgürlüklerinin üzerinde oluşmaktadır. "Cinsiyet ayrımı ve erkek müminin kadın müminle sürdürdüğü egemenlik ilişkisi, kesinlikle istisnai ve ikinci ögeler değil, İslâm âlemini ayakta tutan, ona yansıyan ve onu yansıtan temel bir ilişki biçimidir."(Fetna Avt Sabbah, İslâmın Bilinçaltında Kadın, Çev. Ayşegül Eral, Avrıntı Yavınları, 1. Basım, 1992)...

İslâm şeriatının militam Ayşe Doğu... şeriat diktatörlüğünün uygulamalarını suskun bir biçimde olumlamakla da yetinmiyor; bunları yüceltiyor, ilahileştiriyor ve alkışlıyor. O, *Pazartesi* gazetesinde şunları söylüyor: "...Topluma damgasını vurmaya aday İslâmi oluşumların insanları zorla dini bir kimliğe büründürme amacı yoktur. Eğer biz de Kemalistler gibi, 'Ötekini tayin etme va da yok etme' anlayışına sahip olsaydık, hiç kimsenin şüphesi olmasın iktidar olmayı beklemeden bu faşizan kafanın gereğini yapardık. Zira Müslümanlar insanların hayatına anlam katacak etik ve otantik hakikatın takipçileridir, kılık kıyafet ya da yaşam tarzına müdahale gibi hafiflikler bizim işimiz değildir."

Şeriat dilini içselleştiren bir kadının ağzından ancak böylesine kırık dökük yalanlar köpürebilirdi. Burnunun ucunu göremeyecek kadar gözü kararmış biri, zulüm ve zorbalığı ancak boylesine bir vurdumduymazlıkla baştacı edebilirdi. Bayan A. Doğu nun 1950'den bu yana. Türkiye'de Kemalizmin değil, Kemalist akışımın hızını kesmek için uğraşanların iktidarda olduklarını açıkça dile getirmekten kaçınmasına ne buvrulur? "Siz isterseniz hilafeti bile getirebilirsiniz" diye davetiye çıkaran bir adamın açtığı gerici yolu arşınlayıp TBMM'e giren bir şeriatçı partinin dizginleri eline alması neyin göstergesidir acaba?

Kemalistler dinsel inançlarından dolayı kimi engellemiş! Pek çoğumuzun ailesinde K. Atatürk'ün sağlığında yaşamış insanlar vardı. İnançlarının gereğini, ibadetlerini serbestçe yerine getirmiş insanlardı. Engellendiklerine ilişkin en küçük bir şikâyetlerini, yakınmalarını duymadık biz. Çünkü Türkiye'de, Kemalist laikliği desteklemek gavesiyle din-karşıtı hiçbir kampanıva yürütülmemiş, dinsel inançları cezalandırıcı hiçbir yaptırıma başvurulmamıştır.

"Kılık. kıyafet ya da yaşam tarzına müdahale gibi hafiflikler" sizin işiniz değilse Kemalistlerin işi mi oluyor? Türkiye'de iktidardan uzaklaştırılan Kemalistler, yoksa İran'da, Suudi Arabistan'da, Kuveyt'te, Birleşik Arap Emirlikleri nde Cezayir'de. Mısır'da, Umman'da vb. iktidarı ele geçirdiler, sözünü ettiğiniz hafifliklerle uğraşıyorlar. kendilerinden olmayanları ataerkil zorbalıklarla sindiriyorlar da bizler mi kör-sağır olduk acaba?

Biz *Pazartesi* okurları unıarız ki, el ağzıyla çorba içmeye kalkışanların. dergimizin sayfaları arasında dolaşıp boy göstermelerine bir ikinci kez asla ver verilmez. Bu türden bir yanılsama ve ozensizlik. şeriatçıların ekmeğine yağ sürmeye kadar gidebilir. Kadının özgürleşme ve kurtuluşunu amaç edinen *Pazartesi* bu konuda her zaman derin bir duvarhlık ve ödünsüz bir yayın politikasının izleyicisi olmalıdır. Bizler, kadın hak ve özgürlüklerinin düşmanları ile uzlaşmak ve dostlaşmak için değil savaşabilmek için bir aradayız. Bizler, bizi yok etmeye yonelik bir siyasal akımın demagoji ve sahte vaatleri için bir çeyrek sayfamızın zivan edilmesine razı olamayız. Çünkü onlar. insanlardaki saf din duygularını sömürerek siyasal bir oya donüştürmekle kalmıyorlar. özellikle kadınların hümanist demokratik duygularını kötüye kullanmakta ustalaşmak istiyorlar. *Pazartesi* onların bu iğrenç çabalarına çanak tutamaz.

Dine ilişkin tutumumuzu. düşüncemizi. ünlü Mısırlı feminist yazar Dr. Neval El Saddavi'nin şu özlü tanımıyla dile getirmek istiyoruz: "Tanrı içinizdedir. içinizdeki adalet, sevgi ve özgürlük isteyen yan. Tanrıdır işte.

Songül Çetin, Funda Çetin, Nazire Ertürk, Suat Çoban, Serap Alparslan, Nur Gürsu, Petek Bayramoğlu, Leyla Yıldız, Hanife Aliefendioğlu, Emine Azboz

Geçen sayımızda, Refa y hükümeti ile ilgili küçük bir soruşturma yapmış v bu soruşturmada, başka kadınların yanısıra Ayşe Doğu'nun görüşlerine de ver vermiştik. Öte yanda bu konu üzerine kendi görüşlerimizi açıklamaya çalıştığımız bir yazıda da "Kemalistlerle şeriatçıları arasına sıkışmayı reddetmek"ten söz etmiş Gerek Ayşe Doğu'yla görüşmüş olmamız, gerek de sözü geçen yazıda kullandığımız belli ifadeler anlaşılan kimi okurlarımızın tepkisini çekmiş. Aradan geçen bir ay içinde biri yazılı olma üzere bazı eleştiriler aldık

“Çağdaşlaşma” söylemine teslim olamayız

Evrensel olarak bakıldığında feminizm “çağdaşlık” örtüsü altında gizlenmiş cinsiyetçi baskının eleştirisine dayanır. Türkiye'de de ikinci dalga feminizm bir anlamda Kemalizm'in kadınlarla ilgili söyleminin bir eleştirisi olarak ortaya çıktı: Kemalizm kadınları kamu alanına çıkararak özgürleştirme iddiasını taşırken, feministler “özel alan”ı da politikanın gündemine soktular.

Ankara'lı bir grup *Pazartesi* okurunun kısaltarak yayınladığımız yazılarında bize yöneltilen esas eleştiri, *Pazartesi* sayfalarında Ayşe Doğu'nun görüşlerine yer vermiş olmamız. Refahyol gibi bir konuda soruşturma yaparken siyasal İslâmı şu ya da bu şekilde savunan bir kadınla görüşmek her şeyden önce gazeteciliğin en basit gereklerinden biri. Ama bunun da ötesinde feministler olarak, Refah Partisi'nin harekete geçirdiği, temsil ettiği ya da Ayşe Doğu'nun durumunda olduğu gibi, siyasal İslâmı savunan ama Refah Partisi'ni eleştiren kadınların bu hükümetten ne bekleyip ne beklemediklerini öğrenmeye çalışmamızın nesi garip, doğrusu anlamak çok güç. İslâmi ideolojinin kadınları nasıl ve neden harekete geçirdiğini, İslamcı kadınlarla İslâm ideolojisi arasında ne gibi gerilimler olduğunu kavramadan, kendi kurtuluşları açısından çıkmaz yolda olduğunu düşündüğümüz bu kadınlara hitap bile etmemiz mümkün değil. Ayşe Doğu'nun ya da herhangi bir başka İslâmcı kadının söylediklerini, “Kırık dökük yalanlar,” diye elimizin tersiyle bir kenara itmek, böyle bir kadının Refah Partisi'yle arasına koyduğu mesafeyi, “Sözümona hoşnutsuz yandaş”lık olarak nitelendirmek kolaycılıktır, başını kuma gömmektir. Gerçeklik bizim istediğimiz gibi değil diye onu yok saymak belki bize aldatıcı bir rahatlık sağlar, ama her halde bizi politik amacımıza ulaştırmaz...

Aslında, Ayşe Doğu'nun görüşlerine *Pazartesi* dergisinde yer verip vermeme tartışmasının altında çok temel bir anlayış farklılığı yatıyor. Çağdaşlık ve laiklik kavramlarında dile gelen bir farklılık bu. Yazıda bu kavramlar, kadınların ezilmesi açısından hiç sorunlaştırılmadan, kadınlar için kurtuluş kapısının anahtarlarıymış gibi kullanılıyor. Bunların belki de en çarpıcısı olan “laik aile” ifadesi bu açıdan o kadar çok şeyi ele veriyor ki... Her şeyden önce, “laiklik” dinle devletin birbirinden ayrılmasını ifade eden bir kavram. “Medeni”, “eşitlikçi” falan anlamına geliyor. Dolayısıyla da, kadınlar açısından cinsiyetçi baskının, erkek şiddetinin, toplumdan dışlanmışlığın, köle emeğinin kalesi olan “aile”nin başına laik sözcüğünü ekleyince hiçbir şey değişmiyor.

Ama herhalde yazıda kast edilen, “çağdaş çekirdek aile”. İşte o zaman da insanın aklına doğrusu şöyle bir soru geliyor: “Çağdaş çekirdek aileyi yüceltmek neden bizlere, kadınların özgürleşmesi ve kurtulması için mücadele eden kadınlara düşüyor ki?” Çekirdek aile erkek egemenliğinin şimdilik en yeni ve kesinlikle en sinsi biçimi. Yasalardaki belli pürüzler düzeldiğinde, ailenin özgür iradeye ve eşitliğe dayalı bir kurum olduğu yanılsamasına düşmek işten bile değil. Ama biz bunun böyle olmadığını etinizde, bedenimizde duyuyoruz. Zaten feminizm de bu sezginin, yani çok eşitlikçiymiş gibi görünen çağdaş kurumların ne kadar baskıcı oldukları konusundaki deneyimin bilince çıkarılmasıyla başlıyor. Çağdaş gerçekliğin kendisi, yani bütün kurumları ve ilişki biçimleri de, tek tanrılı dinlere dayalı kurumlar ve ilişki biçimleri de cinsiyetçi. Aradaki temel fark, çağdaş dünyanın söylemiyle gerçekliği arasında bir çelişki olması. Bu kuşkusuz çok önemli bir fark: Kadınlar olarak kendi kurtuluşumuzun mücadelesini verebilmek için bize bir takım silahlar sunan, bu mücadeleyi meşru kılan bir toplum “çağdaş” toplum. Bunun gerisine düşmek, bu silahları yitirmek bizim için gerçekten de büyük bir darbe yemek anlamına gelir. Ama bu böyle diye, şeriatçı bir düzen tehdidi karşısında bu silahları kurtuluşumuzun kendisi sanmak da feminizm öncesi bilincimize geri dönmek olur.

Kısacası, evrensel olarak bakıldığında feminizm “çağdaşlık” örtüsü altında gizlenmiş cinsiyetçi baskının eleştirisine dayanır. Türkiye'de de ikinci dalga feminizm bir anlamda Kemalizm'in kadınlarla ilgili söyleminin bir eleştirisi olarak ortaya çıktı: Kemalizm kadınları kamu alanına çıkararak özgürleştirme iddiasını taşırken, feministler “özel alan”ı da politikanın gündemine soktular. Bunun çeşitli uzantılarından biri de şuydu: Kamu alanına çıkmış, eğitim görmüş ve bir meslek edinmiş olmak, “kurtulmuş” kadın olmak anlamına gelmez. Özel alan da kamu alanı da toplumsal cinsiyetin belirlediği, erkek egemenliğinin kol gezdiği alanlardır. Dolayısıyla da, farklı biçimlerde de olsa bütün kadınlar erkekler tarafından ezilmektedirler.

Feminizm, kadınların kendi aralarındaki farklılıklara rağmen ortak bir ezilmeyi paylaşıyor olmalarını “kadın dayanışması” deyimiyle ifade eder. Kadın dayanışmasının bir uzantısı da, bu farklılıklardan oturu hiçbir kadının bir başkasını küçümseyecek, kendisinin kurtulmuş olduğu yelvesine kapılacak durumda olmadığıdır. Kısacası, feminizm adına bazı kadınların “kimliksiz” olduğunu iddia ederek bu yolla kendimizi pek de “kimlikli” sanmak, en hafif deyimiyle bir yanılsamadır. Kadınlar “çağdaş çekirdek aile” içinde ne kadar kimlikli olabilirse o kadar kimlikliyiz biz örtünmeyen kadınlar da...

Gülnur Savran, Nesrin Tura

"Kadınlık Arzuları"

Romans okuyan ya da seyreden kadınlara hep bunların yalan şeyler olduğu söylenir -sanki onlar bunu bilmiyorlarmış gibi!- Ama sorarım size, kadınların hayat tecrubesi zaten bir sürü yalan şeye doğruymuş muamelesi yapmak değil midir?

Kendimi bildim bileli aşk romanlarına bayılırım. Jane Austen'ın *Aşk ve Gurur*unu okuduğumda ortaokuldaydım ve bir yandan elimden bırakamazken bir yandan da bitmesin diye yavaş okumaya çalıştığımı hatırlıyorum. Vincent Ewing'in (meğer aslında Nihal Yeğinobalı'nmış!) *Genç Kızlar*ını kaç kez okudum bilmiyorum. Sonra lisedeyken Barbara Cartland'ı keşfettim. Bizim evde "öyle" kitaplar bulunmazdı, bir arkadaşımın annesinden ödünç almıştım. Bunları okurken bitmesin kaygısı da duymuyordum, çünkü binlercesi vardı daha okunacak! Sonra "beyazlar" çıktı. Gelişim yayınlarının Beyaz Dizisi ve şimdi de Harlequinler var.

Seksenlerin ortalarındaki bireysel zevkler patlamasına kadar bu merakımı pek kimseyle paylaşmıyordum - romanslar aptal kadınları daha da aptallaştırmak için yazılır ya. Sonra birden futbol ve Türk filmleri başta olmak üzere bir popüler kültür tribine girildi, benim romanslarım da böylece meşruluk kazandı - kısmen. Bilmiyorum iyi mi oldu? "Ben bu meretleri okumaktan neden bu kadar zevk alıyorum?" sorusunu kendi kendime sormam da o sıralardaydı.

Bu soruyu hâlâ soruyorum, bazı cevaplar buldum, başkalarının bulduğu cevaplar olduğunu da öğrendim bu arada.

İlk aklıma gelen neden, hikâyelere olan düşkünlüğüm. Ben yalnızca popüler aşk romanlarına değil, polisiye romanlara (özellikle de Agatha Christie, Carter Dickson ve tabii ki Highsmith'e), Stephen King'e de çok düşkünüm mesela. Danielle Steel'in bayıltıcı romanlarını, V. C. Andrew'ın saplantılı kitaplarını bile okurum. Hikâye anlatıyorlar ya!.. Feci bir oburlukla bütün hikâyeleri yalayıp yutan birini "has edebiyat" kesmez tabii ki!

Oburluk deyince, ikinci neden aklıma geldi: Popüler aşk romanları, tüketim zevkini de tatmin etmenin bir yolu. Tıpkı alışveriş yapmak, vitrinlere bakmak gibi, bunları okumaktan da bir tüketim tatmini elde ediyoruz gibi geliyor bana.

Özellikle Harlequin dizilerinde doruğa varmış bir metalaştırmadan söz etmek mümkün. Farklı renklerde yayınlanan çeşitli diziler var: Romans. Desire (arzu), Temptation (günaha çağrı), Gerilim gibi adlarla. Her birinde ne bulacağımızı satın alırken biliyorsunuz. Romans dizisi, Gelişim in Beyaz Dizisine benziyor: seks olsa bile esas ağırlık romantizmde. Desire dizisinde seks dozu daha fazla. Temptation ise bir tür soft porno olarak değerlendirilebilir. Hepsi aşağı yukarı aynı hacimde (160-230 sayfa arası), standart ürünler. Barbara Cartland okurken de edebi bir ürün okumadığınızı bilirsiniz ama yine de o bir Barbara Cartland'dır - oysa bu diziler neredeyse anonim (bunca yıldır ancak bir iki yazar ayırt edebildim: Penny Jordan ve Bethany Campbell banko!). Bu onların çekiciliğini azaltan bir özellik değil; tam tersi. Zaten okur ne bulacağını tam olarak bildiği bir "ürün"ü satın alıyor -maceraya, keşfe ve meraka yer yok burada.

Buradan da üçüncü nedene geliyoruz: Bu dizilerde sürekli tekrarlanan bazı kalıpların ruhumuzun derinliklerinde bir yerlere dokunması meselesi. Muhtemelen her kadın için aynı değildir bunlar ama her birimiz kendimize hitap eden kalıbı tanıyıp onu arıyoruz. Derin acılar çekip ama sonra mutlu sona ulaşma kalıbının bu kadar evrensel oluşu tesadüf değil herhalde! Ben bu konuda fazla laf söyleyemem ama merak edenler Rosalind Coward'ın *Kadınlık Arzuları* kitabının ilgili bölümüne bakabilirler. Tania Modleski'nin mükemmel kitabının özet bir çevirisi yapıldı: *Hınçla Sermek* diye. Bir de Janice Rqdway'in *Reading Romance*'ı var benim bildiğim, henüz çevrilmedi.

George Heyer'in hınzır tiplerinden ve nefis mizah duygusundan bu yana romanslarda epeyce bir değişim oldu (ama o mizah duygusu bir daha dönmedi). Barbara Cartland'ın ya delişmen ya sümsük kadınları ve soğuk, mesafeli, duygu özürlü adamları da artık yok. Beyaz dizi kitaplarındaki yüzü bir maskeye benzeyen, ancak bazı dudak kıvırma hareketlerinden duyguları hakkında bir şeyler çıkarmaya çalıştığımız ama meğerse en başından beri kızı deli gibi sevmekte olan adamlar hâlâ var ama neyse ki soyları tükeniyor. Hatta bazen şapkalı köpeği ve suratsız kedisiyle yaşayan, bütün gün hamakta yatıp keyif çatan komik adamlarla bile karşılaşılabiliyor. Buna karşılık kadın kahramanlar çok daha fazla değişti. Bir kere artık sümsük kadın tipine neredeyse hiç rastlanmıyor. Eskiden çalışmayan, çalışsa bile sekreter, bakıcı, hemşire filan olan kadınlar şimdi mesleğini delice seven petrol mühendisleri bile olabiliyorlar! Tabii ki erkekle aralarında bir güç dengesizliği var -romansların temel taşlarından biridir bu- ama güzellik ve masumiyetlerinden başka kozları da var artık ellerinde. Bunların en başında cinsellikleri geliyor. Artık "bedeni kendisine ihanet eden" kadınlar, yerini cinselliğinden zevk alan, hatta bazı durumlarda "tecrübeli" olanlara bırakıyor. Barbara Cartland'ın insanın içine fenalık veren ırkçılığı ve tutuculuğuna da Harlequinlerde (o kadar) rastlanmıyor.

Romans okuyan ya da seyreden kadınlara hep bunların yalan şeyler olduğu söylenir -sanki onlar bunu bilmiyorlarmış gibi!- Ama sorarım size, kadınların hayat tecrubesi zaten bir sürü yalan şeye doğruymuş muamelesi yapmak değil midir?

Aksu Bora

Pembe dizi izliyorum!

Pembe dizi izleyenler küçümsendi, ayıplandı, eleştirildi. Ne veriyor sana, zamanına... Pembe dizi izlemek ya da izlememek kültür düzeyini gösterir oldu. Hele Brezilya dizileri, tamamen geri kalmış kültürün örnekleriydi. Tabii onlar da kültürü gelişmemiş, geri kalmış insanlar olduklarından bu dizilere yönelivorlardı. Eleştirenlerin bir kısmı da dahil insanlar uzun zaman pembe dizi izlediklerini sakladılar.

Aslında bu diziler, bu yoğunlukta izleniyorsa bu tür yaklaşımlar yerine çok daha ciddi bir biçimde yaklaşılmasında yarar var. Hele bu dizilere insanların ağlaması basit bir küçümsemeyle geçiştirilecek bir konu değil. Sanıldığı gibi, kurgu olduğunu bile bile bir filmdeki insanların haline üzüldükleri, acıdıkları için ağlamıyorlar. Kendilerine ağlıyorlar; filmin çağrıştırdıkları acılarına, özlemlerine, duş kırıklıklarına, yalnızlıklarına, iç çatışmalarına...

Ben iş dönüşü üzerimi değiştirip, şöyle bir ayaklarımı uzatıp, elime de kuruyemişimi alıp, kendimi pembe dizime vermeye bayılıyorum. Adı gibi gerçekten pembeyse ve kendimi verebilmişsem dinleniyorum. Üç beş cümleyle şöyle bir günü paylaşabileceğim biri olmadığı için de günden bu şekilde uzaklaşmaktan daha kolay bir yol düşünemiyorum. Hatta kafam çok dolu olduğunda kendimi veremeyince gevşeyip rahatlayamıyorum ve gerilimimle başbaşa kalıyorum. En azından karışanın görüşenim olmadığı için pembe dizi izleme özgürlüğümü kullanabiliyorum.

Ve çok önemli bir yanı daha; biraz tesadüf olsa da ben Amerikan pembe dizilerini izliyorum. Amerika'nın film piyasasındaki tartışmasız büyüklüğü pembe dizilere de yansıyor. Görüntüler muhteşem, insanlar güzel artı fantastik kurgusal yaşam...

Gelelim asıl acılı diğer tercih nedenine; pembe dizi bittikten sonra TV'den nefret ediyorum. Her karesinde döğüş, kavga, tabancalar, kan olan görüntüler... İzlemeden zapinglerken gördüklerimi bile giderek kanıksıyor olmaktan nefret ediyorum. Gerçek dünyaya daha çok benziyor ama keşke pembe diziler benzese gerçek dünyaya demeden edemiyorum da!

Zeliha

Renkler ve desenler

Panter desenli, büzgülü, fırfırlı bir elbise diktirmeyi genelde düşünmeyiz. Fırfırların çocuksuluğu, saflığı panterin haşinliği ile uyuşmaz. Panter desenleri kesinlikle vamp kadınlar içindir.

Babaannem yazın basma, kışın pazen şalvar giyerdi. Bizim için en eğlenceli alışverişlerden biri de ona bu kumaşların satın alınmasıydı. Çünkü annemle mutlaka tartışırlardı. Annem ona haber vermeden, çarşıya özellikle de Sümerbank'a, gidip ne gerekiyorsa almak ister: babaannem ise kumaşın rengini ve desenini kesinlikle kendisi seçmek isterdi. Anneme göre bu yaşta bir kadın -o zamanlar altmış yaş civarındaydı- artık küçük desenli, koyu renk bir şeyler giymeliydi. Babaannem ise, "Gençliğimde giyemedim, şimdi giymek istiyorum." diye en cafcaflısından, kocaman güllü, çiçekli basmaları, pazenleri seçerdi. Biz de çok eğlenir, bu seçimde babaannemin yanında yer alırdık. Ne var yani, o kıpkırmızı güllü ya da morlu sarılı çiçek tarlası desenli şalvar giymek istiyorsa, neden giymesin? Anlayamıyorduk. Şöyle bir düşünün yeni bir giysi satın almak istiyorsanız, ilk baktığınız şey o giysinin rengi ve deseni olmuyor mu? Biçim ve diğer ayrıntılar -kısa, uzun, kollu, kolsuz ya da cepli, cepsiz olması- sonra geliyor. Önce renk ve desen. Mesela kıpkırmızı ya da yemyeşil bir tayyör, siyahı ya da beyaz bir tayyörle bir tutulabilir mi? Renkler belli klişelerle değerlendirilir, hepsinin ayrı bir anlamı vardır. Kırmızı vamp, beyaz sadelik, temizlik, sivah gündelik giysilerde vas ve belki kararlılık, isyan; gece elbiselerinde ise asalet, biçimine göre de vamp: kahverenginin ayağı toprağa basar, pembe çocuksu. Hangi rengin neyi anlattığını yıllardır, yazar, çizer gösterirler. Size seçim şansı kalmamıştır. Yaşantınız nerelerde geçiyorsa, artık öğretim üyesi misiniz, yoksa tezgâhtar mı, ona göre giysinizin rengini seçmek durumundasınızdır. Hangi şehirde ya da semtte ikamet ediyorsunuz, taksiye mi otobüse mi biniyorsunuz, ana caddede yürüyecek misiniz, kısacası evin dışındaki alanların hangisini kullanacaksınız işte renginizi belli edecek bakışlar buralardadır.

Rengin yanında desenleri de ihmal etmemek gerekir. örneğin kahverengi tonlarında bile olsa panter desenli bir tayyör size nasıl geliyor? Panter desenli giysilerin bile belli bir formu var diye kestirip atmayın. Kumaş satın alıp istediğiniz gibi diktirebilirsiniz. Ama panter desenli, büzgülü, fırfırlı bir elbise diktirmeyi genelde düşünmeyiz. Fırfırların çocuksuluğu, saflığı panterin haşinliği ile uyuşmaz. Panter desenleri kesinlikle vamp kadınlar içindir. O zavallı hayvanın, vamp kadın olmakla ne ilgisi var demeyin. Kedi cinsinden tüm hayvanlar kadınlarla özdeşleştirilir. Panter, leopar gibi yırtıcı olanlar da vampları simgeler. Zaten vamp da vampirden gelmiyor mu?

Kıyafetlerinize bir gözatın, erkeklerle ilişkinizde nasıl bir kadın tipi çizmek istiyorsanız, nasıl görünmek istiyorsanız bu konuda kendinize açıkça itiraf edemediğiniz ipuçlarını yakalayabilirsiniz. Puantiye hafifçe asalet kokar. Ekoseler liseli kız havasından çıkamaz. Çiçek desenleri enerji taşır. Çiçeklerin gerçeğe yakınlığı ve renklerinin canlılığı size cıvıl cıvıl bir kadın imajı verir. Koyu renkler silikleştirir. Bir de vücudunuzun şekli, kilonuz önemlidir. Çoğu kadın tarafından kabul gören, uyulmaya çalışılan bazı kurallar vardır ki tartışma götürmez; İnce, boyuna çizgiler şişmanlar için biçilmiş kaftandır, kalın enine çizgiler de zayıflar için. İki parçalı kıyafetlerde üstü açık renk ya da iri desen, altı koyu renk, kalçası geniş küçük goğuslüler içindir. Öyle babaannemin seçtiği gibi allı, güllü, morlu yeşilli tüm giysiler gençlere aittir. Yaşınız kırkı geçtiyse, göze batmayan renkler size bırakılmıştır. Bir de küçük desenler. Tüm bunlara ilaveten, ayakkabı vesair aksesuarların renkleri, desenleri de aynı mantıkla değerlendirilir. Onları da unutmamak gerekir. Tabii bu arada unutulan bir şey var, sizin keyfiniz, zevkiniz, isteğiniz. Touris Uyar'ın bir hikayesinde vardı, kadın kocasından ayrılma kararı vermiştir, alışverişe çıkar, kendisi için kıpkırmızı bir gecelik satın aldığını görünce arkadaşı şaşırır, kadının verdiği cevap ilginçtir, "İnsan birşeyler değiştirmek istiyorsa önce renklerden başlamalı". Bu kırmızı meselesi ayrı bir konu olabilir, büyüleyici bir yanı var. Bir arkadaş vardı, hayatında hep kırmızı çizme giymek istermiş, olmamış. "O yaşlarda -genç bir kızken demek istiyor ekonomik durumunuz iyi değildi ve kışın bir tek ayakkabını olurdu, onu da kırmızı alamazdın," diye anlatıyor. Çünkü kırmızı çizme her yere de giyilmez. Sonunda kırmızı bir çizmesi oldu. Ama kırk yaşındaydı ve en yakın arkadaşlarına ziyarete giderken giyerdi çizmelerini. O da bir taksiye binme koşuluyla. Mesleği mi neydi? Üniversitede öğretim üyesi. Ya sizin duşunup de giymediğiniz bir renk ya da desen var mı?

asuman

önünde ne yazıyor?

hemen her türlü giyim eşyasının üzerine yazı yazılıyor artık; şapka, pantolon, çanta, mont, ama bu işin esası yazılı tişört tabii. ilk başlarda anlamlı şeyler yazılıyordu yalnızca, sevilen müzik grupları, mezun olunan üniversitenin adı, hatta sloganlar. şimdi yazının kendisi desen muamelesi görüyor ve herhangi bir şey, genellikle ürünün markası çekici bir grafikle göğüs nahiyesinde yer alıyor. ingilizce her nedense evrensel dil sayıldığından (halbuki dünya üzerinde mesela çince konuşan nüfus ingilizce konuşan nüfustan kalabalık) bunların çoğu ingilizce. dolayısıyla değil mezunu olduğunuz, yerini bile bilmediğiniz *university of yale*'in tişörtünü giyebiliyorsunuz mesela. veya araba kullanmakla ilgili bir aforizma ingilizce olarak göğsünüzde yer alabiliyor, yahut *benetton* yazısını sinenize bayrak ediyorsunuz. bir de bu tişörtlerin el değiştirmesi söz konusu. torunun tişörtü esnemiş, böylece ninesi, üzerinde ünlü bir *hard rock* grubunun adı ve resmi olan bir tişörtle bahçede domates ekiyor. renklere ve desenlere bu kadar anlam yükleyip dikkat ederken, önümüzde neyin yazılı olduğu konusunda bu kadar boşvermiş olmamız ne garip değil mi?

ayşe düzkan

Gece tenimize dokunmuş serin esintiden eser kalmamış. Tatlı bir sıcaklık çiçekli balkonlardan geçerek insanların yanaklarını okşamak için yola koyulmuştu. Pazar günleri duyarlı olmak acaba daha mı kolay? Senden önce uyanmıştım. Neredeyse öğle, üzeri. Uykusunu almış birinin dinginliği ile kahvaltı hazırlıyordum. Anlaşılan sen de yerinden hoşnuttun. Yatağı terketmemek için, "Azıcık daha, n'olur azıcık daha" diye beni oyalıyordun. Yüzüstü dönmeni fırsat bilip üzerindeki pikeyi çekiyorum. Bir süre kımıldamıyorsun. Sonra soğukmuş gibi dizlerini karnına çekip büzülüyorsun. Yoksa sırtın bana dönük, süzülüyor musun? Yükselmekte olan öğlen güneşi tül perdeden sızarak çıplak bedenine göz kamaştırıcı bir parlaklık veriyor. Bir çimdik atarsam, hemen yataktan fırlar diye düşünürken, elim yarı yolda karar değiştirmiş gibi öyle kalakalıyor. Dondurulmuş bir görüntü ama donuk değil. Yine hafif bir kımıldama. Açılmayı ve okunmayı arzulayan bir Güldeste gibi uzanmışsm yatağın bir ucuna. Hiçbir şey söylemiyorsun. Çağırgan bir suskunluk seninki. Tüm renklerin dili tutulmuş, konuşan tek renk teninin esmerliği. Çıplaklığın çarpıcı. Sarsılıyorum. Ürperti dozu henüz ayarlı bir sarsılış. Anadan doğma halinle pek yamansın. Ayrıca yalınsın. Ama seninki gözlerden kaçmayacak bir yalınlık. Omuz başlarına dökülen saçlarını kokluyorum. Evet, mayıs kokuyorsun sen. Tazelik. Ferahlık. Bahar özü. Sırtında gezinen parmaklarım sanki bir pazar yürüyüşüne çıkmışlar. Yine kıpırdanıyorsun ama, dönmüyorsun. Kurşun kalemle taslağı çizilmiş bir figürün üzerinden tükenmezle geçer gibi, aynı yolu izliyor dudaklarım. Evet, anladın. Anladın. İz sürdüğümü anladın. Yüzünü bana çeviriyorsun. Yüzyüze geliyoruz ama yüz göz olmuyoruz. Aynada kendini öpmek ister gibi yavaşça konduruyorsun dudaklarını. Şefkat dolu.

Dudakdaşım, tam dudak dudağa hoş bir muhabbet başlatmışken dil uzatarak araya girmekle sohbetin akışım değiştiriyorsun. Ağzımda adaşını bekleyen dilini bekletmiyorum. Madem ki diyeceklerin var, dillen. Sendeki dil değil, mübarek sanki bir bülbül. Yoo, bülbül dediğin öter, sen ise her makamdan çalıyorsun. Doğal ritmine uyum sağlamak zevkten çıldırtan bir istek. Bileklerinden kavrıyorum, tıpkı bir gerçeği kavramak ister gibi. Şehvetin süzgecinden geçmiş dokunuşlarla kanıtlıyorsun varlığını. Meme uçların sert. Sanki avakta karşılıyorlar dudaklarımı. Göğüs altların terli. Isıya onlar da dayanamıyorlar. Bak, nasıl da hemen yumuşayıverdiler. Varolmanın çifte kutlanışı. Beni üzerine çekiyorsun. Çekim gücü anlatımlara sığmaz baş döndürücü!

Terden iyice kayganlaşan bedenlerimizin birbirini kasıp kavurmasına diyeceğimiz yok. Senden de hiçbir şey gizlenmiyor. İnsanın ağzından almadığın kalmıyor. İçinde, dışında ne varsa, dışa vurulmasını sağlıyorsun. Evet, bu işte ikimizin de parmağı olmalı. Girintilerin çıkıntıların çokluğuna şaşırmış gibi sıklaşıyor soluklarımız. Apış arasında gezinen ellerin çarçabuk güvenimi kazanmış olmalı ki, bir sır verir gibi, boşalıyorum. "Bak, ben ne buldum?" diyen haylaz bir çocuk gibi parmaklarını gösteriyorsun. Aynısını ben de bulmalıymışım telaşına kapılıp aranmaya başlıyorum. Karından aşağı kayan elim kalçalarında duraksıyor. Onlara bastırmamla birlikte hafifçe inliyorsun. Bacaklarını kapatıyorsun. Elimi sıkmak için uğraştığın belli. Seni sindire sindire içime çekiyorum. Sonra açıyorsun bacaklarını. Arasında kendi özsuyu ile açmaya başlayan, pembesi kızıla dönüşmekte olan bir gonca; her dokunuşta biraz daha genişleyen. İçli dışlı olmanın böylesi. Tutkunun yönlendirdiği bir sarılış sonrası yapılan kahvaltının tadına doyum olmuyor. "Günaydın".

Pornografiye

Gloria Steinem'ın *Outrageous Acts and Everyday Rebellions* adlı kitabından kısaltarak çevirdiğimiz yazının ilk bölümünü geçen sayımızda yayımlamıştık. Yazının aşağıdaki son bölümü, bazı feministlerin pornografiyle mücadele konusunda önerdikleri yasal önlemleri ve yazarın, buna liberal gerekçelerle karşı çıkanlarla yaptığı tartışmayı içeriyor.

Pornografiye karşı mücadele konusunda bir itiraz da, kendilerini medeni haklar ve ilerleme dostu olarak sunan erkeklerden (ve bazı kadınlardan) geliyor. Bu itiraz, pornografiye meydan okumanın, cinsel davranışın mahremiyetini ve "canınız ne isterse felsefesini ihlal ettiği gerekçesiyle, mahremiyet konusunda duyulan bir kaygı biçimine bürünebiliyor. Pornografi, "Emekçi erkeklerin erotikasıdır" varsavımına dayanan ve sınıf ayrımcılığına dikkat çeken bir kaygı da olabiliyor. Bazen de, pornografiye karşı çıkanların kendilerinin bile pornografiden hoşlandıklarını, dolayısıyla da pornografinin iyi olması gerektiğini öne süren basit bir argüman söz konusu olabiliyor. Yine de en sık rastlanan biçimiyle, bu itiraz, sansür, basın özgürlüğü ve Anayasadaki İlk Düzenleme* konusunda açıkça ifade edilen bir kaygıya dayandırılıyor ya da bu kaygının ardına gizleniyor.

Her durumda, bu tür liberal itirazlara yanıt vermek sağ kanattan gelen itirazlara yanıt vermekten çok daha kolay oluvor çünkü bunlar gerçeğe daha az dayanıyorlar. Kadınların bağımsızlık ve özerkliklerini kazanmalarının tüm bir ataerkil çarkı altüst edeceği doğrudur: sağ kanat endişelenmekte haklı. Ne var ki, pornografinin özel bir mesele olduğu doğru değildir. Eğer sorun erkeklerin kendi köşelerinde kendi cinsel sorunlarını çözmek için erkek üstünlüğüne dayalı bir edebiyat yapmalarından ibaret olsaydı, kadınlar açısından söz konusu olan üzüntü ve uzak durmak olurdu; dergi standlarımızda, sinema ekranlarımızda, televizyon setlerimizde ve sokaklarımızda vaaz edilen cinsel faşizmle yüz yüze gelmekten kaynaklanan öfke, infial ve korku değil. Pornografi milyarlarca dolarlık bir endüstridir; şu anda olduğu gibi. pornografinin üretiminde ve satışında işlenen suçların büyük ölçüde kovuşturmadan muaf olarak devamı edip etmeveceğine karar verilmesiyle ilgili bir konuda bile kamuoyu oluşturmakta etkindir. Pornografinin kamuya açık alanlarda sergilenmesine ilişkin bölgesel kısıtlama düzenlemeleri uygulanmıyor, pornografinin kullandığı cinsel kölelik ve çocukların cinsel istismarı cezasız kalıyor, evden kaçan ergenlik çağındaki gençlerin zorla kullanılmaları polis tarafından görmezden geliniyor ve hatta fahişelerin. erkeklerin cinsel bakımdan uyarılmalarını sağlamak üzere işkenceye tabi tutuldukları ve öldürüldükleri bile, bunu kadınların istediği iddia edilen hafifletici bir açıklamayla karanlıkta bırakılıyor.

Mahremiyetle ilgili bütün diğer alanlarda sınır. başkalarının haklarına, vaşamlarına ve güvenliğine tecavüzdür. Bu sınır pornografi için de geçerli olmalıdır. Şu anda pornografi bundan muaftır; neredeyse "yasanın üstünde"dir.

Sınıf ayrımcılığına gelince, pornografinin daha az eğitimlilerin erotikası olduğu kesinlikle doğru değildir. Sözcüklerin kökenlerinden ve alışılmış kullanım biçimlerinden açıkça anlaşıldığı üzere, iki sözcük arasında yalnızca sanatsal ya da ekonomik bir biçim farkı değil, bir içerik farkı vardır. Pornografi tahakküm ve genellikle de acı ile ilgilidir. Erotika karşılıklılık ve her zaman da hazla ilgilidir. (...) Bu konuda belki de en açıklayıcı olgu, bu argümanın genellikle, kendileri orta ve üst sınıfa dahil olan pornografi liberalleri tarafından işçi sınıfı adına ileri sürülmesidir

Kuşkusuz, pornografiden hoşlanmanın onu onaylanabilir kıldığı açıklaması popüler bir erkek düşüncesidir. Kinsey'den bu yana, araştırmalar pornografi alıcılarının hemen hemen yalnızca erkekler olduğunu ve erkeklerin çoğunun pornografiyle tahrik olduklarını, oysa kadınların çoğunluğu-

"Önlemlerin hiçbiri, söz konusu malzemenin yayınlanmasını önlemez, yani sansür, yasasının terimleriyle, "önsel kısıtlama"ya girmez. Çoğu yalnızca, pornografiden sorumlu olanların, pornografinin üretimi ve dağıtımı sırasında işlenen suçlar için kovuşturmadan artık muaf olmamalarını sağlar."

karşı erotika

"Mahremiyetle ilgili bütün diğer alanlarda sınır, başkalarının haklarına, yaşamlarına ve güvenliğine tecavüzdür. Bu sınır pornografi için de doğru hale gelmelidir. Şu anda pornografi bundan muaftır, neredeyse 'yasanın üstünde'dir."

nun bunu öfkelendirici, aşağılayıcı bulduklarını ve hiç de kışkırtıcı olmadığını düşünduklerini ortaya koyuyor.(...) Aynı erkeklerin, anti-semitik ya da ırkçı edebiyatın kendilerine haz verdiğine göre onaylanabilir olduğunu iddia etme olasılıkları düşüktür. Mesele şudur ki, tüm ırklardan kadınların aşağılanması hâlâ normal olarak görülmektedir. Erkek egemen bir sistem erkeklere kadınlar üzerindeki tahakkümlerinin normal olduğunu öğretir ve pornografi tam da bunu yapmaktadır

Bununla birlikte, hem pornografiden tahrik olan hem de başka kadınların olmamasına öfke duyan az sayıda kadın da var. Öfkelerinin bir bölümü yanlış anlamadan kaynaklanıyor: Pornografiye yapılan itirazlar, cinsellik ve tahakkümün eş anlamlı olduğuna inandırılarak yetiştirilmiş olan kadınların yargılanması anlamına gelmez; çünkü hepimiz cinsivetçiliği belli bir ölçüde içselleştirmiş durumdayız ve onu içimizden koparıp atmaya çalışıyoruz. Bazı kadınların öfkesi ise kendi değerlerini küçümsemekten kaynaklanıyor: bir tecavüz fantezisinden tahrik olmak tecavüze uğramayı istemekle aynı şey değildir. Robin Morgan'ın gösterdiği gibi, fantezinin ayırt edici niteliği, denetimin fantezi sahibinin elinde olmasıdır. (Kadın erkek hepimizin, biz edilgin kalırken başkalarının bizim dile getirilmemiş arzularımızı yerine getirdikleri "kaçırılma" fantezilerimiz vardır, ama bunlar yine bizim arzularımızdır.) Ve özellikle kendilerini feminist olarak kabul eden bazı kadınların duydukları öfke, kendileri için şu anda doğru olanla, gelecek için arzu edilebilir olan arasında ayrım yapmayı reddetmekten kaynaklanmaktadır. Örneğin bir kadın yalnızca kendisinden daha uzun boylu, daha kilolu ve yaşlı erkekleri çekici bulabilir ama yine de seveceği ve birlikte yatağa girmekten hoşlanacağı erkekler üzerindeki bu yüzeysel sınırlamaların daha özgür ve klişelerden kurtulmuş bir gelecekte var olmayacağını anlayabilir.(...) Aynı biçimde, bazı lezbiyenler, heteroseksüel ya da değil tüm yakın ilişkiler için tek modelimiz olan erkek-kadın ilişkisi kalıplarını izleyebilirler ve hatta bunları özgür ve eşit bir biçimde seçmiş olabilirler; yine de bu eski kalıpları net bir biçimde kavrayıp onlarsız bir geleceğe doğru ilerlemeye çalışabilirler. Mesele, pornografiden etkilenen kadınların aynı zamanda feminist olup olamayacakları değil, pornografinin kendisinin kadınların güvenliği ve eşitliği üzerindeki etkisinin tanınmasıdır.

Nihayet, pornografi karşıtı feminist kampanyalara karşı öne sürülen, Anayasadaki İlk Düzenleme argümanı var: en saygın görünüme sahip olan ve en çok reklamı yapılan bu muhalefet, aslında en temelsiz olanıdır. Feminist gruplar pornografinin önsel kısıtlama yoluyla sansür edilmesinden yana değiller, tıpkı Nazi edebiyatı ya da Ku Klux Klan'ın ırkçı propagandası yayımlanmamalı gibi bir iddiada bulunmadığımız gibi. Öncelikle, erkek egemen bir toplumun yapacağı herhangi bir pornografi tanımı (ya da ırkçı bir toplumun yapacağı ırkçı edebiyat tanımı) güçsüzleri daha da fazla cezalandırmak üzere pekâlâ kullanılabileceği için sansür istemiyoruz. Gay ya da lezbiyenlerin kendilerini özgürce ifade etmeyi seçmeleri, kadınların cinsel işkenceyle öldürüldükleri filmlerden daha "pornografik" bulunabilir, okuldaki cinsel eğitim dersleri, zincire vurmadan daha "müstehcen" olarak görülebilir; tıpkı Avrupalı Amerikalılar'a yönelik ayrımcı ifadelerin Afrikalı Amerikalılar'a yönelik ayrımcı ifadelerden daha fazla cezalandırılmasının mümkün olması gibi. Üstelik, uygun tanımlara davansa bile, kendi içinde sansür, pornografi etkinliğini ancak daha fazla yeraltına itebilir ve eğer uyuşturucu trafiği modelini izlerse, daha kârlı bir etkinlik haline getirebilir. En önemlisi, Anayasadaki İlk Düzenleme, hükümet müdahalesine karşı bireysel hakları dile getiren, feminizmin karşı çıkmaya değil, genişletmeye çalıştığı bir bildirgedir: örneğin, bir kadının çocuk yapıp yapmamaya, ya da ne zaman yapacağına karar verme hakkını içerir. Şimdi benim yapmakta olduğum gibi, pornografiye karşı çıktığımızda ve başkalarını bu konuda eğittiğimizde, ancak Anayasadaki İlk Düzenlemeyi uygulayarak güçlendirmiş oluruz. Şu ana dek feministler tarafından önerilmiş olan yasal adımlar yalnızca şunlardır: cinayet, saldırı, kaçırma gibi şeylerle suçlanan pornografi üreticilerinin kovuşturulması; onay verme yaşının altındaki çocukları kullanan çok sayıdaki kişinin kovuşturulması; yasayı uygulamakla yükümlü görevlilere verilen rüşvetler ve pornografi ağalarına ödenen olağanüstü kiralar nedeniyle ihlâl edilen bölgesel sınırlama konusundaki yasaların ve mevcut diğer yasaların uygulamaya konması, pornografinin, görüntünün doğru dürüst engellenemediği kamuya açık yerlerde sergilenmemesini sağlamak için, kamuya zarar verme konusundaki düzenlemelerin kullanılması; Minneapolis'de önerildiği gibi, herhangi bir pornografi (ya da nefret edebiyatı) üreticisi hakkında, bir suça katkıda bulunduğu bir jüri önünde kanıtlandığı takdirde, verdiği zarardan dolayı sivil bir dava açılmasına olanak veren medeni hak yönetmelikleri. Bu önlemlerin hiçbiri söz konusu malzemenin yayımlanmasını önlemez, yani sansür yasasının terimleriyle, "önsel kısıtlama"ya girmez. Çoğu yalnızca, pornografiden sorumlu olanların, pornografinin üretimi ve dağıtımı sırasında işlenen suçlar için kovuşturmadan artık muaf olmamalarını sağlar. (...)

Pornografi alıcılarıyla ilgili bir istatistik yoksa da, bu müşteri kitlesine hizmet verenler - sinema salonu sahipleri, video kaset tüccarları, posta servislerini işletenler vb.- genellikle saygınlıklarına, mesleki konumlarına, kıyafetlerine, evrak çantalarına, beyaz derilerine dikkat çekiyorlar. Örneğin, gerçek bir cinayeti sergileyen son film gösterimi, saygın bir New York hukuk firmasının büyük ortağının ayhk pornografik film gösterimleri arasında yer aldı; bu, sözkonusu kişinin, başka avukat ve yargıçları da kapsayan bir arkadaş grubu için düzenli olarak gerçekleştirdiği gösterimlerden biriydi. Orada hazır bulunanlardan biri, çoğunluğun "Zor durumda" kaldığını ve "Ne söyleyeceğini bilemediğini" aktardı. Fakat tek bir erkek bile itiraz etmeye, hele bu cinayet kanıtını polise bildirmeye gönüllü olmamıştı. Sansür konusundaki kaygıların çoğu -pornografiye karşı feminist kampanyaların sansür ve önsel kısıtlama talep ettikleri konusundaki yanlış iddiaların ya da hem pornografiyi yanlış tanımlayan hem de sansür etmek isteyen sağ kanat gruplarla karıştırılmalarının sonucu olarak - samimi olsa da, itirazların çoğu pornografik statükonun psikolojik ya da mali bakımdan bu dev endüstriye bağımlı olan bir sağ /sol ittifakı yoluyla korunmasını perdelemeye çalışır gibi görünmektedir.

Aslında, pornografiye karşı çıkılmasına karşı argümanlar kuşku verici bir biçimde, geçmişte kadınların tek seçenekleri olan bakire-fahişe ayrımını çağrıştırıyor. Sağ kanat, bekâret ya da annelikle ilgili olmayan her şeyin pornografik olduğunu söylüyor ve dolayısıyla da genel olarak cinselliğe ve çıplaklığa karşı kampanya yürütüyor. Sol kanat, erkekler tarafından tanımlandığı sürece her türlü cinselliğin iyi olduğunu söylüyor ve dolayısıyla onu korumak için kampanya yürütüyor. (...)

Cinselliği şiddet ve saldırganlıkla eşitleyen erkek egemenliğini sona erdirene dek, hayatlarımızda daha çok pornografi ve daha az erotika olacak. Yataklarımızda küçük cinayetler işlenirken aşka yer kalmayacak.

*Burada söz konusu olan ABD Anayasası

Genç kızlar üniversite yolunda

"Zaten eğitim sistemi b

Kimi üniversiteye yeni girmiş, kimi henüz hazırlanıyor. Kimi kimi zaman karamsar. Birinin ailesi istediği mesleği yapmasın diğeri eğitim sistemini beğenmiyor. Biri dershanedeki kız erkek ayrımına bozuluyor, diğeri erkek arkadaşlarının söylediklerine...

Selen: Aslında benim idealim konservatuardı. Ben şarkı söylemek için yaratıldığımı düşünüyorum. Durmadan şarkı söylüyorum, her yerde. Arka sokaktan geçenler, ön sokaktan geçenler, herkes beni tanıyor. Yaşın küçük dediler, kızlar için çok uygun bir iş değil dediler. Elinde bir mesleğin olsun istediler. Müziği hobi olarak yapmanı istediler. Ben öyle düşünmüyorum, şu anda üniversiteyi kazandım ama müzik gönlümde bir numara gene de. Hiç bir zaman çıkmıyor içimden. Önceleri daha çok karşı çıkıyorlardı, çok mücadele ettim, ağladım, kırıldım, kızdım, konuşmadım. Annemi, babamı karşıma aldım, konuştum. Çünkü bir kere dünyaya geliyoruz, bu benim hakkım, istediğim bir şeyle meşgul olmak en doğal hakkım. Bana ne dershane, ne ders, bunların lafını etmeyin dedim. Annem, göreceksin sen üniversiteyi kazan, müzikte sana destek olacağım dedi. Babamdan daha çok çekindik. Ablam da, annem de yanımdalar şimdi, onu yavaş yavaş hazırlıyorlar. Üniversiteyi kazandıktan sonra yapabileceğimi, uğraşabileceğimi söylediler. Aslında müzik benim için birinci planda; ister istemez ikinci plana düştü ama sonuçta benim isteğim dikkate alındı.

Oylum: Gene de ailenin istediği oldu, sen sonuçta iktisatçı olacaksın.

Selen: Belki de iktisat ikinci planda olacak. Aslında tam destek verselerdi, hiç bu kadar sınav için uğraşmazdım. İki sene çok çalıştım, dershaneler, kitaplar. Onun yerine müzik için çaba harcardım. Bu sene çok kötü bir kış geçirdim, masayı yumrukladığımı biliyorum, çok kötü gelmişti bana. Annem de kötü bir kış geçirdi tabii. Bana, "Ben seni kendi elimle Sezen Aksu'ya götüreceğim, sen yeter ki kazan." dedi. Anneme güvenim var. Bazen toplantılarda filan şarkı söylüyorum. Babam yanıma gelip benim için şunu söyle, bunu söyle diyor. Şarkı söylemem onların hoşuna gidiyor ama o çevreden korkuyorlar galiba; beni korumak istiyorlar.

Oylum: Ben istediğim yerlerden birini kazandım. Zaten fazla seçeneğim yoktu. Seçeneklerimden biriydi gazetecilik. Dışardan gördüğüm kadarıyla hareketli bir meslek. Onun için seviyorum. Ailem de istiyordu, benim karakterime uygun olduğunu düşünüyorlardı. Ben çok okuyan bir insanım, çevremle ilgileniyorum. Onlar da bunun farkındalar, onun için desteklediler. Onlardan yana pek sorunum olmadı. Benim sorunum sistemleydi biraz. Üniversiteye girmek çok uğraştırdı, daha doğrusu süründürdü. Ben Türkiye'de az sayıdaki şanslı gençlerdenim, çünkü istediğim yere girdim.

Seda, 22, heykel bölümü öğrencisi

Atiye: Ben de Mimar Sinan sosyolojiyi kazandım. Çok istediğim bölümdü. Kendim karar verdim. Zaten Oylum'un da dediği gibi, fazla da şansınız yok. Belli seçenekleriniz var, onlardan birine razı olacağız. Ben çok istiyordum, ailem de istediğimi biliyordu: sen bilirsin dediler, desteklediler.

Selen: Dershanede bize hep, siz kızsınız sosyal bölümleri tercih edin diyorlardı. Kızlar sosyal bölümleri tercih edince pek sorun çıkmıyor; aileler de sorun çıkarmıyor galiba.

Oylum: Evet, böyle bir şey var. Mesela benim erkek arkadaşım, sosyal bilgilere girmek istiyordu, fakat bütün aile mühendis, daha doğrusu, ailenin bütün erkekleri mühendis. O psikoloji istiyordu, bütün aile ayağa kalkmış ve çocuk fenden girdi sınava. Neyse ki kazandı. Belki biz de erkek olsaydık ve sosyoloji filan isteseydik, itiraz ederdi aileleriniz. Erkeklerin daha çok para getirecek meslekler seçmesi isteniyor. Biz meslekten söz ettiğimizde, paradan söz etmiyorlar, yapabilir miyiz, bize uygun mu diye bakılıyor daha çok.

Seda: Ben iki sene pazarlama okudum. Aslında o sıralar ne istediğimi bilmiyordum. Sınava da girmek istemiyordum, evde uğraşlarım vardı, onlar yetiyordu. Sınava girdim, tesadüfen pazarlama bölümünü kazandım. Sonra pazarlama okurken farkettim, güzel sanatlara ilgim var, daha doğrusu ilgilendiğim şeylerin de meslek olabileceğini farkettim. Başka bir dünya varmış onu gördüm. Tekrar sınava girdim, güzel sanatların heykel bölümünde okuyorum şimdi. Ama bir sürü çatışmadan sonra oldu bunlar. Pazarlamayı bırakmamı herkese, hatta mahalledeki bakkal amcaya bile bir darbe oldu. Para kazanmayacaksın dediler, malzemeleri çok pahalı dediler. Geçmemeyeceğim, mahvolacağım, sokaklara düşeceğim... Herkes sınava girdiğinde hobi olarak mı dedi, hâlâ bir sürü arkadaşım ne alaka, diyor. İnsanlar aşağılıyor, aşağılamak da değil, korkunç görünüyor onlara. Heykeltraş da ne, kalemtraş gibi filan mı? Çok zor. Bize çok zor. Ben Fransız okulundan mezunum, iki dilim var, pazarlamayı bitirip çok para kazanır, mutlu olurdum diye düşünüyorlar. Şimdi para kazanmıyorum ama mutluyum.

Aslı: Sizden farklı benim durumum, ben istek aşamasındayım, atlatmış değilim. Bu sene ne yapacağımı şimdiden düşünüyorum. Ben de idealistim. Onun için sosyoloji ya da psikoloji okumak istiyorum. Karakterime uygun, inancına uygun, dünyaya bakışına uy-

rbat...”

n umut dolular,
rşı çıkıyor,

Aslı, 17, lise son sınıf öğrencisi

Atiye, 18, sosyoloji öğrencisi

Selen, 18, iktisat öğrencisi

Aylin, 19, üniversiteye hazırlanıyor

Oylum, 18, gazetecilik öğrencisi

gun bir meslek. Ailem de desteklediği için, bir zorluk çekmedim. Babam Boğaziçi'ne gir de hangi meslek olursa olsun, diyor. Onun da takıntısı o. Ben ailemden, çevremden destek görüyorum ama ÖSS ve ÖYS çok kötü bir sistem. Hazırlık dönemi çok stresli. Belki bu stresin sonunda içimde istek bile kalmayacak. En güzel yaşım ders çalışarak, hayattan kendimi soyutlayarak geçtiği için, kazansam bile isteksiz olabilirim. Korkuyorum bundan. Müzik gibi ya da heykeltraşlık gibi uç bir meslek sayılmadığı için pek bir zorluk çekmedim, okey aldım ailemden. Zaten istemeselerdi de yapacak bir şeyim yoktu, hayatta doktor, mühendis olamam. Psikolog ya da sosyolog olursam çok mutlu olacağıma inanıyorum çünkü.

Aylin: Ben de psikoloji istiyorum ama ailemle sorunlarım var, istemiyorlar. Onlar eczacı olmamı istiyorlar. Kadınlar için rahat meslek, yeri yurdu belli, açarsın dükkânını, çalışırsın diyorlar

Selen: Dershanede bu anlayış çok var. Bir meslekten söz ediliyor, bu bayanlara uygun değil diyorlar mesela. Kadınlar için uygun meslek, filolojiye gir, öğretmen ol, rahat meslek, böyle bir anlayış var. Hukuk okuyun, edebiyat okuyun diyorlar.

Oylum: Hukuk iyi gene, onu uygun gördüklerine şükredelim!

Selen: Aktivite gerektirmeyen meslekleri uygun görüyorlar bize.

Oylum: Benim üniversitede okuyan bir erkek arkadaşım var. Geçen gün nereyi kazandın diye sordu, gazetecilik dedim. Sana çok uygun falan dedi, arkasından ama dedi, ben evleneceğim kadının gazeteci olmasını istemem. Eve geliş saati belli olmaz, ben eve geldiğim zaman karımın kapıyı açmasını isterim, yemeğin hazır olmasını isterim dedi. Yirmi iki yaşında, üniversite öğrencisi bunu söyleyen. Ben kendimi marjinal hissettim birden. Sanki normalı yemek yapıp kocamı beklemek de, ben anormal bir şey yapacağım gibi geldi bana. Ben akşam evden çıkmak istemem, ama eşimin görüşmesi olur ya da arkadaşlarıyla gitmek ister, bu bana haksızlık olur dedi. O da iktisatta okuyor, eğitimli birisi.

Aslı: Annelerin, babaların eski kuşak oldukları için karşı çıkmaları bir derece normal de, bizim yaşıtlarımızın böyle düşünmesi çok garip. Eğitim almış, etrafında neler olabileceğini görebilen birisi.

Oylum: Demek ki göremiyor, okumuş olması da bir şey ifade etmiyor. O kendisi için böyle düşünmez. Ben şu mesleği seçmeyeyim, çalışma saatleri belli olmaz, evde karımı ihmal ederim demez. Aklına bile gelmez. Erkeklerin meslekleri çok önemli.

Esra: Aslında anne babalar için de öyle. Onlar da erkek çocuklarının mesleğini daha çok önemsiyor. Benim kuzenim üniversite sınavlarına girdi. Anne baba her şeylerini bıraktılar, ona kanalize oldular. O hukuk okumak istiyordu, fakat iktisat okumasının onun yararına olacağı düşünüldü. Hocalar tutuldu, hocaların aldığı paraların haddi hesabı yok, bir insan onunla hayat kurabilir. Kitaplar, defterler, çocuk perişan oldu.

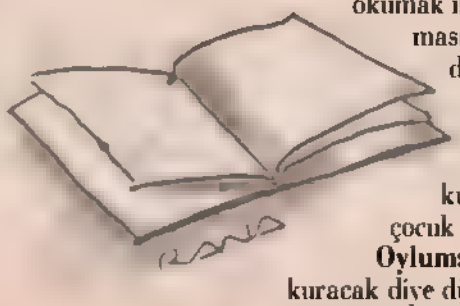

Oylum: Erkekler ev kuracak, iş kuracak diye düşünüyorlar. Aileler onlara daha çok destek oluyorlar.

Aylin: Çok destek oluyorlar ama bazen yanlış da oluyor. Mesela benim bir erkek arkadaşımı zorla yurt dışına yolladılar, okusun diye. Onun çektiklerini anlayabiliyorum. Telefonda ağlıyordu çocuk, çok yalnızım diye. Yabancı bir ortam onun için. Ama onun kız kardeşi var, o da yurt dışında okumak istiyor, onu göndermiyecekler. Ağbisının yanına bile göndermiyorlar. Bazen tersi de oluyor, yine bizim bir tanıdığımız var, babalarının işi çok iyi, “Oğlum iyi bir yeri kazanmasa da olur, askerliğini kısa dönem yapacak bir yer kazansın yeter, benim işim ona da yeter, işimin başına geçer.” diyor. Ama kızının okumasını istiyor. “Evlenince çalışmasa da elinde bir mesleği olsun, gün gelir lazım olur, onu okuması lazım,” diyor.

Aslı: Yurt dışı değil, İstanbul dışına bile göndermezler beni, Belki tek çocuk olduğum için. Özellikle babamın o konuda baskısı var. Kötü anlamda baskı değil ama.

Esra: Zaten kötü anlamda olmuyor ki baskı, bizim iyiliğimiz için falan diyorlar, ama sonuçta da baskı oluyor.

Aslı: Ben eğer diyelim ki Ankara'da okumak zorundayım, o zaman da çare ararlar. Babam hemen, Ankara'ya mı taşınsak ya da Ankara'da ev tutsak, bir hafta annen, bir hafta ben mi kalsam diye plan yapar. Tabii böyle şeyler insanın seçimini etkiliyor. Ben İstanbul dışını düşünemiyorum bile.

Oylum: Ben Ankara'yı yazdım ama kazanamadım. Aileme de söyledim yazdığımı, “İstiyorsan yaz.” dediler, ama sanki yazmasan iyi olur der gibiydiler. Kazandığını gün bir erkek arkadaşımı gördüm, “Ankara'yı, ODTÜ'yü istiyordum, ama kazanamadım.” dedim, “Boş ver iyi olmuş, kız başına ne yapacaktın orada?” dedi.

Esra: Bana da bir erkek arkadaşım, evlendikten sonra çalışacak mısın demişti, çalışmadıktan sonra neden okuyayım?

Oylum: Diplomalı ev kadını olmak için!

Atiye: Çocuğunu iyi yetiştirirsin!

Esra: Kendi hayatımı kurmak için bu kadar çabalıyorum, ettiği laf mı?

Aslı: Aslında üniversiteye girelim, bitirelim diye bu kadar çabalıyoruz ama üniversiteyi bitirince de sorun bitmiyor. İş bulmak sorun. Bir dil bilsen bile ikincisini arıyorlar. Tanıdığın olacak, torpilin olacak. Cins olarak da sorun yaşayacağız. Kadın olduğumuz için yükselmeniz engellenecek, gazetelerde, dergilerde okuyoruz, cinsel tacizle karşılaşabiliriz. Bu yaşlarda onları pek düşünmüyoruz tabii, bizim gibi insanlar ideallerini gerçekleştirmeye çalışıyor.

Oylum: Ben de çok umutlu değilim. Şimdi pek bir fikrim yok ama dışardan baktığımda umutlu değilim.

Esra: Ben iki sene Beyazıt'ta okudum, bir kere korkunç bir ayrım var. Pazarlamadayken bunu çok hissettim. Hocalar farklı davranıyor, hepsi değil belki ama, bazıları erkek öğrencileri daha çok önemsiyor. Sonra erkek öğrenciler de bizi geriye itiyor. Kızlar daha çok çalışıyor, daha çalışkan ama parlak bir erkek öğrenci görünce daha çok önemsiyorlar. Şimdi güzel sanatlarda da öyle, sanatçı aydın denir, ben onu göremedim. Sadece iki hocamı çok beğeniyorum ama onun dışında iç çekişmeler, kompleksler, üst sınıf, alt sınıflar birbirinden kopuk, asistanlar hocalardan beter. Ben de diyorum ki kendi kendime, fazla bir şey bekleme bu okuldan, atölyeleri kullan yeter. Öyle yapıyorum zaten, atölyeleri kullanıyorum, çok seviyorum çünkü.

hanimiş ruhu?

şarkının sözleriyle ilgili itirazlarım var; yani arabanın ruhu engellediği fikrine katılabilirim ama sanıyorum ki kano da aynı etkiyi yapar.

bu mustafa sandal'ın isminden dolayı bende bir miktar kredisi var. (durum biraz tavşan dağa [illegible]di vermiş, dağ faizini sormamış sayılabilir tabii.) herkesin tuğberk, ataberk, berke, en azından tarkan, burak, tolga olduğu bir ortamda çocuk mustafa. gerçi adını mıstık diye değil, musti diye kısaltması dokuz kusurlu hareket arasında sayılır. mhp eğilimli olduğu yolundaki rivayetler, konserlerinde millete musti musti diye tempo tutturması, insanın içine fenalıklar getiren kendine güveni de tabii. sonuncusu yaşı ve cinsiyeti gözönüne alındığında anlaşılabilir ama yine de bağışlanamaz. yani bir konuşmalar yapıyor, bilmiyorum okuyor musunuz, demezsiniz ki üç beş yıldır türkiye'de pop müzik yapan yirmili yaşlarda bir çocuk; dersiniz ki dünya pop müzik piyasasının motoru bir yapımcı. bunların şevini böyle tavana vurduran nedir acaba? neyse efendim, musti hepimizin bildiği gibi yeni kaset etmiş. kasetin "lokomotif" parçasına da klip çekinmiş. araba.

ilk dinleyişte insanın dikkatini hiç çekmeyen bir parça, daha ziyade. "mustafa sandal'ın eski kasetini niye çalıyorlar, hayret ben de bu parçanın sözlerini hiç duymamışım." falan dedirtiyor. fakat o kadar çok çaldılar ki kulağımız alıştı. bizim filiz de geçtiğimiz ay boyunca günde en az beş altı defa söyledi.

bu klipte ikinci kredimi de açıyorum; çocuk allahı için güzel oynuyor. böyle konularda görüşlerine değer verdiğim ablam banu eriş, bunun damarlarındaki roman kanından kaynaklandığını söyleyip hüseyin ileri'yle olan akrabalığını hatırlattı. (hüseyin ileri'yi hatırlarsınız, hani ...ve hüseyin ileri; darbukatör) gerçi ben budizmi hatırlatan bir olgunlukla yere bağdaş kurduğu bölümleri de çok etkileyici buldum.

ancak şarkının sözleriyle ilgili itirazlarım var; yani arabanın ruhu engellediği fikrine katılabilirim ama sanıyorum ki kano da aynı etkiyi yapar. hadi bunu boşverelim, şahsi gözlemlerim ruhun bu aşk meşk meyzularında şans getirdiği yönünde değil. mesela bizim bürodaki kızlara bakıyorum, ruh olayı bildiğiniz gibi değil, iyi bir imacmeykır idareli kullansa her birimizin ruhundan üç şarkıcı çıkartır. halbuki en becerikli çöpçatan bile beşimizin şansını biraraya getirip bir tane hayırlı kısmet çıkartmakta zorlanır. (kısmet çok da hayırlısı var mı?) neyse. sorunlarımızla sizi sıkmayayım.

klipteki kızla ilgili de bir çift laf söylemek istiyorum. musti kendisine türlü havalı tişört pantolon seçmiş ama kıskandığından mıdır nedir, kıza bizim *pazartesi* çevrelerinde de pek gözde olan beyoğlu iş merkezi. terkos pasajı, salıpazarı gibi ucuzcularda satılan entarilerden birisini giydirmişler. kızın ayağında ayakkabı bile yok.

bütün bunlara rağmen arabadan cinsel taciz vakalarında bir düşüşe yol açacağı fikrindeyim bu parçanın ve de klibin. en azından birisi yanımızdan daat daat diye korna basarak geçerse, "hani ruh?" diye seslenseniz ne demek istediğinizi anlar bundan böyle.

ayşe düzkan

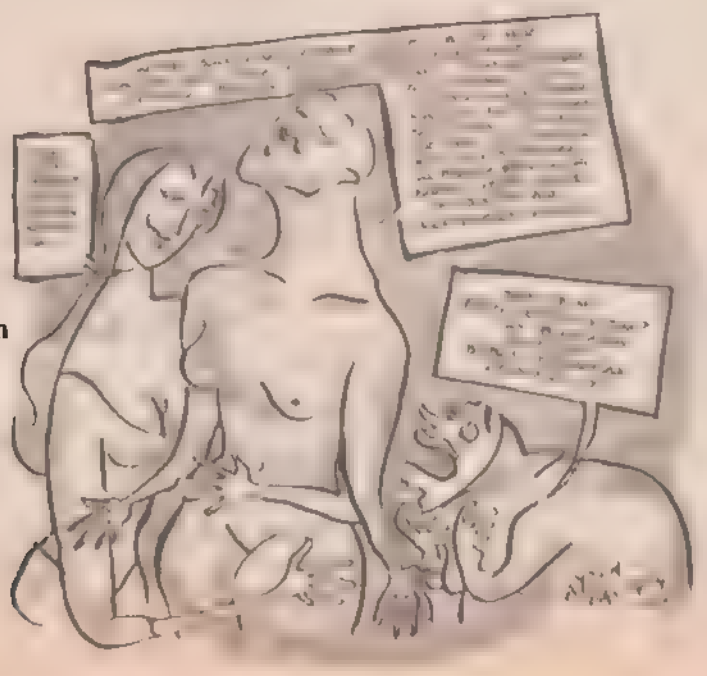

Bir bulmacamız var...

SAĞDAN SOLA: 1. Adı yüzünden haftalık olduğu zannedilip, okurları tarafından önceleri her hafta başı bayilerin önünde izdiham yaşanmasına neden olan bir kadın dergisi. **2.** Son yıllarda çağın vebası mı belası mı ne bir hastalık var ya, işte onun teşhisinin kesinlik kazanması için yapılması gereken test... Eskiden dağlara çıkıp kendi düzenlerini kuran, çiçek falan toplamayıp, soygun yaparak yaşamaya çalışan bir erkek türü. **3.** Şu güzelim dünyada birilerine eziyet eden, zulmeden, kadın olursa ne denir?.. Kolaysa, buna siz bir soru bulun. **4.** 2000'den biraz daha ucuz yabancı bir sigara markası... Karşısında kilitlenip kalır, saatlerce izleyebiliriz, çok takmazsanız terapi gibi olur. **5.** (Geçiniz). **6.** Vejetaryenler yemez, zaten bu hayat pahalılığında giderek daha az tüketiliyor... "Temiz-cici kız", "namuslu eş", "fedakâr anne" olmamız istenir, olmadığı şüphesi varsa damgalar hazırdır, işte bu tanımlardan biri, sözlüklere göre de makyajın dozunu biraz kaçırmış kadınlar için kullanılan bir tanım... **7.** Memleketimiz erkekleri tarafından yabancı sarışın kadınlara yakıştırılan bir özel isim... Hani kimseye söylemediğimiz, açığa çıktığı zaman başımızın belaya girebileceği bilgiler. **8.** Evine geç giden bir erkeğe, bunun nedenini sorduğunuzda karısının neyinden şikâyet edebilir? **9.** Evlilik belasına giyilen ilk gün kıyafetinin rengi. **10.** Hamile kalıp kalmadığımızdan emin olmak için ihtiyacımız.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1. Bir erkek mesleği. **2.** Karışık bir renk... Uzak bir yeri tarif ederken kullanırız... Ordu hiyerarşisinde en küçük erkek. **3.** Halk arasında küçük kızlara verilen ad. **4.** Haklarımızı elde etmek için gerekli olan bir duygu... (Tersi) Erzurum yöresinde bulunan erkek türü. **5.** Kendi düşünce ve duygularını bir yana bırakıp başkasının istekleri doğrultusunda davranan, boyun eğen... (Tersi) Kadınların morali iyi olduğu zamanki görüntüleri, özellikle tekrarlanarak kullanılır. **6.** O, konuşurken birden durur, ses çıkmaz, siz konuşmaya devam etmek için ne dersiniz?.. (Tersi) Bir yavrevi adı. **7.** Birlikte olan iki kişinin, diğeri için kullandığı tanım... (Tersi) Akşam işinden evine gelen herhangi bir erkeğin oturma biçimi. **8.** Ünlü bir işadamımızın, firmaları için kullandığı isim... Yazın çok fazladır, kışın sobanın yanında onu hissedersiniz. **9.** Derdinizi anlatma ve söylediklerinizi kabul ettirme çabası... Bir erkeğe bardakları taşıması için verirseniz ne yapar? **10.** Mor kurdelelisi çok işe yarar... (Tersi) O, maç seyrediyor, siz de sohbet etmek ya da birlikte başka bir şey yapmak istiyorsunuz, televizyonu ne yapmak istersiniz (emir kipi. Tersi olduğunu unutmayın).

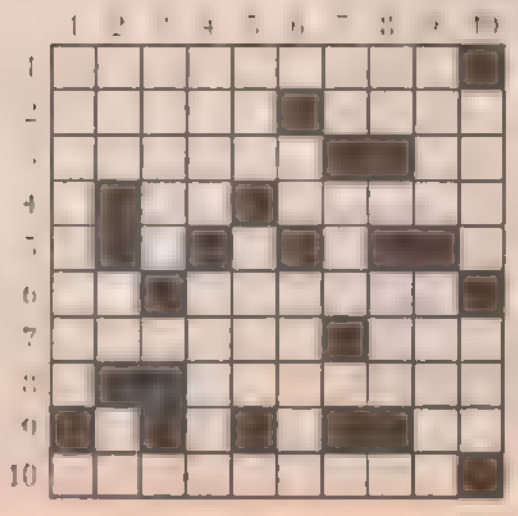

Cevaplar *Pano* bölümümüzde.

Hasan'ın Saksısı!

Engin Bey der ki, "Şu ülkenin güzel insanlarına artık özgürlüğü verelim!"

Hasan Kaçan *Kanal 7*'deki "Hasan'ın Saksısı" programına Eser Novan ve Engin Novan'ı davet etmiş. Eser Novan kendilerine "Eser ve Engin Novan" diye hitap etmediği için teşekkürler ediyor. Kendileri birlikte bir şeyler yapmayı tercih eden iki ayrı insan oldukları için bu hitap şeklinin kendisini nasıl rahatsız ettiğini anlatıyor. Hasan Kaçan bu fırsatı anında değerlendirip (feminizmi çağrıştırabilecek herşey kendisinin negatif ilgi alanına girmektedir) hemen kızlık soyadını taşıma konusunu açıyor tabii. Eser Novan müthiş bir alçakgönüllülükle kızlık soyadını ya da feminizmi tartışmanın haddine düşmediğini, kendisinin bunların dışında, nevi şahsına münhasır bir insan olduğunu anlatmaya çalışıyor. "Ben böyle mutluyum, önemli olan soyadı değil insanın kendisidir," gibi şeyler söylüyor ve hep birlikte bazı kadınların nasıl da bir bardak suda fırtına kopardıkları konusunda, memnun mütebessim anlaşarak konuyu kapatıveriyorlar. Aslında Hasan Kaçan bu işin biçim tartışması değil de hak tartışması olduğunu bilmez değildir. "Efendim, biçim önemli değilse, bırakın kızlık soyadlarını taşıyıversinler." demek kimsenin aklına gelmiyor. Ben kativyen isteyen kadınların başörtüleriyle avukatlık, doktorluk yapmalarına karşı değilim, ama bu konuda da biri çıkıp, "Canım başörtüsü, mini etek, bunlar biçimsel şeyler, birileri gündemi saptırıyor," dediğinde, Hasan Kaçan'ın ne söyleyebileceğini merak ederim. (Bu arada, islamda kızlık soyadını taşıma geleneği bulunduğunu da hatırlatmak isterim) Görüyorsunuz işte *Kanal 7* de olsa medya, medya, talk show da talk show!

Eser Novan, hazır aile konularına girmişken, iyi bir çift ve de mutlu bir aile oldukları için aldıkları tepkilerden yakınmadan edemiyor. (Kıskanıyorlar mı acaba?) Hasan Kaçan bu konuyu da seviyor: Niye sanatçı ille marjinal olsunmuş ki, marifet miymiş yani? Bu kadın meseleleri aracılığıyla Eser Novan'la yeterince vakit kaybetmiş olduğuna kanaat getirmiş olmalı ki, Kaçan esas meselelere geçiyor. Bunlar tabii ki Engin Bey'in *Samanyolu TV*'deki programı, Engin Bey'in falanca konudaki görüşleri filan.

Arada bir Eser Novan da parmak kaldıran çocuk mahçubiyeti içinde konuya giriyor tabii, ama cümleleri genellikle, "Engin hep der ki", "Engin Bey dünkü programında da dedi ki," ya da en iyisinden, "Biz Engin'le daha önceki bir röportajda demiştik ki," şeklinde başladığı için yalnızca bir naklen yayın efekti yaratıyor; bu da, hani canlısı varken, programa fazla renk katmıyor. Cümlelerin son bölümüne gelince, onu zaten dinlevemiyoruz çünkü Engin Bey'in canlı hali hep. "Lafı balla kestim," deyip devam ediyor. Biz de bu arada yavaştan, öyle nasıl olup da hem sanatçı, hem mutlu, hem gelenekçi aile olarak topluma örnek teşkil edilebildiğini anlamaya başlıyoruz. Konular ağır konular: Gelenek, kendi değerlerimiz, taklitçilik, insanları tek tip hale getirme stratejisi filan. Engin Bey konuşurken Eser Hanım da konuların tüm ağırlığını yansıtan bir konu mankeni şeklinde başını sallıyor.

Ardından Engin Novan ın Balık Ayhan eşliğinde, yanaklarına ve keline vurup ağzından tuhaf sesler çıkartarak icra ettiği bazı numaraları geliyor. Eser Novan hemen atılıp, Bunu vereyim mi Engin Bey, ister misiniz?" diyerek kendi mikrofonunu ikram ediyor. Ne demişler, 'Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır.' (Ya da her başarısız kadının önünde bir erkek) Sonra yine Engin Bey sık sık yaptığı üzere bir espri yapıyor, Eser Hanım telâş içinde. "Av Engin'in söylediğini doydunuz mu?" diyor. Duyuyoruz tabii maalesef ama onun anaç gonlü bu incilerden bir tekini bile kaçırmamıza razı değil belli ki.. Engin Bey en yüce gonüllü haliyle. "Bırakalım herkes kendi gibi olsun, bir takını cenderelerin içine koymayalım insanları." diyecek oluyor, Eser Hanım hemen. "Evet, evet, ağzımdan aldın sözü." diye mukabelede bulunuyor ve ben artık fena olmaya başlıyorum. Yeter vahu, lafa, "O der ki", "Şu der ki," diye başlayanlara katlanamazken bu "Engin der ki," de nereden çıktı şimdi? Ötekileri hiç olmazsa dünya alem tanıyor, yani "Kim ulan bu Engin?" demezler mi insana?

Bitmedi, Engin Novan devam ediyor: "Şu ülkenin güzel insanlarına artık özgürlüğü verelim". (Korkulur bu Engin'den, her şeyi o veriyor, o bırakıyor. Adam majestik "biz" dışında bir özneyle cümle kurmayı bilmiyor).

Eser Novan'ın "Hasan'ın Saksısı" programındaki varlığı bir saksı eksikliğinden mi kaynaklanıyor acaba diye düşünürken nihayet Kaçan programın bittiğini müjdeliyor. Ama o da ne, Eser Novan yine parmağını kaldırdı. Kadına haksızlık ettik. Buyrun işte, inisiyatif gösterdi ve bir şey söyleyecek. Belki de tarihi bir açıklama yapacak, "Bu adamın çenesinden bıktım artık, ikide bir sözümü kesmesinden nefret ediyorum, gidiyorum işte, hemen boşanıp kızlık soyadımı alacağım." filan diyecek. Ne gezer: "Bir röportajda Engin'in bu anlattıklarını ben de bir cümlede özetleyivermiştim. Başkalarının sayfalarca anlatamadıkları şeyi benim nasıl bir cümlede anlatabildiğime şaşırmışlardı'. Evet konu yine o konu. "kendi olmak" yani! (Bu kadar gönül birliği, ruhların bu kadar kaynaşması, pes doğrusu!)

Program gerçekten bitiyor. Balık Ayhan eşliğinde Eser ve Engin Novan yanyana oturdukları koltuklarında aynı anda elleriyle dizlerine vurarak tempo tutuyor ve gülümsüyorlar.

Hayır efendim, kimse üstüme gelmesin, kativyen kendim olmak istemiyorum. N'olur cenderelere sokun beni.

Nesrin Tura

Günlük yaşamı programlama sendromu

Bir günde çok işe yetişme, bunun için de çok sıkı programlar yapma ve bu programlara mutlaka uyma takıntımın, özellikle yeni çocuk sahibi olduğumu, aynı zamanda da çalıştığım, aynı zamanda doktora tezi için hazırlandığım ve aynı zamanda politik etkinliklerde yer almaya çalıştığım yıllarda aşırı boyutlara vardığını düşünüyorum!

Aylar ve günler benim için ne zaman kendi adlarıyla değil de, o ay ve o günde hatta o günün belirli saatlerinde yapılması gereken işlerle anılmaya başladı bilmiyorum. Sanırım, kendisinden evinde, işyerinde ve toplumsal yaşamın her alanında başarılı olması beklenen ya da kendisine böyle bir "süper kadın" rolünü biçmiş olan kadınların pek çoğunun, en azından yaşamlarının bir döneminde "program" sendromları olmuştur. Ne yapıp etsek, günleri 24,5 saat yapamayacağımız için normalde bir gün içinde en fazla beş iş tamamlayabileceksek biz bunu ona çıkartırız ki, gün 48 saatmiş gibi olsun!

Program takıntımın, çok uçlarda bir titizlenme noktasına vardığı günlerde, günlük planımı gerçekleştirmemi şu veya bu şekilde engelleyen herşeyin, en sevdiğim dostlarımdan kaynaklansa bile, beni çileden çıkardığını hatırlıyorum. Beklenmedik olaylar, hoş sürprizler, "Bir bakalım evde misiniz, dedik." diye geliveren misafirler, "Hadi gel sinemaya gidelim, bilet aldım." emrivakileri, "Toplantıyı cumaya erteledik." kararları, yani iş ya da keyif, önceden planımda olmayan herşey beni olağanüstü tedirgin ederdi.

Bu rahatsızlıkları yaşayan bendim: eşimin, ailemin, arkadaşlarımın başlangıçta pek bir şikâyetleri yoktu. Buzdolabında yemekler, ütülü çamaşırlar, mis gibi bir bebek, tertemiz bir evin yanısıra çalışma yaşamında oldukça iyi performans... Daha ne olsun? Zaman zaman dernek işlerimin biraz kayırıldığı düşünülse bile yine de herşey dışarıdan bakıldığında tıkır tıkır yürüyüp gidiyordu.

Ama program sonuçta, hep birileriyle gerçekleştirilmek durumunda... Programın kusursuz yürümesi için onlara da roller biçiyorsunuz ve o rolleri aynen sizin kurduğunuz gibi oynamaları gerekiyor. İşte o noktada problemler başlıyor. Ya o oyuncular rolü kabul etmiyor (hayret, daha iyi bir rolü nereden bulabilirler?) ya da onlarla rollerini etraflıca açıklamadığımız için sizin kurgunuza uygun bir oyun çıkartamıyorlar. Sonuç, şaşkınlık ve düş kırıklığı... Nasıl oluyor da bu "mükemmel" programa uymuyorlar?

Sanırım benim, "dili dışarda, ama yine de kuyruğu dik tutarak" yürümeye çalıştığım çok başarılı(!) programlarımı sorgulamam da, başkalarından beklentilerim ve onları belli kalıplara sokmak istememin yarattığı kırgınlık ve gerginlikler noktasında başladı. Programlar konusundaki takıntımın şiddeti, beni farkında olmadan, başkalarını da programlamaya yönelttiği...

Kuşkusuz, her tür plan ve programın yapılacak işler, gidilecek yerler, okunacak kitaplar ve küçük kâğıtlara yazılmış listelerimizi ajandalarımıza düşülmüş notlarımızı bir kenara atalım, günlerin getirdiğini, nereden ve nasıl gelirse gelsin, dolu dolu yaşayalım demiyorum... Bu hiç gerçekçi değil. Ama, günlük işleri programlamayı ciddi bir takıntı haline getirdiğimizde ve işin boyutları büyüdüğünde, kendi yaptığımız programların esiri haline gelebiliriz. İşte o noktada, hatta o noktaya gelmeden, "Niçin ve kimin için program?" diye sormakta yarar olabilir.

Yoksa, günlerin kendilerine özgü renkleri, kokuları, beklenmedik zamanlarda beklenmeyen bir biçimde ortaya çıkıveren karşılaşmaların coşkusu, olmadık bir zamanda başlayıveren ve sürüp giden dost sohbetlerinin tadı, farklı olanı keşfetmenin ve anlamanın mutluluğu, "Hadi gidelim" diyen bir dosta, bir sevgiliye "Nereye, nasıl ve neden?" diye sormadan kalkıp gidivermeler, hepsi unutulur gider. Belki de yaşamın en sıcacık, en içten ve hiçbir programa sığmayacak anını da birlikte götürerek...

Filiz, Ankara

Analar ve s

Somundan sizin lokmanızın iki misli parçalar koparabilen bir erkeğin eğer ısrar etmezseniz aç kalacağını düşünüyor musunuz? Veya çalışırken "kütür kütür" oynayan adaleleri terden parlıyorsa tek aklınıza gelen onu kurulamazsanız üşüteceği mi? Ya da geç kaldığında yabancı yataklar yerine kanlı trafik kazası senaryoları ürettiğiniz biri var mı yaşamınızda?

Uyurken bebeğimi seyretmek en büyük keyfimdir. Dudaklarının kenarından sızmış salyası, terli alnı ve yorganına sarılmış elleri ile ne de masum durur. Gözkapaklarının titremesinden anların kâbus gördüğünü, başını göğsünün ılıklığına gömer, uyanmasın diye saatlerce kımıldamadan yatarım.

O mışıldarken tepesindeki top olmuş siyah saçları ile oynarım kimileyin. Tombul gıdığından kaçamak çimdikler alır, kırmızı dudaklarından ihtirasla öperim. Uyurken onu öpmeyi çok severim zaten, bazen yanaklarından, bazen bacak arasından, bazense kara bıyıklarından. Ta ki birden uyanıp gözlerini açana, büyüyü bozana dek. Sonra kıl ve kastan yapılı kollarını açarak gerinir, artık büyümüş, kocam olmuştur yeniden.

Şu annelik içgüdüsü başıma bela, öyle ki iri ve tüylü bebekler peydahlanıyor. Yoksa hangi kadın uyuyan çıplak bir erkeğe bakıp sadece şefkat duyar? Söyleyin

ali bebekler

bana: somundan sizin lokmanızın iki misli parçalar koparabilen bir erkeğin eğer ısrar etmezseniz aç kalacağını düşünüyor musunuz? Veya çalışırken "kutur kutur" oynayan adaleleri terden parlıyorsa tek aklınıza gelen onu kurulamazsanız üşüteceği mi? Ya da geç kaldığında yabancı yataklar yerine kanlı trafik kazası senaryoları ürettiğiniz biri var mı yaşamınızda? Yanıtlarınız evetse ya tanrısal bir aşka tutulmuş veya çocuk özlemi çeken bir kadınsınız demektir.

Dişiler seçilmiş bir cins bence. Soyu sürdürme görevi için seçilmiş. Çocuğunu ve kendini doğal tehlikelere (vabancı erkekler de buna dahil) karşı koruyabilecek güce sahip. Bir çocuk yapılırken de son derece aktif, neredeyse her işi yapıyor: önce yumurtasını koyuyor ortaya, sperm ile buluşacağı ortamı da hazırlıyor, sonra oluşan cenini kanı ile besliyor, sonra dokuz ay giderek artan ağırlığını taşıyor, sonra acı ile doğuruyor, sonra aylarca sütü ile büyütüyor, sonra... Sonra da kocasının ailesine dol olarak armağan ediliyor- sorumluluğun büyüğünü senelerce üzerinde taşımaya devam ederek...

Ama kadınlara bu meşakkatler tek kalem pirzola. Çünkü zor olan koca bebeklerin meşakkatlerini çekmek. Hani kılıkkılı bebekler var ya, onlarınkini! Yemeği saatinde olmayınca, ağzına uymayınca, uykusu geldiğinde yatamayınca, yorulduğunda dinlenemeyince bir çocuk ne yaparsa aynısı onlarda. Bir tek niga diye ağlamaları yok. Ha, tabii ki altlarını da pisletmiyorlar... Yani sadece bebekler kadar pisletmiyorlar (külot yıkayan her kadın anlamıştır ne demek istediğimi).

Kocam işe gittikten sonra evin haline bakıyorum da yarattığı bu seçkin ambiyansa nasıl dayanabildiğime şaşıyorum. Demek ki anahğa seçilmiş cinse bunlar da tek kalem pirzola. Aslında kadının bu tür çabasının motivatörü kocası değil bence, analık içgüdüsü. Beyler ise bu potansiyeli sadece sahipleniyorlar.

Elvin

Lafımız "Eeer-kek"lere

Adama veniden baktım. onu farkettiğimizi anlamıştı. Pes yani, bir insan bu kadar pislik olabilirdi. Eli hâlâ ceketinin altında, bakışları bizde, üstelik gözleri de gülüyor.

Nadire o akşam işyerine gelmişti. İş çıkışı hiç oyalanmadan Kuğulu Park'a çıktık. Yoğun bir iş gününden sonra öyle iyi geldi ki. Suların sesleri. keyfine düşkün kuğular. geyşemiş, gülüşen kadınlar, erkekler. İnsan bir an için kendini başka bir şehirdeymiş gibi hissediyor. Sol kolumdaki yelkovan ve akrep yediyi göstermeye hazırlanırken kalkmak zorunda kaldık. Eh ne yaparsın korku belası. En geç sekizde evde olmanız gerekiyor. Şimdi nereden baksan. buradan kalkıp şehrin o bir ucuna gitmemiz (Akdere) en az bir saatimizi alır. Neyse ki şanslı günümüzdeydik ve durağa gelir gelmez Ulus otobüsü geldi. Her neyse saat yedi buçukta Ulus tayız. İnsan böyle havalı bir otobüsten inip de etrafına bakınca bir tuhaf oluyor. "Nadire, keşke on bin liranın hesabını yapmayıp Sıhhiye'den dolmuşa binseydik," dedim. "Bunlar sanki hiç insan, kadın görmemiş gibi bakıyorlar. Şunu bilesin ki seni bu askılı penyeyle iki saatten fazla yaşatmazlar."

"Sen kendine baksana. kotun üstüne kırmızı penye. Sen kırmızının hayvanları iştaha getirdiğini bilmez misin?" "Sus gülmeyelim, bizi hafif kızlar sanmasınlar..

Etraf er-kek kaynıyordu. Tek tük kadın vardı. onların da yaşları ileri. pestili çıkarılmış evli, gündelikçi kadınlardı. Heykelin önünden geçip durağa geldik. Düzeni olmayan sıranın tam orta yerinde bulduk kendimizi. Etrafımız kuşatılmış gibiydi. Sovan gözler. çenelerine kadar inmiş bıyıklar. kıllı göğüslerde ay-yıldızlı kolyeler, sarı dişler. sarkmış göbekler. Nadire de. ben de konuşmuyor kaşlarımızı çatmış bir durumda yolu gözlüyoruz. Tam solumda saçları ak bir a-dam, sağımda Nadire. önüm arkam eer-kek dolu sobe. Solumdaki a-dam kendi kendine konuşuyor. Sağ kolunun üstüne ceketini atmış. sol eli ortalıkta görünmüyor. Ceketin altında kıpırdanmalar. Kıpırdanmalar hızlandı. Korktum. Ayağımı sürüverek Nadire ve yanaştım. O zaten diken üstünde. tedirginleşti. yan yan bir iki adım öte gitti.

"Ne oldu? Adam sana dokundu mu?" "Hayır. adam kendine dokunuyor."

Ne? Adama yeniden baktım. onu farkettiğimizi anlamıştı. Pes yani. bir in-san bu kadar pislik olabilirdi. Eli hâlâ ceketinin altında, bakışları bizde. üstelik gözleri de gülüyor. Tam da Nadire nin çaprazına geçmiş. Daha fazla dayanamıyacağım. arkamı döndüm. Aman Allahım.

"Ne oldu?" "Adamın şeyini gördüm. Bütün insanlar olanların farkında.

İkimize de çember iyice daralıyormuş gibi geldi. Birbirimize yanaştık. Yolun karşısında ilk TBMM. (Haydaa şimdi bunu niye yazdım?) Eller göğüste, bacak aralarında hart hart kaşıntılar, sahipsiz dişler üstünüze üstünüze geliyorlar... O gün kendimizi tek parça sekiz buçukta eve atabildik. Tam on beş dakikalık gecikme için babama bir birinden anlamsız kırk iki cümle kurdum.

Bir gün sonra. İşten biraz erken çıktım. Yollarda avare avare dolanıyorum. Aklım hâlâ dün akşamki manzarada. Gözlerim önde giden dört kişilik gruba takıldı. İki kız. iki erkek dördü de genç. Matrak bir grup. Kızlardan biri, daha topluca olanı. kot pantolonlu iki üç adım diğerlerinden öne çıktı. Kollarını kanat gibi açarak yürümeye başladı. Sağ elinde. boynundan çıkardığı kolyeyi tesbih gibi sallıyor. bütün yollar. asfaltlar onun için dökülmüş gibi yürüyordu. Çevredekiler şaşkın bakıyor. Arkadaşları ona sesleniyor. "Yere tükür. yere tükür." Kız elindeki boncuğu bir iki sallayıp hık tüü. sağ eline burnuna götürdü, arama pozisyonunda. sol eliyle hart hart kaşınıyor. Seyirciler (er-kekler) söylenmeye başladı. "Allalı belalarını versin." "Bunlar da genç. Bunlar da kız olacak. Babasının canına tükürdüklerini." "Daha yolda yürümeyi bilmiyor kancıklar." "Anası da kız yetiştirdim zanneylesin. suç anasında."

Hay Allah şu laflara bakın. Gün boyu bunların sahicileriyle bir arada dolaşırken çıkınız çıkınıyor, bir taklide bu öfke niye? Taklit edilmek zorunuza mı gitti eeer-kekler.

Ayten, Ankara

Erkekler ne kadar zeki?

Erkeklerin çoğu (ki aydın geçinenlerin çoğu da bu gruba dahil) feminist kadınlardan nefret ediyor. Onlarla değil tartışmak. oturup konuşamıyorsunuz bile. Öyle şartlandırmışlar ki kendilerini. insan olduğumuz için bizi eşit görmelerine rağmen (!) asla onlar kadar zeki (!) olabileceğimize inanmıyorlar. Feminist kadınları. erkek doğmadıkları için aşağılık kompleksine girmiş hilkat garibeleri sanıyorlar. Gerçi biz kız arkadaşlarla -son zamanlarda- bu konuda epey mesafe katettik aslında. Onlarla ne konuşuyoruz ne de tartışıyoruz. (Biliyoruz ki imkansız. o yüzden kendimizi yormuyoruz.) Bir şey anlatıyoruz sadece. Diyoruz ki, "Bilimsel deneyler sonucu kadınların erkeklerden daha zeki olduğu ispatlanmış, ayrıca erkeklerin aklı çoğu zaman şeylerinde olduğundan zekaları da kadınlara nazaran daha erken tökezlemeye başlıyormuş." Bu laflara ne kadar inandıklarını bilmiyorum. ama bunları söylediğiniz hiçbir erkek itiraz etmedi. nerede. nasıl bir araştırma olduğunu öğrenmeye çalışmadı. bu sözler üzerine tartışmayı sürdürmedi. Ama bize bir daha feminizmi kötülemeye kalkmadı. Ne dersiniz doğruluk payı var mıdır acaba?

Gamze, Ankara

Gurbet ellerde tek başına

Gülen Yeğenoğlu. İstanbul sosyetesinden ünlü bir avukatın kızıyken, Almanya'da gece gündüz demeden çalışarak geçen günlerini, hayatını anlatıyor. Gurbet ellerde tek başına bir çocuk büyütmenin zorlukları, bunalımları ve yalnızlıkları var anlattıklarında.

Sohbetin ilk cümlesi de son cümlesi de aynıydı; Genç kızların meslek sahibi olmadan evlenmeleri yasaklanmalıdır." Sonra gülüyor. Bir hayat tecrübesi bu cümleyi söyletiyor. Öyle bir hayat tecrübesi ki İstanbul sosyetesinden Almanya'ya kadar uzanmış, dikiş atölyesi, çocuğun okulu, küçücük bir odada yaşananlar, yaşanamayanlar ve sonunda ortaya çıkan bir kitap: *Almanya'daki Yirmi Yılım*. Kitabın yazarı Gülen Yeğenoğlu ile konuşuyoruz.

1940'ların ünlü ceza avukatlarından Nazmi Nuri Koksal'ın kızı o. Zamanın deyimiyle "ecnebi" dadılar tarafından büyütulmüş. Avrupa'dan alışverişlerin yapıldığı, kotrayla tatile çıkıldığı günlerin zenginliği içinde, hayatı tanımadan üstelik de çok genç yaşta yapılan bir evlilik bütün geleceğini altüst etmiş. "İnsan karısının adını unutur mu?" diye soruyor. Severek ve isteyerek yaptığı bu evlilik üzerine konuşmak hâlâ çok zor. "O, evlenecek, bunu yürütecek özelliklere sahip değildi, babamı da öyle söylemişti ama, o zaman anlamamıştım, evlilik ona göre değildi." Kocası onu bazen başka bir isimle çağırırmış ya da sorarmış, "Senin adın neydi?" Ve bunlara tahammül etmek giderek zorlaşmış. İstanbul'da çıkış yolu bulamamış. "Koskoca Nazmi Nuri'nin kızı çalışıyor, diyeceklerdi, üstelik de bir mesleğim yoktu ne yapacaktım?" İşte bu düşüncelerle, dokuz yaşındaki oğlu Hüsnü'yü kaptığı gibi, soluğu Almanya'da almış. "İlk kez bir işte çalışacaktım, bilmediğim bir dünyaydı, işe gitmek için düz bir ayakkabım bile yoktu," diye anlatıyor. Öyle içten, öyle sıcak. Yazdıkları da öyle. Yazgülü Aldoğan'ın dediği gibi: "Sanki size kahve içmeye gelmiş de, sabah kahvesine, hem oturuyor, hem anlatıyor.

"Yıl 1966, aylardan eylül, günlerden çarşambaydı. Evet, 14 Eylül 1966, çarşamba. Evimizi, ailemizi, yakınlarımızı, sevdiklerimizi, sevenlerimizi arkamızda bırakmış, hiç bilmediğimiz diyarlara gidiyorduk. Bizi oralarda neler bekliyordu? Araba ne olursa olsun bir iş bulabilecek, oğlumu büyütebilecek miydim? Korkularım, kaygılarım sınırsızdı." Gülen Hanım önce Alman dadılardan sonra da Alman Lisesi'nden öğrendiği Almanca sayesinde gurbet ellerin önemli bir sorununu yaşamamış ama yaşadıkları bir kitap olmuş işte. Tek kelime Almanca bilmeyen küçük Hüsnü ise kısa sürede başarılı bir öğrenci olmuş. O günlerden bir anı çok şey anlatıyor. Kitaptaki satırları "Günlerden 30 Mart 71. Akşam, durağa geldim. Fakat Hüsnü inmesi gereken tramvaydan inmedi," diye başlıyor. Gülen Hanım'ın bir durakta saatlerce oğlunu beklemesi, onun önründen bir on yıl alıp götürmüştü, tek nedeni de Hüsnü'nün henüz Almanca bilmemesiydi, çünkü o gün spor öğretmenleri çocukları yüzmeye götürmüş, Hüsnü ise hem mayosunu yanına almadığı için kenarda oturmak zorunda kalmış hem de o bölgeden evine dönüş yolunu bulamamış, taa ki bir arkadaşına rastlayıncaya kadar. İşte o günden sonra Gülen Hanım evde iş yapmaya karar vermiş, artık. "Önemli olan, çalışacağım yerle, kalacağım evin aynı binada olmasıydı. Böylece Hüsnü okul çıkışı yalnız kalmayacak, dilerse eve arkadaşlarını da getirebilecekti." Buna uygun bir yer bulur, Frankfurt'ta, Veber Sokağı ile Şvazburg Sokağının kesiştiği köşedeki dükkân. Ana oğula yıllarca hem ev hem de işyeri olur.

Almanya'daki hayat Hüsnü'ye göre belirlenir. Onun müzik dersleri alması, sonunda eve bir piyano gelmesi, Gülen Hanım'ın "çetem" dediği Hüsnü'nün arkadaşları, onlar için yapılan bol ekmekli köfteler... Ve Gülen Hanım eline iğne iplik almadığı günlerin üzerinden çok fazla geçmeden, usta bir terzi olur. Kendi deyimiyle, "olmak zorunda"dır. Hüsnü büyür, üniversiteye girer, tıpkı babası gibi mimar olmayı tercih eder. Sonunda da başarılı bir mimar olur. Ödüller alır. Bu yıllar hiç de kolay geçmez. Gülen Hanım hastalanır. Psikiyatrik tedaviye ihtiyaç duyduğu o zor günler de biter. Hüsnü'nün artık bir evi ve bir işi vardır, geri dönüş mümkündür. "Türkiye'ye kesin dönüş yapmak üzere Frankfurt'taki evimizi toplarken, oğlum Hüsnü, anlarımı not ettiğim defterleri görünce, 'Anne,' demişti. 'Bu notları mutlaka değerlendirmelisin. Almanya'da geçen yıllarımızı anlatan bir kitabı mutlaka yazmalısın...' Kitap önce Almanya'da yayımlanır, sonra Türkiye'de.

'50'li yıllar. Gülen Yeğenoğlu evliliğinin ilk yıllarında.

1986'da Almanya'da *Meine Zwanzig Jahre in Deutschland* adıyla yayımlanır. Kısa sürede üç baskı yapar. Zamanın Alman Cumhurbaşkanı Weizsaecker kutlama mektubunda: "Bu kadar insanı bir kitap az bulunur. Yalnız bir kadının neler başarabileceğini sizden öğrendik..." diyor. Kitap, 1987 yılında Türkiye'de Türkçe olarak yayımlanır. Gülen Hanım Almanya'da çeşitli okullarda, toplantılarda kitabı üzerine konuşmak ve tartışmak için özel davetler alır, büyük ilgi görür. Türkiye'de bu ilginin olmaması onu üzüyor biraz. "Ama," diyor, "Belki film olarak çekilebilir. Hem o zaman daha fazla kadına ulaşabilirim, yaşadıklarımı paylaşabilirim."

Şimdi 69 yaşında. Kitabını, "kendi ülkelerinde ya da bir başka ülkede, yaşamla tek başlarına mücadele etmek zorunda kalan annelere" adıyor. Ve ekliyor: "Benim gibi belirli bir mesleği olmadan tek başına savaşmak, ayakta durmak ve çocuğunu büyütmek yükünü omuzlayanlar bu kitapta biraz da kendilerini bulacaklar. Yazdıklarımı, onlara dayanma gücü ve sabır verebilirse, moral aşılarsa ne mutlu bana. Evet, çok güçtü ama ben başardım. Ve bütün kalbimle inanıyorum ki onlar da başarabilirler."

Yıl 1966... Almanya'daki ilk yılı. Oğluyla yılbaşı öncesi alışverişte (solda).
Yıl 1976... Hem ev, hem işyeri olan mekânında dikiş dikerek yaşamını sürdürüyor (ortada).
Yıl 1986... Göztepe. Oğlunun odasında yazmaya başlıyor (sağda).

Uğraşıp duruyoruz

"Seninle oynarız, ama bir şartla..."

Yazlık evin biraz ilerisindeki kiralık sandallardan biriyle çapariye çıkmak abilerimin en büyük zevkidir. "Ben de gelecek miyim?", "İki olta var. Biz olta atacağız, sen de balıkları temizleyeceksin. Tamam mı?" Tamam ne demek?.. Bir telaş hazırlanırım.

"Uğraşıp Duruyoruz" köşesini ilk tasarladığımızda, hareket noktamız kadınların görünmeyen emeğiydi. "Görünmeyen emek"ten kastımız da şuydu: Kadınların özellikle evlilik ilişkisi içinde, ama onun da ötesinde sevgilileri, uzak/yakın erkek akrabaları ile ilişkilerinde harcadıkları, adı konmayan, emek diye düşünülmeyen karşılıksız emek. Bu, eviçinde çocukların, kocanın yemesi, içmesi, giyinmesi, bakımı için yapılan işlerden, ailenin dükkanında harcanan karşılıksız emeğe kadar uzanan bir yelpazeydi. Geniş aile fertlerinin hastalıklarında bakıcılık yapmak da dahil olmak üzere, bütün bu işler piyasada karşılığı ücret olarak ödenen işlerdi. Ama erkeklerle yakın ilişkiler içinde yapıldıklarında "çalışmak" olmaktan çıkıp "uğraşmak" oluyor, hatta görünmez hale geliyorlardı.

Yazdıkça laf lafı açtı, ufkumuz genişledi: kadınların görünmeyen emeğinin çok daha geniş bir alana yayıldığını fark etmeye başladık. Kadınlar kocalarının, sevgililerinin, erkek arkadaşlarının başka "işlerini" de görüyorlardı: Her türlü sosyal ilişkiyi düzenleyen, duygusal "meseleler"in üzerine gidip onları çözmeye çalışan, eğlencede, tatilde gerekli ama görünmeyen "ayrıntılar"la uğraşan hep kadınlardı. Bütün bu işlerin ortak özelliği, hem görünmez olmaları, ama hem de hepsinin bir sevgi-şefkat peçesi altında gizlenmiş olmaları. Bir sevginin ifadesi, hatta kanıtları genellikle bu işler.

İşin bu yanını düşündükçe çocukluğum ve abilerimle ilişkim aklıma geliyor. Hep biliriz: Kız çocuklar abileriyle ilişkilerinde bir tür çıraklık dönemi geçirirler. Onlara hizmet ederek kendilerini gelecekteki "efendileri, beyleri" için hazırlarlar: Abilerin yataklarının, odalarının toplanması, ufak tefek ütülerinin yapılması, yemeklerinin ısıtılıp önlerine getirilmesi, hazırlık sınıfının basit alıştırmalarıdır. İlerde sevgililerin, kocaların önünüze süreceği, bunlardan çok daha karmaşık, dallanmış budaklanmış problemlerin basit biçimleridir.

Annem bana bu çıraklık dönemini yaşatmadı. Benden abilerime hizmet etmem beklenmedi. Ama ben abilerim için yine de yabana atılmayacak bir görünmez emek harcadım. Nasıl mı? Oyun oynarken.

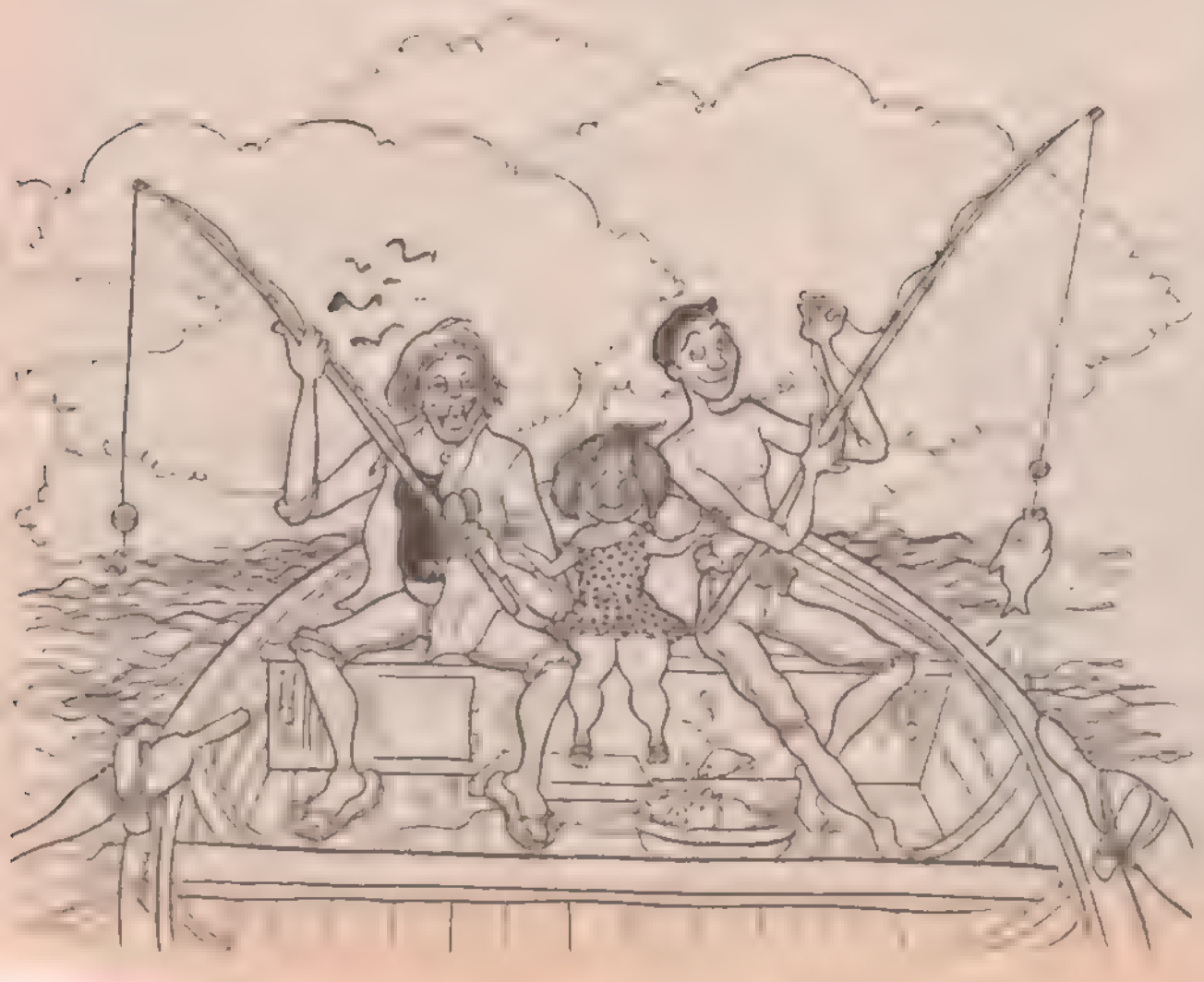

Abilerimin oyunlarına katılabilmek için onların dayattıkları bütün koşullara çaresiz razı olurdum. Avcılık mı oynanacak, ormana (onların iyice dağıtılmış yatak odası) gideriz, onlar tüfeklerini donanırlar, hayvanı (onların yataklarından çekip çıkarılmış yastıklardan biri) gördüklerinde nişan alırlar, ben de nefesimi tutup beklemeye koyulurum. Tam isabet... Hayvan ileride bir yerlerde yığılır kalır. "Hadi Gülnur, sen çok cesur bir kızsın, git hayvanı tut, sürükleyerek getir." Arkama baka baka, korku içinde koşar, hayvanı boynuzundan tutar, yine korkuyla koşarak yanlarına gelirim. Ne tüfeğim vardır, ne nişan almışımdır, sadece anlamsız bir biçimde koşturmuşumdur. Ama olsun, onlarla oynadım ya. O gün çocukluğumun mutlu günlerinden biri olarak tarihe geçer.

Gece annemler gezmeye gittiklerinde oynadığımız oyunlar daha büyülü, daha yasak oyunlardır. Annemler evden çıkar çıkmaz, kapıcının iki oğlu doğru bizim eve gelir. Poker masası kurulur. On altı yaşındaki büyük abim zulasından sigaralarını çıkarır, hep hayranlık duyduğum bir edayla bir tane yakar. Oyun başlar. Ben yarı anlar gibi yaparak, kısmen de zamanla anlayarak, her birinin elini izlerim. Gecenin o aşamasında oyundaki rolüm, kimin elinde ne kart olduğunu çaktırmamayı becermektir. Gecenin ilerleyen saatlerinde ise, daha önemli bir role terfi ettirilirim: Sokak kapısının yanında oturup asansörün sesine kulak kesilmek. Aşağıdan asansör kapısının sesini duyduğum an olanca sesimle bağırırım: "Geliyorlar!" Sigaralar söndürülür, poker masası toplanır, kapıcının oğulları ok gibi fırlayıp iki kat aşağı koşarlar, biz ise yataklarımıza. Asansör altıncı kata geldiğinde kapıcının çocukları en alt kattadırlar, bizler ise en derin uykumuzda!!! Operasyon başarıyla tamamlanmıştır. Yatağımda keyiften ve gururdan kıpır kıpırımdır. Uyku tutmaz.

Yaz gelir. Yazlık evin biraz ilerisindeki kiralık sandallardan biriyle çapariye çıkmak abilerimin en büyük zevkidir. "Ben de gelecek miyim?", "İki olta var. Biz olta atacağız, sen de balıkları temizleyeceksin. Tamam mı?" Tamam ne demek?.. Bir telaş hazırlanırım. Sandala binilir. Kürek çekilir (yolun yarısında büyük abim, yarısında da küçüğü). Kerteriz noktasına gelindiğinde oltalar sallanır. İlk başlarda işim kolaydır. Sırayla birinin ya da ötekinin çaparisine tek tük balık takılır. İğnelerden onları çıkarmakta fazla zorlanmam. Ama güneş batmaya yüz tuttuğunda ve ondan sonraki yarım saat işim ağırlaşır. İkisi de aynı anda çekerler oltalarını. İkisininki de balıkla doludur. Ve birbirleriyle yarış içinde oldukları için, ikisi de benden bir an önce kendi oltasını temizlememi ister. Çünkü bir an önce olta yeniden sallanmalı, vurgun sırasında vakit kaybedilmemelidir. Hızla girişirim işe. Teker teker yukarıdan aşağı iğnelerden balıkları çıkarmaya başlarım. Elime, yüzüme balık parçaları bulaşır, elimdeki kan balıkların kanı mı benim iğnelerden parçalanmış ellerimden sızan kan mı, hiç umurumda değildir. Birininkini (genellikle önce büyük abiminkini) bitirir bitirmez öbürününkine yönelirim. Arada telaştan ayağım sandalın dibinde birikmiş suya girer. Bazen dengemi yitirip kendimi oraya buraya çarparım. Kovanın yarısı balıkla dolduğunda tempo yavaşlar. Dönme saati yaklaşır. Yeterince balık tutulmuşsa ve keyifler yerindeyse, dönüş yolunda bir iki dakika bana da kürek tutturulur. Eve döndüğümüzde, yorgunluktan elim ayağım hâlâ titriyordur, ama abilerime karşı tarif edilmez bir sevgi sarar her yanımı...

Evet, düşünüyorum da, annemin bütün özenine rağmen ben de bir çıraklık dönemi yaşamışım. Erkekler tarafından kabul görmek, benimsenmek için emek harcamak gerektiğini o dönemde abilerim öğretmiş bana. Kadınların sevilmek için emekleriyle bedel ödemek zorunda olduklarını...

Gülnur Savran

Doğurma özgürlüğü ve doğum kontrol yöntemleri

Doğurma özgürlüğümüz ne denli kısıtlıysa, bu konudaki sorumluluğumuz ve sorunlarımız da o denli sınırsız.

Kadınların derdi bir değil, iki değil. Dünya kurulalı beri üreyişı duran insanlık bu işin sorumluluğunu da sıkıntısını da bizlerin omuzlarına yüklevivermiş. Doğurma özgürlüğümüz ne denli kısıtlıysa, bu konudaki sorumluluğumuz ve sorunlarımız da o denli sınırsız. İstenmeyen gebelikler için korunma yöntemleri İ.Ö. 500'lerde bile varmış. Tıp ve teknolojinin gelişmesiyle ancak bugün pek çok seçenekten söz etmek mümkün olabiliyor. Bugüne kadar çoğunlukla kadınların korunmalarını hedef alan doğum kontrol yöntemi araştırmaları, son yılarda cinsel yolla bulaşan hastalıkların ozellikle de HIV enfeksiyonunun yarattığı panik sayesinde biraz da erkeklere doğru yöneliyor.

Öncelikle dünya nüfusunun dengesiz ve denetimsiz artışı nedeniyle değişik ülkelerde, değişik dönemlerde sosyal ve politik gündemlere giren aile planlaması/doğum kontrolü (kontrasepsiyon), kadın ve erkeklere yonelik iki farklı yoldan ilerliyor. Erkeklerde, "sperm üretiminin önlenmesi; sperın hareketinin baskılanması; spermin vajina içine bırakılmasının engellenmesi" şekillerinde uygulanan yöntemler kadınlarda, "spermin uterus içine göçünün önlenmesi; ovülasyonun (yumurtlamanın) baskılanması; sperm hareketinin baskılanması; fertilizasyon (dollenmenin) önlenmesi ve endometriyum (rahmin iç yüzey dokusu) ortamının değiştirilmesı ' biçimlerinde uygulanıyor. Bu yöntemler de beş ayrı grup oluşturuyorlar: doğal, engelleyici, hormoual ve uterus içi yöntemler ile kısırlaştırma.

En yaygın kullanılan doğum kontrol yöntemleri

Bilindiği kadarıyla bu yöntemlerin "bilimsel" tarihçesi 1700'lerde erkeklerin prezervatif kullanımıyla başlıyor. Etkinliği yüzde 98-99 olarak belirlenen bu yöntem, bugün cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı korunmada, 90 lı yılarda kullanımı başlayan kadın prezarvatifleriyle birlikte tek etkili yöntem. Kadınların 1950'lerde kullanmaya başladıkları diyafram, kas gerginliğinin normal olması koşuluyla yüzde 82-94'lük bir etkinliğe sahip. Yüzyılın en parlak yöntemi olarak 60'h yılların başında uygulanmaya başlanan doğum kontrol hapları ise yüzde 97-99 etkin bir yontem. Bazen kanamaların düzenlenmesine yardımcı olduğu gözlenen ancak istenmeyen etkileri de sıkça görülebilen bu yontem kadınlar için büyük kolaylık ama cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından da o oranda etkisiz. 60'lı yılların ortalarında yine kadınlara yönelik bir yöntem gelişiyor; rahim içine yerleştirilen araçlar. Dilimize "spiral" diye yerleşen bu yöntemin etkinliği yüzde 97-99 ve kanama, ağrı gibi istenmeyen etkilerine sıkça rastlanıyor. 70'li yıllarda yine kadınların kullanımına sunulan köpük, jel ve süpozituarlar tek başına kullanıldıklarında yüzde 72-97, prezervatifle birlikte yüzde 98-99 etkili Allerjik olabilen bu ürünlerin kullanımı biraz can sıkıcı. Kadın ve erkeklerin kısırlaştırılması - tüplerin bağlanması da 70'li yıllarda başlıyor. Pahalı olan ve enfeksiyon riski taşıyan bu yontemin etkinliği yüzde 99 düzeynıde. Şimdiye kadar bulunmuş en etkili yöntem ise 1991'de kadınlara uygulanmaya başlanan "flaster" şeklindeki, yüzde 99.9 etkin olan *Norplant* yöntemi. Beş yıl süreyle gebelikten koruyan ve östrojen içermeyen bu yöntemin de düzensiz kanama, kilo alma. başağrısı ve deride renk bozukluğu gibi istenmeyen etkileri oldukça fazla. En son buluş ise yüzde 99.6 etkili *Depo Provera*. Tabii yine kadınlara yönelik. üç aylık koruma sağlayan, östrojen içermeyen, enjeksiyon şeklinde ve hayli yan etkili bir yöntem. Pek ucuz da olmadığı için yaygın kullanıma açık değil.

Şu kısa tarihçeye bakıp tıp ve teknolojinin bizler için çalışıyor olmasına sevinmeli mi, yerinmeli mi? Hangi yöntemi seçeceğimize yalnızca kendimiz karar verebiliyor muyuz? Karar verdikten sonra uygulama için gerekli ekonomik ve sosyal koşullara sahip miyiz? Bunları neden hep biz düşünmek ve uygulamak zorundayız? Bu yazı, şimdilik bize sunulan seçenekleri olumlu ve olumsuz yanlarıyla bilmek de önemli diye yazıldı.

Füsun Özlen

MARGARET CRAVEN

baykuşun adımı söylediğini duydum*

Kızılderililer, kendileri için yaşamıyorlar. Onlar anımsatmak, korumak, yaşatmak için buradalar. Beyaz adamın endüstrileşerck, şehirleşerek, modernleşerek hâlâ yokedemediği değerleri korumak ve yaşatmak için. Biz ise, yalnızca tüketiyoruz. Hep tüketiyoruz. Roman yalnızca Kızılderili felsefesi ve yaşam biçimini değil bu saydıklarımızı mükemmel bir yalınlıkla ele alıyor.

Türkçesi: D. Yaprak Erdem

*SEL YAYINCILIK, Babıali Cad. 20/1 Cağaloğlu - IST. Tel-Fax: 212 511 10 05

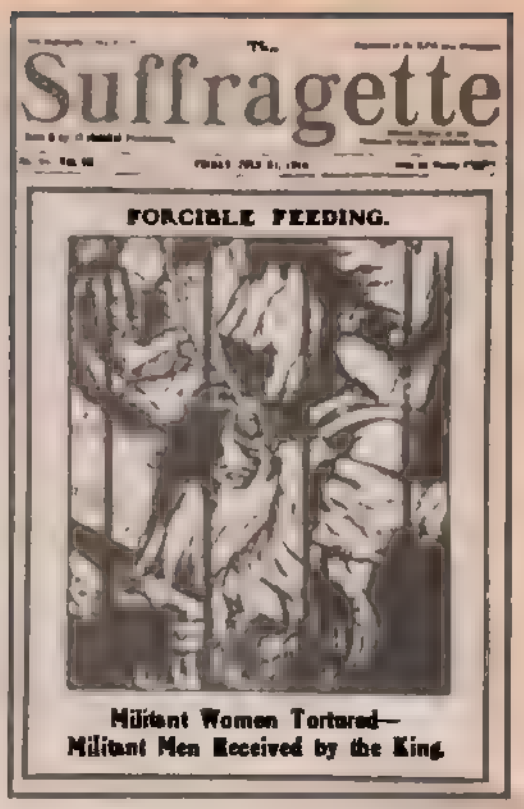
Suffragette

FORCIBLE FEEDING.

Militant Women Tortured—
Militant Men Received by the King.

Christabel Pankhurst'ün yönettiği *Suffragette* dergisinin 31 Temmuz 1914 tarihli sayısı. Kapakta, açlık grevindeki kadının zorla beslendiği resmedilmiş. Resmin üstünde "Zorla Besleme" altında ise "Militan kadınlar işkence görüyor- Militan erkekler ise kralın huzuruna kabul ediliyor" yazıyor.

Yüzyılın ilk açlık grevini Sufrajetler mi yaptı?

Geçtiğimiz ay yaşanan ölüm oruçlarından sonra bir politik mücadele yöntemi olarak açlık grevleri kamuoyunda tartışıldı. Yüzyılın başında İngiltere'de çok militan bir mücadele yürüten feministlerin cezaevinde açlık grevi yaptıklarını biliyor muydunuz?

Yüzyılın başında Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde kadınlar oy hakkı için çalıştılar. Bunların içinde İngiliz sufrajetlerin mücadelesi özellikle sert geçti.

İngiliz sufrajetlerinin mücadelesi 1867'de Avam Kamarasında John Stuart Mill tarafından kadınlara oy hakkı verilmesine yönelik bir yasa değişikliğinin önerihnesiyle başladı. Başlangıçta toplumsal bir reforma yönelik baskı aracı olarak görülen oy hakkı daha sonra kadınların mücadelesinin ana hattı halini aldı. Bu değişiklik mücadele yöntemlerinin de değişmesine yol açmıştı; başlangıçta parlamenterlere etki ederek kadınlar lehine oy kullanmaları sağlanmaya çalışılıvordu. Ancak 1900'lerden sonra Emmeline Pankhurst ve kızları Sylvia ve Christabel Pankhurst önderliğindeki WSPU (Women's Social and Political Union-Kadınların Toplumsal ve Siyasal Birliği) daha ziyade, parlamento dışı mücadele yöntemlerine ağırlık verdi: vergilerini ödememek (o donemde yasalara aykırı bir davranıştı), kabine üyelerine saldırmak, polisle çatışmak, evlerin, mağazaların camlarını taşlamak, kiliseleri, devlet dairelerini ateşe vermek gibi.

Parlamento'da çok güçlü olmamasına karşın İşçi Partisi, sufrajetlerin mücadelesini destekliyordu. Nitekim bu partinin önderi Keir Hardie sufrajetleri tutuklatmaya yönelik Cat and Mouse Act adlı yasaya karşı çıkmıştı. Ancak 1911'de parti başkanlığına getirilen Ramsay MacDonald sufrajetlerin mücadelelerini sertleştirmesi üzerine bu yasaya karşı çıkmadı hatta yasayı savundu.

13 Şubat 1907'de polisle çatışarak biten sufrajet gosterisinde ikisi hareketi destekleyen erkeklerden olmak üzere 46 kişi gözaltına alındı, bunlar bir iki hafta. önderlerden Sylvia Pankhurst ise üç hafta tutuklu kaldılar.

Daha sonra. vukarıda aktardığımız yasadışı eylemleri sebebiyle tutuklanan sufrajet kadınlar cezaevinde açlık grevine başvurdular ve zorla beslenmeye maruz kaldılar

1910-1914 yılları sendikal mücadelenin ve İrlanda bağımsızlık mücadelesinin güçlendiği yıllardı. O yüzden Liberal Parti Kongresi hiç olmazsa bunlardan birini çözmek için kadınların talebinin kabul edilmesi yönünde karar aldıysa da parlementoda dirençle karşılaştı ve kadınlara oy hakkı verilmesi savaş sonrasına kaldı.

Fuhuş tarihi

Bir zamanlar mahalleler imam. müezzin, bekçinin yanı sıra tüm mahalle halkı tarafından denetleniyor, mahalleye yeni taşınacak olan kadın sıkı bir denetime alınıyor, geçmişi hakkında sorgu suale tutuluyor, evi gözleniyordu. Eğer "uygunsuz" bir davranışı görülürse, çeşitli saldırılara uğruyor, hatta evi bile yakılabiliyordu.

Nevizâde Atai'nin bir minyatürü.

Fuhşun kökleri İ.Ö. 2300'lere, Mezopatamya'ya kadar uzansa da ticari fuhuşun İ.O. 504'de Atina'da ilk genelevin açılmasıyla başladığı bilinir. Bu genelevin açılmasının amacı ordunun yapılanmasına parasal katkı sağlamaktı.(1) Bir diğer amaç ise "Daha fazla erkek ve kız çocuk sahibi olma kaygısından uzak, cinsel hazlar tatmak, servetin erkekler arasında kalmasını sağlayan bir sistemi ve çekirdek aileyi güçlendirmekti."(2)

Fuhuş daha sonra Roma, İskenderiye ve ortaçağ kentlerinde giderek yayıldı. Eski Yunan'dan beri çok kârlı bir kaynak olarak görüldüğü için kimi zaman yasaklansa da yasadışı yollardan devam ediyordu. "İ.S. 100 yılında Roma 32 bin fahişeyi barındırıyordu."(3) Başından beri fahişelere kötü gozle bakılırdı. O zamanlar diğer insanlardan ayırt edilebilsin diye farklı kıyafetler giymek zorundaydılar. 1347'de Roma'da fahişelerin sokağa çıkması bile yasaktı. Dışarıda görülen kadınlar davullar eşliğinde omuzlarına kırmızı bir nokta konduruları kent içinde dolaştırılır, sonra da özellikle ilk "olay"ı ise herkesin ortasında kamçılanır ve sonra geneleve götürülürdü.(4)

Kanuni Sultan Süleyman ve II.Selim zamanında (XVI. yy.) İstanbul'da da fuhuş oldukça yaygındı. "Genelevlerin merkezleri Beyoğlu, Galata ve Eyüp'tü. O zamanın ünlü fahişeleri Arap Fati, Narin, Giritli Nefise, Atlı Ases'di. En cesaretlisi de Arap Fati. Bu kadınların evleri zorla satılmış ve başka şehirlere sürülmüştür. İçlerinden sadece Arap Fati evini denetlemek için gelen imam, müezzin ve mahalle halkına karşı pencereyi açıp: "İmamınıza ve kadınıza ve şeriatınıza lanet!" diye bağırıp çağırmıştı. Ama yine de evi satılmış ve taşrada bulunan kocası gelene kadar zindana atılmıştı.(5)

O zamanlar mahalle imam. müezzin ve bekçinin yanı sıra tüm mahalle halkı tarafından denetleniyor, mahalleye yeni taşınacak olan kadın sıkı bir denetime alınıyor, geçmişi hakkında sorgu suale tutuluyor, evi gözleniyordu. Eğer "uygunsuz" bir davranışı görülürse, çeşitli saldırılara uğruyor, hatta evi bile yakılabiliyordu. Fuhuş yapılan yerler arasında çamaşırcı ve ütücü dukkânları vardı. Buralarda tezgâhın arkasında mahalle delikanlılarının gönülleri hoş ediliyordu. 1570 yılında çıkan bir fermanla çamaşırcı kadınların işlerine son verildi.(6)

Kapalıçarşı taraflarında köleler ve cariyeler satılıyor, böylece fuhuş sözde önlenmiş oluyordu. Devlet her zaman erkeği masum, kadın şeytan olarak gördüğünden kadınlara yasaklar getirerek fuhşun nedeni olarak gördüğü kadın denetimi altına almaya çalışıyordu. Kadınların erkeklerle birlikte gezmeleri, açık saçık dolaşmaları, mesire ve kaymakçı dükkânlarına gitmeleri (o zamanlar kaymakçı dukkânları buluşma yerleriydi) yasaktı. Bu arada fahişeleri bilenler ve gizleyenler de cezalandırılıyordu. Bütün halk seferber edilmişti. İstanbul genelinde tarama yapılmış, bütün fahişeler yakalanarak zindana atılmıştı. Hatta ibret olsun diye birkaçı darağacında sallandırılmıştı. Fahişeler bu durumdan ancak evlenerek kurtulabiliyor, evlenseler bile İstanbul dışında oturmalarına izin veriliyordu. "1860 yıllarında Galata ve Beyoğlu'nda 2 bin kadar fahişenin çalıştığı tahmin ediliyor."(7) İstanbul'daki ilk genelevlerden biri Aksaray'da Acem'in Kerhanesi olarak biliniyor. Bunun dışında Şekerci Sokağı'ndaki "Kaymak", "Hürmüz" gibi fuhuşhaneler de vardı.(8) XIX. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da fuhuş yapılan yerler Kemeraltı, Kömürcü Sokağı. Yüksek Kaldırım, Kuledibi, Kalyoncu Kulluğu, Çiçekçi, Yenişehir Ovası idi. Bir de mezarlıklarda çalışanlar vardı ki, Üsküdar tepelerinde Haydarpaşa'ya doğru uzanan selviliklerde işlerini yaparlardı.(9)

Kerhane sahipleri kazancın çoğuna el koyardı. Kadınların izin hakkı yoktu, gece yarılarına kadar çalışır, müşteri bekler, hiçbir hastalık mazeretleri de kabul edilmezdi. Müşterinin her arzusuna uymak zorundaydılar. Kerhaneler birkaç çeşit olduğundan, üçüncü sınıf olanlar iyice düşkün kadınların çalıştığı yerlerdi. Bu kadınlar para kazamp aç kalmamak için türlü numaralarla müşteri çekmeye çalışırdı. Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Refi Cevat Ulunay, Sermet Muhtar Alus'un eserlerinde fuhuş en ince ayrıntısına kadar anlatılır. Hepsi de cinsiyetçi bakışlarla kadını yargılar. Mesela Ahmet Rasim, fuhşun nedenleri üzerine şöyle der: "Kadına gelişme ve hürriyeti yanlış anlatılmış olan düşünceler, kadın yanında erkek ile eşit olduğu yolunda yapılmış olan zararlı, mantıksız, cahilce akıl yürütmeler." Diğerlerinin ki de bundan çok farklı değildi.

Enderunlu Fazıl'dan bir minyatür. Bekçi, imam ve tüm mahalleli baskında yakalıyor.

Mütareke yıllarında Beyoğlu işgal kuvvetlerinin askerleriyle doluydu. En önemli fuhuş yerleri: Beyoğlu Abanoz Sokak, Galata, Fıçıcı ve Karnaval Sokakları, Üsküdar'da Bülbüldere mıntıkası, Kasımpaşa ve Şişli'ydi. Bunların dışında pansiyonlar ve randevuevleri mevcuttur. "Resmi kayıtlara göre mütareke yıllarında vesikalı 2125, vesikasız 979 fahişe çalışır. Bunların dışında bu mesleği zaman zaman icra eden binin üzerinde kadın polis tarafından bilinir. Yani geçimini fuhuşla sağlayan 4 bin beşyüz, 5 bin kadın vardır."(10)

Ekim 1915'te zührevi hastalıkların yayılmasını önlemek amacıyla bir örgüt kuruldu ve böylece fuhuş hakkında ilk düzenleme yapılmış oldu. Cumhuriyetle birlikte fuhşun önlenmesi sağlıklı nesiller yetiştirmek açısından önem kazanmıştır. 1930'da Fuhuşla Mücadele Tamimi yayımlandı. Bu tamimle Türkiye'nin hiçbir yerinde yeniden genelev açılmasına izin verilmiyordu. Yabancılardan fahişelik yapanlar ve genelev işletenler sınırdışı edildi. Aynı zamanda da gerçek anlamda bir fahişe avına çıkıldı, evler basıldı.(11)

Kadının tarihsel konumu içerisinde önemli bir yere sahip olan fuhuş üzerine yapılan araştırmalar çok azdır. Yazılı kaynakların çoğu da belli önyargılarla dolu olduğundan bu alan, cinsiyetçi olmayan araştırmacıların ilgisini beklemektedir.

Feryal Saygılıgil

(1) Jess Wells. *Kadın Cezüyle Batı Avrupa'da Fahişeliğin Tarihi*. Pencere Yayınları, İstanbul, s 11
(2) a.g.e.. s.12.
(3) Giovanni Scognamillo. *Beyoğlu'nda Fuhuş*. Altın Kitaplar Yayınevi, s. 135.
(4) Jess Wells. a.g.e. s.35
(5) a.g.e. s.22
(6) a.g.e. s 27
(7) Giovanni Scognamillo, a.g.e. s.141
(8) Ahmet Rasim, *Fuhş-u Atik*, Arba Yayınları. s 241.
(9) a g e. s 247
(10) Zafer Toprak. *İstanbul'da Fuhuş ve Zührevi Hastalıklar* (1914 1933), *Tarih ve Toplum*, Savı 39. Mart 1987
(11) a g.e

Hokkagülü Remziye, Kartopu Şöhret. Cilvekutusu İfakat...

XIX.yy.'da alufelerin takma isimleri şöyleydi: Ayineli Refakat, Benli Eda, Bülbül Efkende. Candayanmaz Zişan, Cihanyandı Pesend, Cilvekutusu İfakat. Gümüşgerdan Ülfet, Hokkagülü Remziye, Kartopu Şöhret. Kaymaktabağı Servet idi. Fuhuşhanelerin II. dereceden sayılanları vardı. Bunlar "Darıcalı Kalyopi", "Bursalı Despina", "Hayırsız Matyo", "Deli Eftalya", "Kangalı Agavni", "Hacı Margaro", "Şişman Surpik". "Kalafatçı Mari", "Ortaköylü Güllu" gibi. Buralardaki sermayelerin yüzde 70'i yerli, yüzde 30'u ise Alman, Avusturyalı, Leh, Romanya, Fransız, İtalyan, Yunan tebaalı idiler. İstanbullu olanların evleri, çoğunun aileleri vardı. Bunlar on beş günde ya da haftada bir defa evlerine giderlerdi.

(Abdulaziz Bey. *Osmanlı Adet, Merasım ve Tabırleri*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları)

Kadın, şiddet ve kültürel ön yargılar

Sevgi Kılıç, ikinci kuşaktan Avustralyalı bir Türk kadını. Antropolog ve Victoria'daki büyük bir kadın sağlığı merkezinin eşgüdümünden sorumlu. Sevgi Victoria'da kadınlara yönelik şiddetle ilgili bir eğitim programı kapsamında Türkiye'den davet edilen Prof. Dr. Şahika Yüksel'in çalışmalardaki etkisi konusundaki görüşlerini *Pazartesi* için yazdı.

On yılı aşkın bir süredir, Avusturalya'daki feminist hareketin içindeyim. Bu hareket içinde peçe, gorücü usulü evlilik, İslam ve ataerkil babalar gibi konularda sorularla karşı karşıya kaldım. Doğrusu, bir Türk kadını olmanın getirdiği pek çok kültürel mirasın ağırlığını taşır gibiydim. Britanya kökenli kız kardeşlerimin bana yöneltikleri soruların çoğunu yanıtlayamadım. Benim için örtünmek hiç bir zaman söz konusu olmamıştı ve hep üniversiteye gitmem beklenmişti. Avusturalyalı feministler sık sık çok "Batılılaşmış" göründüğümü soylüyordu. Acaba peçe takmadığım için daha mı az Türktüm?

Kadınlara yönelik şiddet konusunda, Britanya kökenli Avustralyalı kadınlar, Batılı olmayan toplumlardaki kadınların maruz kaldıkları şiddeti açıklamak için kültürel klişelere başvuruyorlar. Bu görüşün bir örneği geçenlerde yasal alanda da kendini gösterdi. Bir yargıç eviçi şiddete maruz kalmış bir Türk kadınına, "Kültürünüzün ataerkil olduğunu biliyor olmalısınız. Şiddet bu tür kültürel değerlerin beklenen bir yan ürünüdür," dedi.

Feministler olarak, kadınlara yönelik şiddetin, bir grup, bir topluluk ya da bir kültüre ilişkin yanlış ve tehlikeli klişelerden çok, kadınlarla erkekler arasındaki iktidar ilişkileriyle ilgili olduğu konusunda açık olmaya ihtiyacımız var. Her kültürel grup diğerlerini daha fazla şiddet uygulamakla suçlamayı tercih ettiği halde, bu konuda hiçbiri lekesiz değil ve hiçbiri içindeki kadınların ya da çocukların güvenliği konusunda güvence veremiyor. Şiddet tüm topluluklarda ve sınıflarda ortaya çıkıyor. Hiçbir etnik grubun şiddet üzerinde tekeli yok.

Profesör Şahika Yüksel Avusturalya'ya geldiğinde, bu tartışma doruk noktasındaydı. Victoria'daki göçmen kadınlarla ilgili birçok hizmet kuruluşu, Şahika'yı, kadınlara yönelik şiddet, travma ve cinsel saldırı alanında çalışan profesyonellere bir dizi konuşma ve atölye çalışmaları yapmak üzere davet etmişti. Şahika, Türkiye'de yaşayan kadınlar ve Mor Çatı Kadın Sığınağı örneğiyle tartışmaya ilginç bir katkıda bulundu.

Şahika'nın Avustralya'daki fiziksel varlığı bile, Türk kadınlarının bağımlı ve uysal oldukları gibi klişeleri kırdığı için önemliydi. Avustralyalı feminist profesyoneller, eğitim alanında Britanya kökenli eğitimcileri kullanmaya alışagelmişlerdir. Kadın sığınaklarında, cinsel saldırı merkezlerinde ve travma servislerinde çalışan Avustralyalı kadınlar, ilk kez Batılı olmayan feminist bir meslek kadını, Türkiye'den gelen feminist bir psikiyatr tarafından eğitilme fırsatını da elde etmiş oldular.

Sevgi Kılıç

Kosova'nın Priştine şehrinde 20-23 Haziran tarihleri arasında feminist kadınlar bir seminer düzenlediler. Aralarında Zagrep Savaş Kurbanları Merkezi, Priştine Kadın ve Çocuk Koruma Merkezi, İnsan Hakları ve Özgürlüklerini Savunma Konseyi'nden kadınların da bulunduğu seminerde kadın politikasının imkânları, engelleri ve Kosova'daki Kadın Projelerinin çalışmaları ele alındı. Balkanlardaki savaşın etkisini yoğun olarak yaşayan kadınlar kendilerine yönelik şiddet ve buna karşı geliştirilecek stratejiler üzerinde durdular. Kadınların tecrübelerinin ve tanıklıklarının paylaşıldığı toplantının verimliliği konusunda hemfikir oldular.

Ogano kentinde bir cenin mezarlığı.

Japonya'da her yıl en az 400 bin kadın yasal bir biçimde kürtaj oluyor ama dünyadaki en güvenli ve popüler doğum kontrol yöntemlerinden biri olarak kabul edilen hap hâlâ yasak.

Doğum kontrol hapı, 36 yıl önce ABD'de ilk kez onaylandığından beri Japon Sağlık Bakanlığı, adet kanamasındaki düzensizliklerin tedavisinde kullanılan ve yüksek dozda hormon içeren bir çeşidi dışında, doğum kontrol hapını yasallaştırmayı sürekli reddediyor. 1965'de, hükümetin kaygısı "cinsel ahlaksızlık"tı. 1992'de hapın prezervatif kullanımını azaltarak AIDS'in yayılmasına neden olacağı iddia edildi. Nihayet, hükümetin öne sürecek bahanesi kalmadı. Aile planlaması gruplarının ve ilaç şirketlerinin yıllardır süregelen talepleri üzerine, bu yıl yetkililerin doğum kontrolü amacıyla kullanılan düşük dozlu hapları onaylamaları bekleniyor.

Ahlak ve hastalık kaygılarının ötesinde, hükümetin esas korkusu, kadın başına 1,5 çocuk olan doğurganlık oranının daha da düşmesi. Japonya'da kadınlar artık daha çok çalışıyor, daha geç evleniyor (tabii eğer evlenirlerse) ve çocuk yapmak için daha uzun süre bekliyorlar. Hapın yasallaşmasının kürtaj sayısını da yüzde 28 azaltması bekleniyor. Adet düzensizlikleri için kullanılan yüksek dozlu hapı kullanan 200 bin kadının, bu hapı aslında yalnızca doğum kontrolü için kullandıkları tahmin ediliyor. Oysa bu yüksek dozlu hap, yüksek tansiyon ve bazı kanser turleri açısından, doktorların gorece daha güvenli olduğu konusunda birleştikleri duşük dozlu hapa göre çok daha riskli.

Newsweek

İRAN

Rejim karşıtı ön cephede başı çeken kadınlar

"Gericilere karşı on beş yıldır bu savaştan sonra öncü kadınlar Direniş hareketinin kilit mevzilerinde yer alıyorlar. Direniş Parlamentosu'nun yüzde 52'si kadın. İran Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun komutanlığı üç gün ilkla kadınlardan oluşuyor ve Direniş içinde öncü bir güce sahip olan Halkın Mücahitleri Örgütü'nün yönetim konseyinde sadece kadınlar var."

İran Direnişi'nin seçilmiş başkanı Maryam Recavi geçtiğimiz ay Londra'da, "Kadınlar, Özgürlüğün Sesi" adlı gecede izleyiciler tarafından büyük bir coşkuyla karşılanan bir konuşma yaptı. Dini diktatörlüğe karşı İran'da oluşturulan Ulusal Kurtuluş Direnişi'yle güçlenen mücadele, bundan on beş yıl önce 21 Haziran 1981'de büyük kayıplar vererek, ağır işkence ve baskıları göze alarak başlamıştı. Maryam Recavi'nin konuşmasına kısaltarak yayınlıyoruz:

"Tarihte devrimin ilk kurbanları kadınlardır. Siyasi ve sosyo-ekonomik baskılar altında bir de [illegible] mişler... Tarih bize köleliden söz eder, onların kurtuluşlarına övgüler düzer ama "köleleri köleleri" konusunda, insan toplumunun en çok eziyet gören ve ezilen üyeleri konusunda pek az şey söyler. Biz bugün buraya, yüzyılların ardında kaybolmuş bu ses [illegible] diyelim diye toplanmadık. Kadınların sesi, ezilenlerin sesi. Toplumsal cinsiyete bağlı ezilme bir ezilme olarak değil, kadınların doğal ezilme biçimi olarak görüldü... Kadınların öyküsü binlerce yıllık yaşamlarının derinliklerine ve varoluşlarının içine işlemiş bir gizli ezilmenin öyküsüdür. Kadınları her yerde varolan ezenlerine bağlayan bağların hiç başka benzeri yoktur... Kadınlara kendilerine bu bağların mutlak olduğunu dü[illegible] tamamlanır...

İran Direnişi içinde kadınların kazanımlarından söz etmek isterim. Aslında bu kazanımlar, yıllık mücadelesi içinde tüm kadınların [illegible] Gericilere karşı on beş yıldır bu savaştan sonra öncü kadınlar Direniş hareketinin kilit mevzilerinde yer alıyorlar. Direniş Parlamentosu'nun yüzde 52'si kadın. İran Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun komutanlığı üç gün ilkla kadınlardan oluşuyor ve Direniş içinde öncü bir güce sahip olan Halkın Mücahitleri Örgütü'nün yönetim konseyinde sadece kadınlar var. Kadınlar ayrıca [illegible] mücadelenin değil zeylerinde, ordunun [illegible] birimlerinde, hareketin siyasi yapılanmasında ve örgütlenme işlerinde yönetici ve önder konumdalar... Bunu nasıl [illegible]

Kadınların kurtuluş hareketinde kahramanlık sıklıkla [illegible] ne geçmiştir. Kadınların mücadelelerinde [illegible] bunu görüyorum. Mollalara karşı savaşan örgütümüzün içinde kadınların [illegible] şehit düşen on binlerce kadının kendini feda edişi kadınların erkeklerle eşit olduğunun [illegible] bul edilmesini getirmedi; cinsiyete dayalı ezilmeyi ayrımcılığı yıkmaya yetmedi. Bazen kendi kendime kadınların [illegible] mak için daha ne yapmaları gerektiğini nüyordum... En açıklayıcı [illegible] kadınlar da kendilerini yüce bir kahramanlığın kovmakları, [illegible] desi olarak görmüyorlardı... kendilerine [illegible] ksiktı... İşte o zaman yavaş yavaş bir değişim [illegible] asız olduğuna karar verdik... bu durumu [illegible] k için gerekli olanın kadınların önderlik [illegible] alması olduğu sonucuna vardık. Yönetimlerle mücadele ederken kendimizi onların [illegible] değerlerinin kalıntılarından kurtarmalıydık... Bu değişimler Halkın Mücahitleri Örgütü için[illegible] el çerçeveyi tersyüz ettiğinde bir içsel devrim [illegible] u açığında, kadınlarımız kendileriyle ilgili klişeler çemberini kırdılar. Tekil örnekler olarak [illegible] eslin kurtulmuş kadınları olarak önderlik [illegible] li sorumluluklar üstlendiler... Sonuçta en [illegible] anımlarımızdan biri de kadınların kurtuluşunun [illegible] keklerin kurtuluşunu da etkilemesi oldu; [illegible] onların da kapasitelerini geliştirdi...

Devrimlerimizin en önemli noktalarını özetlemek istiyorum:

Birincisi: Toplumun cinsiyete dayalı ilişkileri yıkmaya [illegible] e başlamak için en önemli adım kadınlarla [illegible] ve toplumsal eylemlilik alanına girmesidir.

İkincisi: Bu amaçla, kadınlar siyasi ve toplumsal [illegible] yer almalıdır. Eşitlik hareketi içinde, so[illegible] umların en az yüzde 50'si kadınlar tarafından [illegible] edilmelidir... Aynı şekilde kadınların topluma [illegible] mlulukları üstlenmesine yol açan bir kota [illegible] reklidir.

Üçüncüsü: Kadınların kurtuluşu erkeklerin kurtuluşuna [illegible] önkoşuludur ve ona önderlik etmelidir...

İran'da kadınların hak ve özgürlükleri açıkça ve [illegible] Ulusal Direniş Meclisi platformu ve geçici hükümeti tarafından tanınmış ve bu meclis tarafından bu konuda yapılan deklarasyonla tasdik edilmiştir.

1. Kadınların toplumsal, siyasi ve ekonomik hakları erkeklerle tamamen eşit olacaktır.

2. Kadınlar özgürce siyasi ve toplumsal eylemlere katılma, toplumsal ilişkilerde yer alma hakkına sahip olacak ve bir başka kişinin izni olmaksızın seyahat edebilecektir.

3. Kadınların örgütleri tanınacak ve gönüllü örgütlenmeleri ulusal çapta desteklenecektir.

4. Eşitsizliği ve çifte ezilmeyi ortadan kaldırmak için çeşitli toplumsal, idari ve kültürel alanlarda kadınlara özel haklar tanınacaktır.

5. Kadınlar bütün seçimlerde seçme ve seçilme hakkına sahip olacak, bütün referandumlarda oy kullanabilecektir.

6. Kadınların çalışma ve istedikleri meslekleri seçme, herhangi bir kamusal ya da hükümet mevkiinde bulunma ve bütün yargı organlarında etkin olarak yer alma hakları olacaktır.

7. İşe alma ve çalışma sürecinde kadınlar ve erkekler arasında ayrım yapmak yasaklanmıştır. Kadınlar ve erkekler eşit işe eşit ücret alacaktır. Emeklilik maaşından, özürlülere yapılan ödemelerden, çocuk bakımı, nafaka ve işsizlik sigortasından eşit olarak yararlanacaklardır.

8. Kadınlar, hiçbir ayrıma tabi olmaksızın, bütün öğretim, eğitim, spor ve sanat kaynaklarını kullanma hakkına sahip olacak, bütün yarışmalarda ve sanatsal etkinliklerde yer alabileceklerdir.

9. Kadınlar giyim ve örtünme konusunda tamamen özgürce karar verebileceklerdir.

10. Kadınlar eşlerini seçme konusunda, evlenme ve boşanma konusunda tamamen özgür olacaklar ve erkeklerle aynı haklardan yararlanacaklardır.

11. Tanıklık, miras ve çocukların velayeti konusundaki tüm hukuki eşitsizlikler kaldırılacaktır. Hamilelik, doğum ve çocuk bakımı sırasında kadınlar özel haklardan ve koşullardan yararlanacaklardır. Dul ya da boşanmış kadınlar ve onların bakımı altındaki çocuklar ülkenin toplumsal güvence sistemi tarafından desteklenecektir.

12. Bahanesi ne olursa olsun, kadınların cinsel olarak istismarı yasaktır. Kadınlara aile hayatı içinde herhangi bir zorlama veya dayatma ya da hukuki vasıtalarda evlilik yasaklanmıştır.

13. Çok eşlilik yasaktır.

14. Küçük kız çocuklarının çalıştırılması yasaklanmıştır. Bu çocuklar özel eğitim ayrıcalıkları ilan ve rarlanacaktır.

Eşitsizliğe karşı savaşan kız kardeşlerim, erkek egemenliğinin özel ayrıcalıklarından yararlanmak yerine vicdanının sesini dinlemeyi seçmiş erkek kardeşlerim, sizleri tarihin en ağır dini istibdadına karşı savaşan Direniş hareketinin yardımına koşmaya çağırıyorum. Sizleri ayağa kalkmaya ve ellerinizi birleştirip köktendinciliğe karşı küresel bir birlik ve cephe oluşturmaya çağırıyorum."

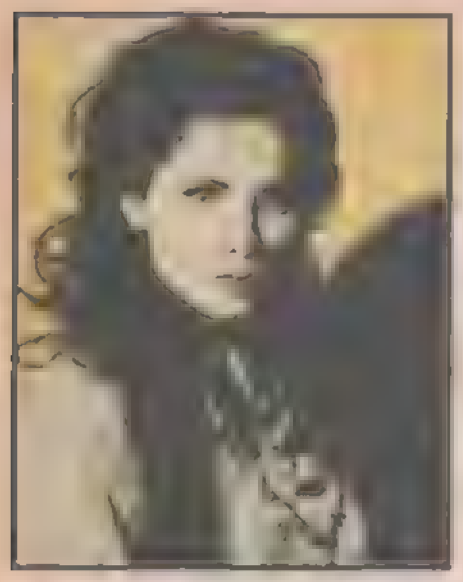
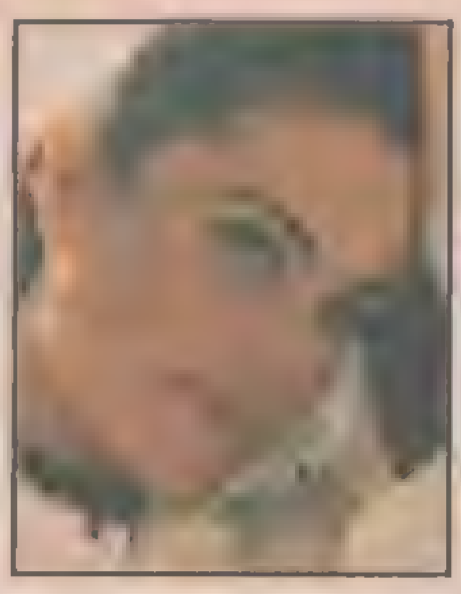

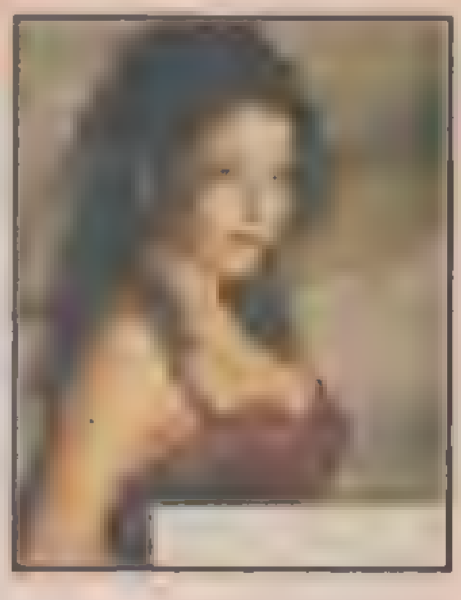

imdi ben cennet yurdumuzun cennet Bodrum unda yazı geçirmeye mahkûm edilmiş bir Türk ailesi olarak sıkıntımdan çatır çatır çatlıyordum ya... "Sosyal yaşantı" [illegible] anki gibi eksilerde seyretmek [illegible] i tatlı dilim ve güler yüzümle dolaştaya nam salmış bir kahsım, nedenleri bilinmez kimseler beni bir yerli davet etmez; öyle tanınmayan kulüp'lar olarak ailecek [illegible] gitmekteyiz. Melek -ki orada yatma nedenimizdir- duruma ciddi [illegible] şekil ediyor: O çılgınca eğlenirken ördekler, çakıl taşları, deniz ve arkadaşlarıyla. (Allahın tokatı var işte: Benim gibi lanetli ve antisosyal bir kadına dünyanın en sosyal çocuğunu ışmlayıverdi.)

Biz böyle gündüz deniz kenarında akşam evde bol miktarda sıkılıp Zenda Mahkûmları gibi gün saymaktayken, bir akrabamız akşam yemeğine davet etti. (Annemin yüzü suyu hürmetine) Eh ha orda sıkılmışız ha burda diye kalktık gittik. Bu hanımın on sekizlik torunu da onda, yaz tatilini o mutena sitede geçirmekte. Yani bir yeniyetme. Ki çok çok korkarım ben bunlardan. On iki yaşından yirmi dört yaşına kadar süren bir bitmez tükenmez vedibela dönemi. Ben bu dönemi öyle zor, öyle kıvrım kıvrım ve acıklı atlatmış biriyim ki, akıllarınız durur.

Amerika'da bir sanatçı kolonisine kabul edilmiştim vakti zamanında. İki sevgili arkadaş edindim: elli beş yaşlarında Amerikalı kadınlar. Biri Amerika'nın önemli kadın bestecilerinden, diğeri Beat Generation'dan (yani o Kerouac'lı Ginsberg'li ünlü grubun asli bir üyesi) Joyce Johnson. Karlar içinde ormanlar altında güzelim yürürken ben dönüp bunlara: "Tekrar yeniyetmeliğe döndürülseniz ne yaparsınız?" diye soruverdim. (Kötü soruları minder altlarından bulup çıkarmada üstüme Reha Muhtar tanımam.) Joyce hiç tereddütsüz: "Bileklerimi keserim," dedi. Biz de Marilyn'le ona nasıl kayıtsız şartsız katıldık, bu kadar olur. Boyle bir Elm Sokağı Kabûsu Bolüm 7'dir benim için o günler.

Her neyse hayat, benim bitmek bilmez korkularımı doğrulamak üzre dizilen ne menem bir tespihtir ki torun: masadan hışımla kalkmalar, teşhircice sıkılıp patlamalar, komşuya bakıp donmeler tipi yeniyetme repertuvarının en bilindik ve böğürtücü numaralarını bir bir göstermeye başladı. Üstelik pasif agresif. (Ki ben acayip sinir olurum bu su altından kin yürüten takımına. Cengâverce yakmazlar hiç kendilerini.) Şöyle çok zımni ve kontrollü laf sokuşturmacalardan sonra anneannesiyle, mutfakta bitti üzüm yıkama bahanesiyle. Ve derken kendi kendine şarkı söyleme numarası. Ama ne şarkı söyleme! Balkondan Fahrettin Aslan geçiyor olsun da buna kartını bıraksın! Bir oyun, bir işve, bir tiyatro, bir inleyen nağmeler ruhunuzu bassın durumu ki anlatamam. Şimdi mutfakta kendi kendine şarkı söyleme durumu çok içaçıcı ve güzel bir durum olabilecekken, iş yırtış yırtış öyle bir teşhircilikte düğümlendi ki sorma gitsin. "Bakın bana nasıl içli okuyorum. Bakın bana ne sesim var. Bakın bana ben niye şarkıcı olmavavım. Bakın bana. Bakın bana. Bakın. Bakın.

Bir ülke düşünün ki ayda en az yedi şarkıcı pıtrak veriyor: Apolitik, okumayazması olmayan, en uzun cümlesi altı kelimeden ibaret milyonlarca milyonlarca genci var ki; bu seri imalat yavruların ikicik arzuları üniversitede işletme okumak ve ünlü bir şarkıcı olmak. Öyle bir ülke ki edebiyatı ölü doğumlar morghanesi, sineması yüz kızartıcı, plastik sanatları tavşanın suyunun suyunun suyu. "Bereketsiz Topraklar Üzerinde."

Ama pop tan çok şey bekliyoruz. Türk popu dışarıya saçılacak. Yani duşunun Yonca Evcimik o sesi ve fiziği ile: "I'm Hot For You" diye yatakta kıvrana kıvrana seks ilaheciği olarak Avrupa kapılarında! Böyle bir gerçeklikten kopuklukla "en kendini bilmez millet" durumunu (hiç değilse) yakamıza karanfiller gibi takmayı borç biliriz. Ya Ahmet Ertegün'ün durup durup durup (yaşlanıp da yumurta kapıya dayandı ruhuyla namaza başlamış zamparanın biçare tövbekârlık stili handiyse) Türk genci Tarkan'ı Amerikan pazarına lanse edecekcekcekcek olması. Şimdi Tarkan'ın bu sayfalarda yayınlanan fotoğrafına alıcı gözüyle bakmanızı istirham ederim. Seks idolü bu genç olan bir millet için ne söylemek istersiniz?

(Ki en âlâsından Cesuryürek'liktir bu Tarkan meselesine girişim. *Pazartesi*'nin içinde dahi öyle devasız Tarkan hayranlarıyla kaynamakta ki memleketimiz.) Bu Tarkan'ın başına tak eşarbı: En sağlıklısından Karadenizli etli butlu bir köylü kızı. Gizli ablacılık var. Açık sübyancılık var. Tarkan'ın cilve stili bana en çok Hülya Avşar'ı hatırlatıyor. Vıcık vıcık vıcık. Hani o düğün masalarında göbek attırılan beş yaşında çocukların "durdurun bu tacizi!" dedirten işveleri. Acıklı pornografik. Tarkan'ın bir özelliği de en uzun cümlesinin dort kelimeden ibaret olması. Sınırlı sayıdaki zekâsı, albenisinin çok önemli bir parçası. Öyle bir hamur ki: Yoğrun beni - bu durum, bu tombul genci çok ama çok seksi kılıyor vatanımıza milletimize.

Zaten popumuzda tombul çocuklar tombulca bir grup. Mesela: Kenan Doğulu. Saçları tombul yüzüne inmiş haliyle, bana o uzun kulaklı şirin suratlı yepyepyepleyen av/salon köpeklerini hatırlatıyor habire. Boy yok, pos yok, ses yok. Yap bir ilah Türk halkına usta, yoğurdu bol olsun. Magazin dünyasının tartışmasız prensi Kenan Erçetingöz (kral Aykut abimiz) şöyle bahsediyor ondan: "Bu Kenan ismi taşıyanların hepsi öylesine esrarengiz, öylesine çekici, enerjik ve karşı konulmaz oluyorlar." Yani isim dayanışmasının bu kadarı her türlü açıklanamaz dayanışma ve düşmanlıkların fink attığı yurdumuz için dahi, biraz fazla olmuyor mu Kenan Beyciğim?

Bir tombul ilahımız da Burak Kut. Ki ben onu beğeniyorum bir çeşit. Zeki ve muzip bir yanı var. Ferda Anıl Yarkını da tombullardan tombul beğen. Mustafa Sandalye ise gizli tombul. Günde yüz bin saat vücut çalışarak hırs sıçmakla birlikte, onu asıl politik doğrucularımız grubunda ele almak isterim. Harun Kolçak (o aynı zamanda ilk veliahtlar grubundandır) şimdi incelmiş olan eski tombullardandır. Ama bu tombulluk ekolünün piri şimdi kullanılmış Selpak gibi bir yana fırlatılan Ozon Orhon'dur Ordumuz bir Nato zımbırtısı için İtalya'dayken o da oraya çağrılı sanatçılardan biriydi. Onlara vereceği konsere bir havacı tulumuyla çıkmıştı ki. Hoplayıp zıplarken tam muayyen uzvunun üstüne gelen fermuarın ucu bir o yana bir bu yana hop hop hop. Bay Küçük Uzuv'un Dansı gibi. Pek eğlenceliydi. Ercan Saatçi ise hem tombul hem genel müdür idareci adam, hem de alabildiğine sevimsiz. Sesi ise sıfıra sıfır elde var sıfır.

Gelelim veliaht prenseslerimize. Sezen Aksu nun (bu boşanmayla öyle kalır mı bilmem) biricik Sertap Erener'i. Ben öyle işte: aman ne gürül gürül hemi de terbiye edilmiş sesim var bas bas bağırayım da hayranlıktan düş bayıl okuyanlara hiç takılmam. Yani dışardaki en ana isimleri Whitney Houston olsun, Mariah Carey olsun içime fenalıklar verir ki Sertap Erener'i hiç çekemiyorum. O ses sirki söylemeleri, felaket klipleri, kılık kıyafetleri falan. Nilüfer in yetiştirmesi Asya ise insanın içini sızlatacak kadar donuk ve sıkıcı. Sıkıcı dediniz de aklıma geldi: Demet Sağıroğlu. E yani Kaptan Kirk Uzay Yolları'nda dolanırken bir Sıkıcılar Gezegeni'ne çıksaydı da,

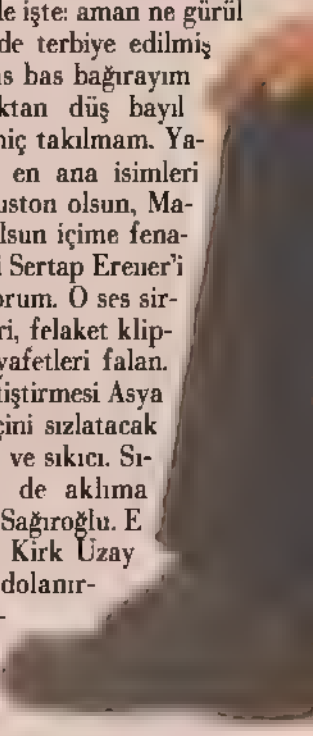

Türkiye'nin siyilceleri

Bir ülke düşünün ki ayda en az yedi şarkıcı pıtrak veriyor: Apolitik, okumayazması olmayan, en uzun cümlesi altı kelimeden ibaret milyonlarca milyonlarca genci var ki: bu seri imalat yavruların ikicik arzuları üniversitede işletme okumak ve ünlü bir şarkıcı olmak.

patladı patlayacak

Demet'le bir yaratık olarak karşılaşsaydı bu kadar olurdu. Ben böylesine sıkıcı bir kadın olabileceğine bu bayanı orda burda konuşurken kırık dökük, izlemeseydim inanmazdım. Yıldız Tilbe'nin hep ağlaması yakarması, konuşma stili de içimi daraltıyor. Acıkacık acıklı cacık. İlk veliaht olarak çıkıp çakı gibi bir kadın olarak karşımızdaki yerini alan Aşkın Nur Yengi'ye ise bayılıyorum. Hele o "Ay İnanmıyorum"daki takır takır hem alaturka hem eğlenceli hali. Hem Sezen Aksu Hegemonya Cumhuriyeti'ne postasını atıp kapıyı çarptı, hem de dimdik. İçten. Yetenekli. Albenili. Bendeniz'i de beğeniyorum doğrusu. Sezen Aksu taklitçiliğinden kendine şıp diye atladı ve de çok hoş, çok değişik parçalar yaratabiliyor. Ayrıca tipi mipi de: serin bir kadın. Asla basmıyor.

Şimdilerde çıkan Gülşen de hiç fena değil. Tuğçe San ateş gibi. Çiler'in Yoncimik in filan debelenip de olamadığı kadın. Seksse seks, enerjiyse buyrun işte. Özlem Tekin'i ilk çıktığında pek beğensem de, artık sıtkım sıyrıldı. O yandan saçları traş etmeler falan, ama rimeller kovayla. Ne çirkin olmaya cesareti var, ne de gerçekten farklı olmaya yetecek nefesi.

Politik doğrucular grubunun iki esas oğlanı ise pop semalarının en katlanılmazları: Mustafa Sandalye ve Ar-Çelik. Çelik Anıtkabir önlerinde söylediği *Atatürk'ü Seviyorum* şarkısıyla milletçe bizi fethetti. Bu çocuk öyle ciddi, öyle önemli bir Kemalist düşünür ki paparazzi programlarında "çok çapkınmışsın Çelik son sevgilin kim?" tipi sorulara verdiği cevapları duyacaksınız. Mübarek Yalova Valisi: bi ağırlık, bi sululaşma yakarım edaları. Master'lı filan büyük bir irfan ve müzik adamımız. Boston Üniversitesi'nden olduğu iddiaları foss çıkan Mustafa Sandalye ise her konudaki derin görüşlerinden bizleri mahrum etmeyen, yüreği vatan sevgisiyle kavrulan bir diğer müstesna gencimiz. Cümleye bir giriyor -fikirler o kadar derin, vizyon o kadar labirentli ki cevabı anlamanıza imkân ve ihtimal yok. Bu kafa göz yaran büyük insan cümleleriyle bana Ajda Pekkan - Cem Özer karışımı bir söylemi hatırlatıyor yavrucak. Ve de İsviçreler'de, Amerikalar'da okumuş kaliteli, zengin çocuğu edaları sürreal olduğu kadar içbunaltıcı.

Bir de tabii Türkiye'nin en seksi kadınları olan Sibel Tüzün, Candan Erçetin ve Ayşegül Aldinç var. Ayşegül Aldinç bilge ve şahane bir kadın olduğu konusundaki şahsi ısrarını sürdürüyor yıllardır. Allah yardımcısı olsun. Diğer iki en seksi kadınsa tek kelimeyle "sası". Bence en fotojenik seksi Yeşim Salkım; ayrıca güzel okuyor.

Tabii Eda Özülkü, Metin Arolat, Uzay, Cankat, Nejat Şapkalı, Gökhan Tepe (inceltilmiş Tarkan), Pınar Aylin ve daha nice nice niceleri. Bunlar artık iyice onun bunun türevleri. Bilgiç ayaklarıyla Sibel Alaş da bir felaket, militarist Mehmetçikçi Zeynep de.

Bu arada dilinin kemiği olmayan patavatsız Romantik Almanyalı köylü Bafet El Boman da başlıbaşına bir kitap mevzuudur. En önemli ismi en sona sakladım: Serdar Ortaç. Tartışmasız en iyisi zira en Türk malı Türkün malı her Türk onunla coşmalı. Yetmişlerin Türk film müziklerinin, Neşe - Gülden Karaböcek kardeşlerin reenkarnasyonu. Hiç dışa saçılmak gibi gerçeküstü söylemleri yok. Pırıl pırıl teklemeyen bir Türkçe, cin gibi bakışlar, ufacık tefecik, kiç bir çocuk. En bize ait müzik onda, en çmçm candan söyleyiş onda. (Aysel Gürel'den sonraki sıraya adımı yazdırın) En matrak klipler de onun. MTV'ye gözünü dikmeyen gözlerinden öperim.

Bizim gibi müzik ve futbolla yaşayan bir tek ülke daha var: Brezilya. Ama adamların müziği müzik, futbolu futbol. Bunca hasata bu cılız mahsul. Tanrılar haykırışlarıma cevap verin: Sulama meselesini mi ayarlayamıyoruz, topraklarda mı iş yok?

Perihan Mağden

Şarkı söylemeye '80 öncesi öğrenci eylemlerinde başlıyor. O yıllarda piyano ve şan bölümü öğrencisi. '80 sonrası o da cezaevinde. İlk bestelerini orada yapıyor. Yaptığı müziği protesto müziği olarak tanımlıyor. Son on yıldır profesyonel dünyada. Yılda ortalama yirmi otuz konsere çıkıyor. Kırka yakın bestesi var, dördüncü kaseti *Mahir'in Türküsü* bugünlerde çıkacak. Ve Sevinç Eratalay.

Sevinç Eratalay

"Keşke içimden gelenleri yapabilsem"

Eratalay, Burdur doğumlu. Evdeki müzik ortamı onu da etkilemiş, ud çalıp beste yapan bir dede, çok güzel Türk Sanat Müziği söyleyen bir anne. O da ilkokul müsamerelerinde şarkı söyleyerek başlıyor müziğe. Sonra ortaokulda bir gitarı oluyor, şan ve piyano dersleri alıyor. Üniversitede Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nde yine şan ve piyano çalışıyor. O yıllar öğrenci olaylarının çok yoğun olduğu yıllar. Piyano derslerinden çıkınca eline sazını alıyor, eylemlerin en önünde Zülfü'den, Sadık Gürbüz'den, Selda'dan çalıyor, söylüyor. Ara sıra klasik müzik konserlerine gittiği için arkadaşlarınca eleştiriliyor ama konserlerinden hiç vazgeçmiyor ve bir süre sonra arkadaşları ses çıkartmaz oluyor. Okul bitiyor, 80 darbesinin ilk yıllarında kısa bir süre öğretmenlik yapıyor. 82'de Erzurum'da öğretmenlik yaparken tutuklanıyor, bir süre cezaevinde yatıyor. "O dönemde insanda çok yoğun bir duygu birikimi oluyor. Başka bir cezaevinden bir şiir gönderdi bir arkadaşım bana, 'Zor günler yaşanıyor, zor ve çetin günler, ki onu yanlız yaşayanlar bilir,' diye başlıyordu. Saz elimde bunu mırıldanmaya başladım. Cezaevinde bulunan bütün arkadaşlar çok beğendi. Bunu söyle, lütfen söyle diyorlardı, her gün söylüyordum. Sonra başka besteler yapmaya başladım. Yakında çıkacak kasetim, *Mahir'in Türküsü*'nde, o dönemden bir bestem var," diye anlatıyor ilk beste yapışını. Cezaevinden çıktığında Burdur'da çiftçilik ve hayvancılık yapıyor, bir yandan da beste yapmaya devam ediyor. Kızının dünyaya gelişi bu döneme rastlıyor. oluyor.

86'da ilk kez sahneye çıkıyor. Bunu Ankara'da bir konser izliyor. Ardından ilk kaseti *Dost Selamı*'m hazırlıyor ve 87'de kaset piyasaya çıkıyor.

Artık konserler, çalışmalar, besteler ve İstanbul'da devam eden bir yaşam başlıyor. Tabii sorunlar da...

Uzun yıllar kızından ayrı yaşamak zorunda kalıyor. Unkapanı dünyası ona göre değil. Ve başka zorluklar. Mesela arkadaşları bestelerini, sözlerini naif, yumuşak buluyor ve eleştiriyor. Onlara inat bir beste yapıyor, *Eylem Güzeli*. Fakat kendisi okuyamıyor, başka bir arkadaşına, Ali Asker'e veriyor okuması için. Bazı konserlerde de yanma gelip, *Eylem Güzeli*'ni benim okumama izin verir misin, sana pek uygun değil," diyen erkek arkadaşları oluyor. Son kasetinde bir Ege türküsü okurken tonemaster uyarıyor, bu erkek türküsü diye.

"Devrimci bir kadın sanatçı olmak çok zor. Devletin baskısı yanında toplumun ve çevrenin de görünür görünmez baskılarını yaşıyorsunuz. Onun için içimden gelen her şeyi yapamıyorum. Keşke içimden gelenleri yapabilsem. Sahnede, konserlerde kaşılaşılan zorlukların ve de hele müzik piyasasının kalbi olan Unkapanı piyasasının bir kadın sanatçı için ne ifade ettiğini anlatmak çok zor.

Türkülerin erkeği, kadın olmaz diye düşünüyorum. Bugün dünyada müzik oskarları alan, kasetleri en çok satan kadın sanatçılar (Loreena McKennitt, Alanis, Morisette vb) bizim halk müziğimize denk düşen kelt müzik yapıyorlar. Halk müziğimizi üretenlerin çoğu kadın zaten. Biz anonim diye yazıyoruz ama hep kadınların yüreğinden dökülen ağıtlar, maniler, türküler.

Benim bestelerim armonik ağırlıklı, Batı ağırlıklı. Özgün müzik Unkapanı'nın koyduğu bir isim. Ben yaptığım müziği protesto müziği olarak değerlendiriyorum. Benim dünya görüşümü yansıtan, içinde bulunduğum, yaşadığım düzeni, Türkiye koşullarım reddeden, daha başka bir dünya isteyen, daha farklı, daha özgür, daha eşitlikçi bir dünya hayal ediyorum ve bunun şarkılarını yapıyorum," diyor.

Bugünlerde piyasaya çıkacak *Mahir'in Türküsü*, 68'den günümüze, Bob Dylan'dan marşlara, türkülere geniş bir yelpazeyi kapsıyor. Sevinç Eratalay'ı tanımayanlara tanımaları tavsiye edilir.

Loksandra: İstanbul Düşü

Maria Yordanidu

Hani bazı kitaplar vardır; tatilde okumak için alıp daha tatile çıkmadan bitirdiğimiz, içimizde bir hafiflik, ağzımızda hoş bir tat, gözümüzde bir ışıltı bırakan. *Loksandra: İstanbul Düşü* işte öyle bir roman. Loksandra 19. yüzyıl sonlarından itibaren yaşamına tanık olduğumuz İstanbullu bir Rum kadın. Kaybolmakta olan bir kentin belki de kaybolmuş insanlarından. Gönlü geniş, kendi geniş (kitabı okurken yemeklerle ilgili kısımlarda ağzınız sulanabilir!), çevresi geniş (çocuklar, üvey çocuklar, yengeler, onların çocukları, bekçiler, balıkçılar). Apartmanların ve bir süre için göç edip, yaşadıkları "ana vatan" Yunanistan'ın dar geldiği, bunalttığı bir İstanbullu. Ölümle yaşamın içiçeliğinde (Balıklı Rum Mezarlığı'nda yalancı dolma atıştırabilecek kadar içiçe!) yaşamın akışım her sabah şükrederek selamlayan. Yumuşaklığı ve güçlülüğü, cehalet ve bilgeliği kaynaştırıp da sindirmiş ancak sevgisinden ve vericiliğinden ödün vermeyen bir kadın. Bir aile büyüğüne duyulan saygıyla yazılmış ve özenle çevrilmiş bu kitabın sayfaları arasından bir insan görüyoruz: bir zamanlar tanıdığımız ya da tanıdığımızı sandığımız bir kadın, Loksandra. Okumadıysanız, hararetle öneririm.

Çeviren: Osman Bleda
Belge Yayınları, İstanbul, 1992
Bilge Say, Ankara

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza ***Pazartesi*** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursamz ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi:
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

ETKİNLİK

• 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle çeşitli etkinlikler var. Panel, söyleşi, şenlik, konser vb. nerede, ne olduğunu günlük gazetelerden öğrenebilirsiniz. Biz yalnızca bu günü hatırlatmak ve Yedikule Zindanları'nda düzenlenen şenliğe katılacağımızı, orada da bir stand açacağımızı haber vermek istedik. Çeşitli gruplardan İstanbullu kadınlar Yedikule Zindanları'na gitmek için hep birlikte Sirkeci'den aynı trene binecek. Saati öğrenmek için *Pazartesi*'yi arayabilirsiniz.

SERGİ

Ahşap üzerine yağlı boya. Hayatı ya da ikinci termodinamik yasasına isyan.

• Çalışmalarını Hollanda'da sürdüren sanatçı Semiramis, resimlerini Türkiye'de ilk kez TÜYAP Sanat Fuarı'nda yeralan Galeri Baraz standında sergiliyor. 18-21 Eylül 1996, saat 11.00-20.00, 22 Eylül 1996, saat 11.00-19.00. TÜYAP İstanbul Sergi Sarayı, Tepebaşı, İstanbul.

• "Gül Derman'a Saygı" sergisini 19-30 Eylül tarihleri arasında Kadın Eserleri Kütüphanesi'nde izleyebilirsiniz. Açılış kokteyli 19 Eylül saat 18.00'de. Fener Vapur İskelesi Karşısı (PTT yanı) Tarihi Bina. Haliç, İstanbul.

SİNEMA

• Yönetmen ve oyuncu Yılmaz Güney'in ölümünün 12. yılı nedeniyle Evrensel Kültür Merkezi, onun yaşamı, sineması ve filmleri üzerine toplu bir tanıtım / anma etkinliği düzenliyor. 8 Eylül saat 15.00'de "Yılmaz Güney ve Sineması" üzerine bir panel var ve bir belgesel gösterilecek. 2-8 Eylül tarihleri arasında da her gün saat 15.00 ve 19.00'da iki film gösterimi. *Sürü, Umut, Endişe, Arkadaş, Ağıt, Duvar*'ı seyredebilirsiniz. Tel. 0212. 243 08 03.

Yılmaz Güney *Yol* filminin ödül töreninde, Fatoş Güney'le birlikte Cannes'da.

SÖYLEŞİ

• Evrensel Kültür Merkezi'nde 7 Eylül saat 15.00'de yapılacak olan söyleşide Karikatürcüler Derneği üyeleriyle tanışabilir, onlarla "Barış Çizgileri" üzerine sohbet edebilirsiniz. 7-14 Eylül tarihleri arasında, aynı yerde sergilenen "Ne Şehittir Ne Gazi..." başlıklı sergiyi de gezebilirsiniz. Tel. 0212. 243 08 03.

KONSER

• *Kapılar Ardında* isimli albümleri ile dinleyicileriyle buluşan Grup Mask, Evrensel Kültür Merkezi'nde 1 Eylül Cumartesi ve 17 Eylül Salı günü saat 19.00'da iki konser verecek. Davetiyeler Evrensel Kültür Merkezi'nde. Tel. 0212. 243 08 03-06.

FESTİVAL

• Assos Kültür Festivali 20-23 Eylül tarihleri arasında. Hüseyin Katırcıoğlu'nun yönetiminde düzenlenen tiyatro festivaline 6 yabancı, 5 yerli topluluk katılacak. Tarihi mekânlarda oynanan oyunları seyretmek ve/veya Assos'ta bir hafta sonu geçirmek isterseniz Gezievi'nin 21-22 Eylül'de düzenleyeceği geziye katılabilirsiniz. Tel. 0212. 244 26 66.

LASER-DİSC

• Tina Turner'ı, İnönü Stadyumu'ndaki konserinden önce izleme fırsatı! Turner'ın '88 yılının Temmuz ayında Rio'daki konserini, 7 Eylül'de Aksanat'ta laser-disc'ten izleyebilirsiniz.

GEZİ

• Göçerler Fotoğraf Kulübü'nün günlük yürüyüş programı ise şöyle:
8 Eylül, Serindere,
15 Eylül, Kurfallı, Ağva, Kilimli,
22 Eylül, Maden Deresi,
29 Eylül, Abant Gölü.

• Kalamar mevsimi Eylül'de başlıyor. Kuzey Ege'deki Bozcaada'da keyifli bir hafta sonu geçirmek ve bu arada kalamar mevsimini açmak isterseniz Gezievi'nin 14-15 Eylül tarihlerinde gerçekleştireceği geziye katılabilirsiniz. Ayrıca "Yaza Veda, Sonbahara Merhaba" şenliği 29 Eylül Pazar günü Sansarak Köyü'nde yapılacak. Tel. 0212. 245 50 86.

• **Fotografevi**'nin düzenlediği yürüyüşler:
1 Eylül, Erikli Florası,
8 Eylül, Doğançay,
15 Eylül, Aytepe,
22 Eylül, Uçansu, Kumla,
29 Eylül, Delmece Yaylası
(Ulaşım, rehberlik, kumanya dahil ücret 1.500.000 TL.)
Tel. 0212. 251 05 66.

PANO

• İngilizce dersi verilir. Asena Mercan. Tel. 0216. 348 84 08

• AUTO CAD R-12 dersleri verilir. Tel. 0216. 317 07 52

• Kimya Mühendisleri Odasına aşçı aranıyor. Tel. 0212. 252 66 09

• Bir kadın kuruluşunda çalışmak isteyen deneyimli, kadın bakış açısına sahip psikologların CV'lerini aşağıdaki numaraya fakslamalarını bekliyoruz. Faks. 0212. 231 68 72

• Kadın Eserleri Kütüphanesi kitap bağışlarınızı bekliyor. Tel. 0212. 534 95 50.

• Çocuk bakacak yatılı kadın aranıyor. Müracaat *Pazartesi*'den Ayşegül.

Bulmacamızın cevapları
Soldan sağa: 1. Pazartesi. **2.** Eliza... Şaki. **3.** Zalime... Nğ. **4.** LM... Ekran. **5.** V... İ... L... Ö... E (bu kadar acemilik olur artık) **6.** Et... Şıllık. **7.** Nataşa... Sır. **8.** Dırdırı. **9.** Ak. **10.** Prediktör.
Yukardan aşağıya: 1. Pezevenk (ayıptır söylemesi!). **2.** Ala... Ta... Er. **3.** Zilli. 4. Azim... Dadaş (tersi). **5.** Ram... Işıl (tersi). **6.** Ee... Koral (tersi). **7.** Eş... Lök (tersi). **8.** SA... Isı. **9.** İkna... Kırar. 10. İğne... Kır (tersi).

YEŞİL EV
Kültür Sanat Merkezi
Vejetaryen Mutfağı
Dost muhabetleriniz için...

"...Sarılıp gövdesine sımsıkı bir kadın kendini doğurabilir isterse..."
E. Cansever

Kadınlara % 15 indirim

Lamartin Caddesi. No.23. Kat.1. Taksim. İstanbul
Tel. 0212. 256 92 80

• 19 yaşındaki Remziye Dinç Batman'a bağlı Kozlu'nun Sincan köyünde yaşıyordu. Ceyhan Altuner, Ekrem Altuner, Nevzat Altuner adındaki korucuların tecavüzüne uğradı ve bir çocuk doğurdu:
"Boğazımın üstüne kalaşnikofu koyup tecavüz ettiler. Sonra da, 'Evde bunları anlatırsan hepinizi öldürürüz. Evinize roketatar atıp, sonra teröristler yaptı deriz,' diye beni tehdit ettiler."
Korucular, savcılık ifadesinde, "Biz yapmadık, teröristler yapmıştır" dediler.
Yapılan tahlillerin sonucunda, çocuğun Nevzat Altuner adlı korucudan olduğu anlaşıldı.

• Ağır hasta, genç bir kadın, SSK Okmeydanı Hastanesi'nde yatmakta olduğu odasında tecavüze uğradı.
Başhekim Prof. Dr. Dursun Akdemir şu açıklamayı yaptı: "Olay basın tarafından abartılmıştır, karaciğer hastası hezeyanlar içinde olan, hayaller gören bir hastanın söyledikleri hastalığına bağlıdır, doğru değildir".
Olay incelendiğinde, tecavüze uğrayan kadının üstünde sperm bulununca, hastanın akli dengesinin yerinde olduğuna ve yalan söylemediğine mecburen inanıldı.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.